

JAARVERSLAG

november 2003 – november 2004

Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever

Stand van zaken realisatie natuurcompensaties
en monitoring in het Linkerscheldeoevergebied
in uitvoering van de resolutie van het Vlaams Parlement van 20 februari 2002

INHOUDSTAFEL

	VERKLARING VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN	2
1	<i>Situering en opdrachtformulering</i>	3
2	<i>Werking van de Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever</i>	6
	2.1 Vergaderingen	6
	2.2 Ledenlijst	7
	2.3 Personeel	8
	2.4 Communicatie	9
3	<i>Toezicht op het terrein: aandachtspunten 2004</i>	11
4	<i>Beheervisies per gebied</i>	12
5	<i>Monitoring</i>	13
	5.1 Praktische aanpak op het terrein	15
	5.2 Totaaloverzicht van de monitoring	18
6	<i>Tussentijdse evaluatie en aandachtspunten per gebied</i>	25
	6.1 Gedempt deel Doeldok	26
	6.2 Opgespoten MIDA	27
	6.3 Vlakte van Zwijndrecht	29
	6.4 Zoetwaterkreek	32
	6.5 Steenlandpolder	35
	6.6 Kreek buffer-Noord	38
	6.7 Paardenschor	40
	6.8 Doelpolder Noord	42
	6.9 Putten West	44
	6.10 KBR weidevogelgebied	46
	6.11 Drijdijck	49
	6.12 Verrebroekse Plassen	51
	6.13 Percelen van de Vlaamse overheid	54
	6.14 Zuidelijke Groenzone / Haasop	56
	6.15 Groot Rietveld	59
	6.16 Aanvullende tijdelijke strand- en plasvlakten	62
7	<i>Besluit</i>	65
8	<i>Bijlagen</i>	67
	8.1 Tijdslijn	68
	8.2 Matrix (bijlage 1&2 bij Protocol deel 1)	69
	8.3 Overzicht stedenbouwkundige vergunningen nooddecreet	71
	8.4 Overzichtskaart natuurcompensaties	73
	8.5 Matrix grondverzet	74
	8.6 Beheervisies	75
	8.7 Jaarrapport van de monitoring	76
	8.8 Uitgeprinte rapporten van de RANA-database	77

VERKLARING VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AMINAL	Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer
AMT	Afdeling Maritieme Toegang
AWZ	Administratie Waterwegen en Zeewezen
BVR	Besluit van de Vlaamse Regering
GHA	Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen
IN	Instituut voor Natuurbehoud
KBR	Kruibeke-Bazel-Rupelmonde
MER	Milieu-effectenrapport
MLSO	Intercommunale Maatschappij voor Haven-, Grond- en Industrialisatiebeleid van de Linkerscheldeoever
SBZ	Speciale beschermingszone
UIA	Universitaire Instelling Antwerpen
VLM	Vlaamse Landmaatschappij

Inleiding

“De grote infrastructuurwerken in de zeehavens en voor de ontsluiting ervan worden gefaseerd afgewerkt. Dit rationeel investeringsbeleid gaat uit van de economische impactstudies en maatschappelijke kosten-batenanalyses en zuinig ruimtegebruik. De ecologische impact wordt wetenschappelijk correct ingeschat. De Europese en verdragsrechtelijke context moet gerespecteerd worden. We streven maximaal naar win-win situaties inzake ecologische, infrastructurale en economische ontwikkeling met maximale betrokkenheid van alle actoren op het veld.”

Dit fragment uit het **“REGEERAKKOORD 2004. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen”** (p.66) maakt duidelijk dat de nieuwe regering voor de volgende jaren continuïteit in haar beleid inzake zeehavens en Europese richtlijnen nastreeft.

Bijgevolg sluit dit tweede jaarverslag van de Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever inhoudelijk volledig aan bij dat van vorig jaar. Het eerste jaarverslag rapporteerde over de periode oktober 2002 tot november 2003 en bevat basisgegevens die in dit voortgangsrapport niet herhaald worden.

Natura 2000 en instandhoudingsdoelstellingen ²

Ter bevordering van een beter beheer van het natuurlijke erfgoed is de Europese Gemeenschap geleidelijk aan een beleid tot bescherming en behoud van de natuur op haar grondgebied gaan voeren. De communautaire wetgeving berust op twee basisteksten: de **Vogelrichtlijn** (79/409/EEG) en de **Habitatrichtlijn** (92/43/EEG). Deze twee richtlijnen beogen de instandhouding van de natuurlijke leefmilieus en de wilde flora en fauna, via het aanduiden, beschermen en beheren van speciale beschermingszones (Europese Commissie, 2000a).

Al deze door de lidstaten aangewezen speciale beschermingszones tezamen zullen het Europese netwerk van beschermde gebieden, **‘Natura 2000’**, vormen. Natura 2000 is dus een coherent netwerk van speciale beschermingszones over de hele Europese Unie. De speciale beschermingszones die deel uitmaken van dit netwerk zijn van **internationaal belang** en de bescherming ervan moet specifiek gericht zijn op de instandhouding van hun internationale natuurwaarden. De lidstaten zijn verplicht de habitatten en soorten waarvoor deze gebieden werden aangeduid in stand te houden en zelfs te herstellen (Europese Commissie, 2000a).

De instrumenten om dit te doen, de **instandhoudingsmaatregelen** schetsen wat bereikt zou moeten worden om de algemene doelstellingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn te behalen. De instandhoudingsdoelstellingen zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de speciale beschermingszones en Ramsargebieden zich in ‘gunstige condities’ of ‘goede toestand’ bevonden op het moment van de aanduiding, en gezien bij het vaststellen van deze instandhoudingsdoelstellingen het stand-still principe voorop staat, de kwaliteit van deze beschermingszones niet is achteruitgegaan en zeker niet mag achteruitgaan.

De UIA stelde de instandhoudingsdoelstellingen op voor de speciale beschermingszones in de **Zeehaven van Antwerpen**.

¹ Zie ook bijlage 8.1 - Tijdslijn

² Inleiding geciteerd en bewerkt uit “Opstellen van instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschermingszones in het kader van de Vogelrichtlijn 79/409/EEG, de Habitatrichtlijn 92/43/EEG en eventuele watergebieden van internationale betekenis (Conventie van Ramsar) in de Zeehaven van Antwerpen, poort van Vlaanderen in het Ruimtelijk Structuurplan.” (Van Hove et al., 2003). Dit document is digitaal beschikbaar bij de UIA.

Vogelrichtlijngebied BE2301336 'Schorren en polders van de Beneden-Schelde' beslaat een totale oppervlakte van 5.600 ha. De beschermde habitatten zijn de slikken en brakwaterschorren, de dijken, krekens en hun oevervegetaties, zowel op de linker- als de rechteroever.

Ingevolge een Besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 1998 (BS, 25 juli 1998) werd de begrenzing van 'Schorren en polders van de Beneden-Schelde' aangepast in het kader van de uitbreidingswerken in het havengebied van Antwerpen. Enerzijds werd in het gebied een zone geschrapt voor de bouw van het **Deurganckdok**, en anderzijds werd ter compensatie hiervoor een gebied van de Kruikeekse Polder in Kruikeke, Bazel en Rupelmonde (KBR) bij het Vogelrichtlijngebied 'Durme en Middenloop van de Schelde' gevoegd (BVR, 17 juli 2000).

Habitatrichtlijngebied BE2300006 'Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent' beslaat een oppervlakte van 6006 ha en valt voor een groot deel samen met het Vogelrichtlijngebied 'Durme en middenloop van de Schelde' en gedeeltelijk met Vogelrichtlijngebied 'Schorren en polders van de Beneden-Schelde'. Dit Habitatrichtlijngebied werd in 1995 als speciale beschermingszone voorgesteld omwille van het unieke en waardevolle karakter van de complete estuariene gradiënt met z'n typische habitatten op Europees vlak. Slechts een gedeelte van dit Habitatrichtlijngebied is gelegen binnen het studiegebied van de instandhoudingsdoelstellingen.

Deurganckdok

De werken tot realisatie van het **Deurganckdok** zijn gestart in september 1999. Ingevolge arresten van de Raad van State ³ dienden de werken te worden stilgelegd. De economische, budgettaire en maatschappelijke gevolgen van het stilleggen van de reeds jaren geplande en gedeeltelijk aangevatte werken aan het Deurganckdok zijn groot.

Derhalve heeft het Vlaams Parlement het initiatief genomen tot de opmaak van het "decreet voor enkele bouwvergunningen waarvoor dwingende redenen van groot algemeen belang gelden" (hierna **nooddecreet** genoemd). Het decreet werd op 14 december 2001 bekrachtigd en afgekondigd door de Vlaamse Regering en werd op 20 december 2001 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

Door het Vlaams Parlement werd op 20 februari 2002 de resolutie "betreffende de toepassing van de Richtlijn 79/409/EEG en 92/43/EG ter compensatie van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en Zeeschelde" (hierna **resolutie** genoemd) goedgekeurd, waarin aan de Vlaamse Regering een aantal aanvullende maatregelen gevraagd worden.

De Vlaamse Regering verleende de stedenbouwkundige vergunning voor de werken ⁴, vermeld in artikel 2 van het Nooddecreet, op 18 maart 2002 (VR/PV/2002/10 – punt 1 en 2). Het Vlaams Parlement bekrachtigde deze vergunningen op 27 maart 2002. Na de afkondiging door de Vlaamse Regering op 29 maart 2002 volgde de publicatie in het Belgisch Staatsblad op 30 maart 2002.

De Vlaamse Regering hechtte op 18 maart 2002 (VR/PV/2002/10 – punt 3, beslissing 2) haar goedkeuring aan het ontwerp**protocol** ter uitvoering van het compensatieplan van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en de Zeeschelde af te sluiten tussen het Vlaamse gewest, de Vlaamse Landmaatschappij, het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen en de Intercommunale Maatschappij voor Haven-, Grond- en Industrialisatiebeleid van het Linkerscheldeoevergebied.

³ R.v.St., nr. 87.739 van 31 mei 2000 (schorsing van gewestplanwijziging); R.v.St., nr. 87.740 van 31 mei 2000 (schorsing bouwvergunning); R.v.St., nr. 93.767 van 7 maart 2001 (schorsing nieuwe bouwvergunning)

⁴ Cfr. bijlage 8.3 – Overzicht stedenbouwkundige vergunningen Nooddecreet

Dit protocol beoogt de effectieve uitvoering van de compensatiemaatregelen voorzien in artikel 2, 5° van het Nooddecreet en van de compensatiemaatregelen voor het historisch passief.

Deel 2 ‘Monitoring, Beheercommissie & Opvangregeling’⁵ van het **protocol ter uitvoering van het compensatieplan van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en Zeeschelde** legt een regeling vast in verband met de monitoring, de oprichting van een beheercommissie en het voorzien van een opvangregeling.

Opdrachtformulering

Deel 2 ‘Monitoring, Beheercommissie & Opvangregeling’ van het protocol ter uitvoering van het compensatieplan van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en Zeeschelde bevat de opdracht van de Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever.

Artikel 3 – Beheercommissie

§1 Opdrachtformulering

“De ondertekenende partijen⁶ richten een Beheercommissie op die de uitvoering van de natuurcompensatiemaatregelen opvolgt en begeleidt, de resultaten opvolgt en evalueert op basis van de in artikel 2⁷ beschreven monitoring met inachtneming van de instandhoudingsplicht als bedoeld in artikel 6 van de Habitatrichtlijn (92/43/EG) en artikel 4 van de Vogelrichtlijn (79/409/EEG). Desgevallend kan deze commissie op basis van deze gegevens compensatiemaatregelen eventueel bijstellen of bijkomende of vervangende maatregelen voorstellen, binnen de perken van het validatie- en bekrachtigingsdecreet en van de andere van toepassing zijnde regelgeving.

De opdracht van de Beheercommissie beperkt zich tot de natuurcompensatiemaatregelen zoals vastgesteld in artikel 2, punt 5 van het Nooddecreet en tot de natuurcompensaties vastgesteld voor het historisch passief, echter ingeperkt tot deze van het Linkerscheldeoevergebied, zijnde de Zuidelijke Groenzone en het Groot Rietveld. Ook de evaluatie van de monitoringgegevens van het weidevogelgebied ‘KBR’ zal door deze commissie worden waargenomen.”

In dezelfde tekst krijgt de Beheercommissie de opdracht jaarlijks verslag uit te brengen:

Artikel 3 – Beheercommissie

§5 Voortgangsrapport

“De Beheercommissie rapporteert jaarlijks aan het bestuur de stand van zaken met betrekking tot de monitoring en de realisatie van de natuurcompensaties en brengt tevens verslag uit van haar werking en activiteiten.

Het bestuur deelt het voortgangsrapport mede aan de Vlaamse Regering met het oog op de rapportering aan de Europese Commissie door de functioneel bevoegde minister en aan het Vlaamse Parlement.”

Dit jaarverslag geeft uitvoering aan Artikel 3 §5 en rapporteert over de periode van 1 november 2003 tot 31 oktober 2004.

In losse bijlage 8.7 is tevens het volledige rapport van de monitoring terug te vinden met als titel “Monitoring van het Linkerscheldeoevergebied”.

⁵ Protocol ter uitvoering van het compensatieplan van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en Zeeschelde – Deel 2 ‘Monitoring, Beheercommissie & Opvangregeling’

⁶ Het Vlaamse Gewest, de Vlaamse Landmaatschappij, het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen en de Intercommunale Maatschappij voor Haven-, Grond- en Industrialisatiebeleid van het Linkerscheldeoevergebied

⁷ Cfr. hoofdstuk 5 - Monitoring

2 *Werking van de Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever*

2.1 Vergaderingen

De Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever vergaderde op volgende data:

- 19 november 2003
- 15 december 2003
- 15 januari 2004
- 16 februari 2004
- 15 maart 2004
- 15 april 2004
- 14 mei 2004
- 15 juni 2004 (in werfkeet KBR met aansluitend plaatsbezoek)
- 13 juli 2004
- 15 september 2004
- 15 oktober 2004
- (16 november 2004)
- (15 december 2004)

De werkgroep 'stappenplan' vergaderde op volgende data:

- 12 januari 2004

De werkgroep 'beheervisies' vergaderde op volgende data:

- 5 februari 2004 (Groot Rietveld en Vlakte van Zwijndrecht)
- 7 april 2004 (Groot Rietveld en Zuidelijke Groenzone / Haasop)
- 13 juli 2004 (Steenlandpolder)
- 20 september 2004 (Verrebroekse Plassen)

Alle betrokken partijen hechten veel belang aan deze vergaderingen, wat zich manifesteert in een continue aanwezigheid op alle vergaderingen.

Verslagen

De verslagen van de vergaderingen liggen ter inzage op het secretariaat van de Beheercommissie.

Rapportage aan en terugkoppeling van de Secretaris-Generaal

Tweemaandelijks wordt er gerapporteerd over de stand van zaken van de natuurcompensaties op de 'Stuurgroep Deurganckdok - Natuurcompensaties', voorgezeten door de Secretaris-Generaal van het Departement Leefmilieu en Infrastructuur, dhr. ir. Fernand Desmyter.

2.2 Ledenlijst

<i>Organisatie</i>	Effectieve leden	Plaatsvervangers
<i>AMINAL – Afd. Natuur</i>	Ludo Hemelaer	dr. ir. Koen De Smet
<i>AMINAL – Afd. Land</i>	ir. Paul Kouckuyt	ir. Mark Meerschman
<i>AWZ – Afd. Maritieme Toegang</i>	ir. William Wilssens	ir. Tinne Michielsens
<i>Algemeen Boerensyndicaat</i>	Paul Weemaes	Peter Relaes – Vermandel
<i>Boerenbond</i>	Guido Vanmieghem	/
<i>Gemeente Beveren</i>	Schepen Marc Van de Vijver	Schepen Boudewijn Vlegels
<i>Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen</i>	ir. Greet Bernaers	Toon Tessier
<i>Intercommunale Maatschappij voor Haven-, Grond- en Industrialisatiebeleid van de Linkerscheldeoever</i>	mr. Gust Deckers	Paul Nelen
<i>Natuurpunt vzw</i>	ir. Peter Symens	Bert Dejaegher
<i>Natuurpunt-WAL</i>	Hildegarde Van den Camp	Kris Peeters
<i>Vlaamse Landmaatschappij</i>	ir. Roland Vancauwenberghe	Jan Verboven

Permanente genodigden / deskundigen

<i>AMINAL – Afd. Natuur reservatenbeheer</i>	Laurent Van den Abeele	
<i>AMINAL - Afd. Natuur natuurwachter</i>	Björn Deduytsche	
<i>Gemeente Beveren – coördinator Linkeroever</i>	Evelyn Fiers	
<i>Instituut voor Natuurbehoud</i>	Erika Van den Bergh Ralf Gyselings Geert Spanoghe	

Occasionele genodigden / deskundigen

Studiebureaus, bedrijven, polderbestuur ... naargelang betrokkenheid bij agendapunten

2.3 Personeel

Artikel 3 – Beheercommissie §3 Voorzitterschap & secretariaat ⁸

“De vertegenwoordiger van de Afdeling Natuur is tevens voorzitter van de beheercommissie.

De secretaris maakt geen deel uit van de beheercommissie en wordt geworven door de Afdeling Natuur. De taken van de secretaris worden beschreven in het huishoudelijk reglement.

De personele en de werkingskosten (incl. de éénmalige investeringskosten) van het secretariaat en van de beheercommissie worden gedragen door de Afdeling Natuur. De huisvesting en de hieraan verbonden logistieke kosten worden gedragen door de Afdeling Maritieme Toegang.”

Personeel van de Beheercommissie

Voorzitter: Ludo Hemelaer

Steenlandlaan, Sluisgebouw bus 8, 9130 Kallo, 03/575.26.85, ludo.hemelaer@lin.vlaanderen.be

Secretaris: Katrien Weyn

Steenlandlaan, Sluisgebouw bus 8, 9130 Kallo, 03/575.26.85, katrien.weyn@lin.vlaanderen.be

Personeel van Afdeling Natuur in het kader van de natuurcompensaties

Reservatenbeheerder: Laurent Vanden Abeele

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur, Koning Albert II-laan 20, bus 2, 1000 Brussel, 02-553 75 04, laurent.vandenabeele@lin.vlaanderen.be

Natuurwachter: Björn Deduytsche

Steenlandlaan, Sluisgebouw bus 8, 9130 Kallo, 03/575.26.85, bjorn.deduytsche@lin.vlaanderen.be

Personeel van het Instituut voor Natuurbehoud (IN) in het kader van de monitoring

Projectverantwoordelijke: Erika Van den Bergh

IN, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel, 02-558 18 20, erika.van.den.bergh@instnat.be

Monitoring avifauna : Geert Spanoghe

IN, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel, 02-558 18 22, geert.spanoghe@instnat.be
(personeel van AMINAL, toegewezen aan het IN)

Monitoring vegetatie en hydrologie : Ralf Gyselings

IN, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel, 02-558 18 25, ralf.gyselings@instnat.be
(personeel van AMINAL, toegewezen aan het IN)

⁸ Protocol ter uitvoering van het compensatieplan van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en Zeeschelde – Deel 2 ‘Monitoring, Beheercommissie & Opvangregeling’

2.4 Communicatie

De voorzitter van de Beheercommissie gaf rondleidingen met toelichtingen (en aangepaste documentatiemappen) over de natuurcompensaties op volgende data :

- 10/07/03 AESOP-congres (havenuitstap georganiseerd door Studiegroep Omgeving)
- 31/03/04 Rondrit met toeristische gidsen van Beveren
- 14/04/04 Bezoek aan de natuurcompensaties met de Secretaris-Generaal
- 11/06/04 Rondrit met gemeenteraad van Beveren
- 15/06/04 Werfbezoek KBR met de leden van de Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever
- 27/07/04 Werfbezoek + terreinverkenning KBR met Afdeling Natuur Antwerpen
- 13/09/04 Rondrit in het kader van APEC (Antwerp/Flanders Port Training Center)
- 27/09/04 Werfbezoek Deurganckdok + rondrit met Afdeling Natuur Antwerpen
- (03/11/04 Rondrit met UIA)
- (17/11/04 Rondrit in het kader van APEC)

Foto : Katrien Weyn (werfbezoek KBR, juni '04)

De secretaris werkte in samenwerking met de betrokken terreinbeheerders publicaties uit in het Gemeenteblad van Beveren, met de nadruk op de toegankelijkheid van de gebieden :

- 15/04/'04 Algemene inleiding over natuurcompensaties + artikel over Zuidelijke Groenzone / Haasop
- 14/06/'04 Artikel over Groot Rietveld en Vlake van Zwijndrecht
- 15/08/'04 Artikel over Steenlandpolder

- Er werden informatieve **posters** per gebied uitgewerkt voor de infoborden van Groot Rietveld, Vlake van Zwijndrecht, Zuidelijke Groenzone / Haasop, Putten Weiden en Drijdijck.
- Een **infobrochure** met detailinformatie per gebied en een overzichtskaart van alle natuurgebieden op Linkeroever is in opmaak. Hierop worden fiets-, wandel- en autoroutes, historische hoeves, culturele attracties en horecazaken aangeduid.
- Het Natuurrapport 2003 van het Instituut voor Natuurbehoud rapporteert eveneens over de “Monitoring van Natura 2000-gebieden in het Linkerscheldeoevergebied” (p. 60-61).
- Er werd informatie verstrekt aan 7 studenten in het kader van scripties of verhandelingen aangaande Doel en de natuurcompensaties.
- Er werd informatie verstrekt aan studiebureaus in het kader van de opmaak van verscheidene MER's.
- Bezoekers aan de burelen worden steeds te woord gestaan en ontvangen de nodige documentatie of informatie.

De activiteiten van Afdeling Natuur op Linkeroever bestaan voornamelijk uit het toezicht op de Europese richtlijnen en de toepassing van de geldende Vlaamse regelgeving betreffende het natuurbehoud, het adviseren van dossiers en het beheren van natuurgebieden. Björn Deduytsche is natuurwachter voor de regio Linkeroever, meerbepaald het volledige Richtlijngebied.

Afdeling Natuur verstrekt op regelmatige basis informatie aan de Beheercommissie. De technici van de Afdeling Natuur zijn op vraag van de Beheercommissie aanwezig op de maandelijkse vergadering om te rapporteren over de actuele toestand op het terrein.

Toezicht en handhaving

Sinds vorig jaar zijn de verschillende gebieden, onder beheer van de Afdeling Natuur, afgerasterd in het kader van begrazingsbeheer. Door deze maatregel is er geen actieve overlast meer van motorcrossers in de gebieden, maar er is nog steeds illegale motorcross in het Vogelrichtlijngebied. De motorcrossers situeren zich op spuitdijken van werven, spoorwegzaten enz. Eind april was er in samenwerking met de federale politie een gezamenlijke actie. Diverse motorcrossers werden geverbaliseerd. De verschillende veerasters zijn voorzien van zonnepanelen om voor stroomvoorziening te zorgen. Helaas werden in de loop van het werkjaar 2004 alle zonnepanelen gestolen. Op regelmatige basis waren er om onduidelijke redenen vernielingen aan de rasters. De Afdeling Natuur zorgde telkens voor het onmiddellijke herstel van deze vernielingen. In de periode juli-september was er een golf van vandalisme aan het raster van de Vlakte van Zwiendrecht, met als gevolg dat de paarden éénmaal op straat liepen. Georganiseerde bewakingsacties door de natuurwachters op vrijdag- en zaterdagavond diverse weekends achter elkaar zorgden tijdelijk voor een oplossing. Om te voorkomen dat door vandalisme de runderen een gevaar kunnen betekenen voor autobestuurders worden de rasters regelmatig nagekeken.

Tijdens het broedseizoen was er extra toezicht op de terreinen die gedeeltelijk werden afgesloten om voldoende rust te creëren voor de broedvogels. Het toezicht zorgde voor een succes bij een aantal prioritair belangrijke broedvogels. Door het aanbrengen van extra bebording werd de recreant gewezen op deze extra maatregel.

Door de aanwezigheid van groot openbaar viswater, vnl. de dokken, werden er verschillende acties gedaan door de bos- en natuurwachters. Deze acties gebeuren al dan niet in samenwerking met de federale politie of het federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen. Op regelmatige basis werden er nachtelijke rondes uitgevoerd door diverse wachters in groep.

Verder wordt er concreet gelet op de toepassing van de geldende decreten en uitvoeringsbesluiten.

4 *Beheervisies per gebied*

Voor elk gebied zal een beheervisie opgesteld worden door de respectievelijke beheerder. Uitgaande van de specifieke doelstellingen voor elk gebied, worden hierin de nodige maatregelen voor inrichting en beheer beschreven.

De uitgewerkte beheervisies voor het Groot Rietveld en de Vlakte van Zwijndrecht, de Zuidelijke Groenzone / Haasop, de Verrebroekse Plassen en Steenlandpolder zijn terug te vinden in **bijlage 8.6** bij dit jaarverslag.

Artikel 2 – Monitoring⁹

“Het doel van deze monitoring is ten behoeve van de Europese Commissie en het Vlaamse Parlement aan te tonen dat de avifauna en de habitatten waarvoor de Linkerscheldeoevergebieden aangemeld/aangekondigd zijn, niet achteruit gaan.

Bovendien dient geëvalueerd te worden of de in de bijlagen van het “protocol ter uitvoering van het compensatieplan van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en Zeeschelde” dd 18 maart 2002 vermelde natuurcompensatiemaatregelen het gewenste positieve effect hebben.

Hiervoor moet aan wetenschappelijke monitoring gedaan worden. Deze monitoring zal jaarlijks de toestand en de evolutie in kaart brengen van de natuurcompensatiemaatregelen beschreven in artikel 3, §1 van dit protocol. Tevens zullen de nodige suggesties naar bijsturing gedaan worden indien zou blijken dat maatregelen op bepaalde plaatsen niet de gewenste effecten hebben.

Het bestuur is belast met de monitoring van de effecten van de uitvoering van het compensatieplan.”

Het Instituut voor Natuurbehoud is belast met deze permanente taak.

Het detailrapport met de monitoringresultaten van het hele Linkerscheldeoevergebied in 2004 zit als losse **bijlage 8.7** bij dit jaarverslag van de Beheercommissie.

Volgende onderwerpen komen aan bod in dit detailrapport:

Inhoudsopgave

Inleiding

Deel I: toestand van Natura 2000 in het Linkerscheldeoevergebied

Broedvogels

Broedvogelaantallen

Materiaal en methoden

Resultaten

Broedvogels van Bijlage I van de Vogelrichtlijn

Discussie en verder onderzoek

Broedsucces

Materiaal en methoden

Resultaten

Discussie en verder onderzoek

Watervogels

Materiaal en methoden

Resultaten

Discussie en verder onderzoek

⁹ Protocol ter uitvoering van het compensatieplan van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en Zeeschelde – Deel 2 ‘Monitoring, Beheercommissie & Opvangregeling’

Ganzen

Materiaal en methoden
Resultaten
Discussie en verder onderzoek

Bijlage III-soorten

Materiaal en methoden
Resultaten
Discussie en verder onderzoek
Vleermuizen
Voorstel tot strategie
Vissen
Voorstel tot strategie

Habitats

Materiaal en methoden
Resultaten
Discussie en verder onderzoek

Hydrologie

Materiaal en methoden
Resultaten
Discussie en verder onderzoek

Vlinders

Materiaal en methoden
Resultaten
Discussie en verder onderzoek
Libellen
Waterkevers- en waterwantsen

DEEL II: Bespreking per gebied

1. Gedempt deel Doeldok
2. Ogespoten MIDA
3. Vlakte van Zwijndrecht
4. Zoetwaterkreek Buffer West
5. Steenlandpolder
6. Kreek Buffer Noord
7. Paardenschor
8. Doelpolder Noord
9. Putten West
10. KBR Weidevogelgebied
11. Drijdijck
12. Verrebroekse Plassen
13. Percelen van de Vlaamse Overheid
14. Zuidelijke Groenzone / Haasop
15. Groot Rietveld
16. KBR slik- en schorregebied

Algemene conclusies

Geraadpleegde literatuur

5.1 Praktische aanpak op het terrein

De dubbele doelstelling van de monitoring is verwoord in het hierboven geciteerde artikel 2 van het protocol - deel 2. Evaluatie gebeurt op basis van broedvogels en overwinterende watervogels van de bijlage I van de Vogelrichtlijn plus een bijkomende lijst van aandachtsoorten voor vogels, Bijlage III soorten (gewijzigd decreet op natuurbehoud van 19 juli 2002), de hydrologie van het gebied en de verspreiding en vertegenwoordiging van de aanwezige habitattypen.

In de compensatiegebieden wordt de situatie voor de aanvang van de inrichtingswerken weergegeven als toets voor de evolutie achteraf.

Studiegebied

Figuur : studiegebied

* Vogelrichtlijngebied BE2301336 (rood)

* Habitatrichtlijngebied BE2300006 (groen)

* Kruibeke-Bazel-Rupelmonde (bruin)

* Compensatiezones buiten het vogelrichtlijngebied (paars)

Broedvogels

Inventarisatie: territoriumkartering

Territoriumkartering geeft als resultaat een beeld van het aantal broedgevallen/territoria per soort per gebied. Deze methode levert zeer betrouwbare resultaten op én is slechts matig arbeidsintensief en tijdrovend. Bovendien zijn de resultaten onderling en van jaar tot jaar vergelijkbaar. Een detailbeschrijving van de gevolgde methode is terug te vinden in losse bijlage 8.7.

Inventarisatie gebeurt voor een selectie van de broedvogelpopulaties in het volledige studiegebied en voor een selectie van broedvogelpopulaties in specifieke compensatiegebieden.

Broedsucces

Kokmeeuwen

Tussen de Kokmeeuwen broeden ook tientallen koppels Zwartkopmeeuw. Tijdens het broedseizoen 2004 was het, net zoals in 2003, niet mogelijk om gestandaardiseerd onderzoek te verrichten op broedende Zwartkopmeeuwen. De ecologische behoeften van deze bijlage I soort tijdens het broedseizoen zijn echter vergelijkbaar met die van de Kokmeeuw. Een goede kennis van de broedbiologie van de Kokmeeuw binnen het studiegebied laat ook toe uitspraken te doen over de Zwartkopmeeuwen.

Het onderzoek op de Kokmeeuw gebeurde in een kolonie binnen de werf van het Deurganckdok. Rond 24 nesten werd een enclosure (dezelfde als in 2003) opgesteld

waarbinnen jongen bij elk bezoek gewogen en gemeten werden (kop/snavellengte). Telkens werden ook de nieuw uitgekomen jongen geringd en werden mortaliteiten genoteerd. De resultaten zijn nog niet conclusief na twee jaar. Wanneer dit onderzoek ook in 2005 kan plaats hebben, is het al mogelijk een verantwoorde uitspraak te doen over het broedsucces van de Kokmeeuwen binnen het studiegebied. Ze kunnen bovendien ook vergeleken worden met die van andere kolonies (bv. Zeebrugge).

Visdieven

Visdief is één van de koloniebroeders van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn. In 2004 waren de aantallen als broedvogel zodanig laag dat de mogelijkheden voor broedbiologisch onderzoek zeer beperkt waren.

Overwinterende watervogels en ganzen

Watervogels

Overwinterende watervogels worden ééns per maand geteld in de winter (oktober-maart). In hetzelfde telweekend (idealiter dezelfde teldag) worden alle waterrijke gebieden integraal geteld. Hierbij worden de aanwezige aantallen van alle watervogels (eenden, ganzen, futen, steltkopers, meeuwen) geteld. De tellingen maken deel uit van de Midmaandelijke Watervogeltellingen in Vlaanderen.

Ganzen

In het volledige poldergedeelte van het Vogelrichtlijngebied werden ganzen op perceelsniveau geteld. Hierbij werden ook telkens het grondgebruik van het perceel en de activiteit van de ganzen (rustend of foeragerend) genoteerd. Tellingen werden om de 7 à 10 dagen uitgevoerd vanaf oktober tot begin maart. Het beoogde resultaat is een situering van de voorkeursgebieden, een inschatting van de aanwezigheid per grondgebruik en het verloop van de aantallen per soort.

Vlinders

In de periode mei-september werden net zoals vorig jaar vlinderroutes gelopen op gestandaardiseerde wijze. Een detailbeschrijving van de gevolgde methode is terug te vinden in losse bijlage 8.7. Deze vlinderroutes kaderen ook binnen het Vlaamse Monitoringsproject Dagvlinders.

De resultaten geven een idee van soortenabundantie en -diversiteit in het gebied als indicatie van de habitatkwaliteit. Ze kunnen ook vergeleken worden als referentie met toekomstige monitoringsresultaten in gebieden waar wordt overgegaan tot vlindervriendelijke inrichting en beheer.

Rugstreppadden

Tijdens de zangperiode werden 's avonds en 's nachts regelmatig plaatsen bezocht waar rugstreppadden zich vermoedelijk voortplantten. Alle plaatsen waar de kenmerkende zang van adulte mannetjes was te horen, werden op kaart genoteerd. Overdag werden ook poelen en sloten gecontroleerd op aanwezigheid van het larvaal stadium.

Hierdoor wordt een degelijk beeld verkregen van de populatiespreiding voor deze soort over het studiegebied, en wijzigingen ten opzichte van 2003.

Waterkevers- en waterwantsen

In de zomer van 2004 werden op verschillende plaatsen in het Vogelrichtlijngebied staalnames uitgevoerd voor waterwantsen en -kevers. Hiervan werden in eerste instantie alleen de waterwantsen (en oppervlaktewantsen) volledig verwerkt. Dit omdat de schaal waarop de staalnames gebeurden niet representatief lijkt voor de waterkevers. Bovendien zijn in de Vlaamse context de waterwantsen veel beter onderzocht, en werd recent de Rode Lijst herwerkt, zodat voor deze groep nuttig vergelijkingsmateriaal bestaat.

De staalnames gebeurden niet gestandaardiseerd omdat dit door de veelheid en variatie van biotopen niet mogelijk is. Er werd zodanig geschept dat bij elke staalnameplaats alle aanwezige bio/microtopen voldoende bemonsterd werden. Eerder onderzoek wijst uit dat op die manier de trefkans op alle aanwezige soorten voldoende groot is (cfr. Bonte et al., 2001).

Doordat de meeste staalnameplaatsen in nog te ontwikkelen compensatiegebieden liggen, zullen de gegevens als referentietoestand voor verdere monitoring in deze gebieden kunnen dienen. Bovendien werden bijna alle staalnameplaatsen gekoppeld aan de staalnameplaatsen voor oppervlaktewaterkwaliteit zodat de mogelijkheid bestaat om de gegevens aan elkaar te koppelen. Het verband tussen oppervlaktewaterkwaliteit en de aanwezigheid van waterwantsen zal in de toekomst uitgewerkt worden.

Hydrologie

Grondwaterstanden worden blijvend opgevolgd in het hele gebied. Vanaf 2004 werd ook het natuurgebied De Putten Weiden opgenomen in het peilbuizennetwerk. Verder werd het netwerk in de Steenlandpolder uitgebreid na de inrichtingswerken. Naast peilen worden ook de samenstelling, zware metalen en pesticiden van het grondwater gevolgd. Deze analyses gebeurden in 2004 op verschillende plaatsen en tevens op oppervlaktewater, met inbegrip van tijdelijke plas-drassituaties.

Habitats

Habitatkaarten van de compensatiegebieden werden waar nodig geactualiseerd. Daarnaast werd de kartering ook verder uitgebreid om uiteindelijk te komen tot een overzicht van de habitatbeschikbaarheid in het volledige Vogelrichtlijngebied.

5.2 Totaaloverzicht van de monitoring

Hieronder volgt een overzicht van het **Vogelrichtlijngebied BE2301336 'Schorren en polders van de beneden-Schelde'** en het **Habitatrichtlijngebied BE2300006 'Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent'** op basis van de inventarisaties van dit jaar (2004). Deze resultaten worden getoetst aan de gegevens van het eerste monitoringsjaar (2003). De evaluatie van de broedvogels gebeurt onder voorbehoud, toekomstige monitoring zal een beter inzicht moeten geven in de populatietrends voor Linkeroever. Daarvoor zijn idealiter tijdsreeksen van toch minstens 3 à 5 jaar nodig. Gekende mogelijke oorzaken van waargenomen wijzigingen in de aantallen worden aangegeven, evenals mogelijke maatregelen om de trend te keren. De oppervlakten van streefhabitats worden, voor de verschillende compensatiegebieden getoetst aan de streefoppervlakten uit de compensatiematrix.

Broedvogels, Bijlage I

Er komen 9 soorten van de bijlage I tot broeden in het Vogelrichtlijngebied, waarvan 7 in de compensatiegebieden. Enkel voor Visdief dalen de aantallen. De andere soorten vertonen soms spectaculaire stijgingen in hun broedaantallen.

Roerdomp (2003: (1)/2004:2)

Deze soort broedde in 2002 voor het eerst in het gebied (Groot Rietveld). In 2004 waren er 2 zingende vogels aanwezig. Op de Verrebroekse Blikken kwam het tot een geslaagd broedgeval. De vogel in de MIDA-zone bleef bij broedverdacht. Verhoging van de watertafel in het Groot Rietveld zou deze soort ten goede komen.

Lepelaar (2003: 1/2004:5)

In 2003 broedde deze soort voor het eerst op Linkeroever (Verrebroekse Plassen), met 2 uitgevlogen jongen. Dit jaar waren daar 5 broedparen aanwezig die in totaal 10 uitgevlogen jongen voortbrachten. Rekening houdend met het aantal niet-broedvogels en overzomeraars daar aanwezig valt er een toename van het broedsucces te verwachten zolang het gebied functioneel blijft.

Bruine Kiekendief (2003: 21 à 22/2004:26)

Ongeveer 80 % van het huidige aantal broedparen broedt in compensatie- of natuurgebieden binnen het Vogelrichtlijngebied. Voor de instandhouding van deze soort is het behoud van voldoende grote oppervlakten jachtgebied belangrijk.

Slechtvalk (2003: 2/2004:1)

Deze soort broedt in de nestkasten opgehangen aan de koeltorens van de kerncentrale te Doel (2003) en de elektriciteitscentrale te Kallo (2003 & 2004). Voor zijn voedsel hangt hij evenwel af van voldoende prooisorten binnen het Vogelrichtlijngebied.

Porseleinhoen (2003: 2/2004:0)

Dit jaar werden geen langdurige territoria van deze moeilijk te inventariseren soort opgetekend. Ook op Vlaams niveau zijn er enorme schommelingen van het broedbestand voor deze soort, en was het jaar 2004 een zwak jaar. Waterpeilbeheer in het Groot Rietveld en de Zuidelijke Groenzone zou deze soort ten goede komen.

Kluut (2003: 70-100/2004:163)

Geleidelijk aan lijken de aantallen toe te nemen. Zoals naar verwachting voor deze soort waren er weer verschuivingen binnen het Vogelrichtlijngebied. Binnen compensatiegebieden waren er vestigingen op de Vlakte van Zwijndrecht (43 paar) en de MIDA-zone (20 paar).

Zwartkopmeeuw (2003: 206/2004:479)

De hoge aantallen van 2003 werden dit jaar nog eens verdubbeld. Het broedgebied is echter tijdelijk zodat de aandacht voor deze soort jaarlijks moet blijven.

Visdief (2003: 104/2004:67)

Momenteel ligt de enige grote kolonie op een privaat terrein (INEOS), net buiten het Vogelrichtlijngebied, dat bovendien door vegetatiesuccessie minder geschikt wordt als broedgebied voor deze soort. Om deze soort binnen het Vogelrichtlijngebied op te vangen dienen inrichtingswerken te gebeuren.

IJsvogel (2003: 2 à 3/2004:2)

Deze soort kent sterk fluctuerende broedaantallen in Vlaanderen, vooral onder invloed van strenge winters. De huidige aantallen op Linkeroever zijn normaal te noemen. Toename blijft mogelijk, maar om voormelde redenen evengoed ook afname. De soort foerageert regelmatig in de compensatiegebieden (bv. Groot Rietveld & Verrebroekse Blikken) maar broedt erbuiten.

Blauwborst (2003: > 188/2004: >180)

Ongeveer 65 % van deze soort broedt in de compensatie- en natuurgebieden binnen het Vogelrichtlijngebied. Na inrichting zullen de compensatiegebieden en de buffer interessanter zijn voor deze soort, o.a. Drijdijk, Putten West, ecologisch ingerichte polder.

Broedvogels, aandachtsoorten

Vogels van open water

Aantal territoria	2003	2004
Dodaars	18 à 19	44
Geoorde Fuut	18	74
Bergeend	> 148	> 150
Zomertaling	2	1
Krakeend	> 80	> 90
Slobeend	> 31	> 30
Kuifeend	> 61	> 60
Tafeleend	> 18	> 30
Kokmeeuw	> 2130	> 2200

Het aantal fuutachtigen nam duidelijk toe. Alle eenden vertonen een lichte stijging of blijven stabiel. Behalve voor Bergeend zit meer dan de helft van de broedparen in de compensatie- en natuurgebieden. Voor de instandhouding van de eendachtigen is de verdere inrichting van de compensatiegebieden (o.a. Drijdijk, Putten West, krekens) dus onontbeerlijk.

Vogels van rietlanden en moeras

Aantal territoria	2003	2004
Waterral	> 24	> 13
Snor	1	4
Sprinkhaanzanger	9 à 10	11
Rietzanger	(24)	> 60
Kleine Karekiet	(220)	> 200
Bosrietzanger	> 30	> 40
Baardmannetje	(15)	11
Buidelmees	1	0
Rietgors	(100)	< 100

Het broedseizoen 2004 neemt enkele onduidelijkheden weg die er waren in 2003 doordat enkele gebieden niet volledig gekarteerd waren. Van al deze soorten kunnen de aantallen doorgaans als positief geëvalueerd worden.

Steltlopers en weidevogels

Aantal territoria	2003	2004
Kievit	323 à 334	> 260
Scholekster	55 à 61	> 50
Kleine Plevier	13	18
Strandplevier	1	3
Bontbekplevier	1	1
Grutto	32 à 39	> 55
Wulp	1	1
Tureluur	58 à 59	> 60
Veldleeuwerik	87	> 60
Oeverzwaluw	285	950
Graspieper	> 23	> 20
Gele Kwikstaart	> 13	14

Verschillende soorten zijn merkbaar in aantal gestegen. De helft van de Kleine Plevieren en de enige Bontbekplevier broeden op een privaat industrieterrein net ten Zuiden van het Vogelrichtlijngebied. In biotopen vertaald is er een tekort aan weidevogelgebied in de polder en strand- en plasvlakten om huidige verliezen op de opgespoten terreinen te compenseren. Voor de populaties van deze groepen vogels is het belangrijk dat het verlies aan nuttige oppervlakte van broedbiotoop door geplande inrichtingswerken wordt gecompenseerd. Dat hiermee al van start gegaan is, blijkt ook uit de positieve resultaten. De meeste doelsoorten van strand- en plasvlakten kunnen (op termijn) echter ook een geschikt habitat vinden op slik- en schorgebieden.

Evaluatie Compensatienetwerk:

In onderstaande tabel worden de totaalaantallen binnen de compensatiegebieden voor 2003 en 2004 naast elkaar getoond. Volgende gebieden werden niet mee opgenomen: Kruibeke en Ecologische Polder, daar de werken nog niet in uitvoering zijn.

Een louter numerieke vergelijking geeft voor 27 soorten een toename, voor 10 soorten een status quo en voor slechts 6 soorten een afname aan. Voor de details wordt verwezen naar bovenstaande tekst en naar de gebiedsbesprekingen. In globo kan men spreken van een positieve evolutie.

Broedvogelterritoria in de Compensatiegebieden	2003	2004
---	------	------

Bijlage I – soorten		
Roerdomp	1	2
Lepelaar	1	5
Bruine Kiekendief	11 à 12	13
Slechtvalk	0	0
Porseleinhoen	2	0
Kluut	3	63
Zwartkopmeeuw	200	453
Visdief	0	1
IJsvogel	0	0
Blauwborst	> 68	66
Aandachtssoorten		
Dodaars	18 à 19	36
Geoorde Fuut	18	74
Aalscholver	2	7
Bergeend	> 42	56
Zomertaling	2	1
Krakeend	> 33	50
Slobeend	> 11	21
Kuifeend	> 26	36
Tafeleend	> 14	25
Waterral	22	11
Kievit	108	103
Scholekster	12	21
Kleine Plevier	5	7
Bontbekplevier	0	0
Strandplevier	0	0
Grutto	12	23
Wulp	0	0
Tureluur	14	24
Kokmeeuw	> 750	1090
Veldleeuwerik	27	29
Oeverzwaluw	55	202
Graspieper	5	6
Gele Kwikstaart	3	3
Roodborsttapuit	6	7
Graszanger	0	0
Snor	1	0
Sprinkhaanzanger	7 à 8	8
Rietzanger	> 7	40
Kleine Karekiet	> 70	110
Bosrietzanger	> 13	31
Baardmannetje	6	9
Buidelmees	1	0
Rietgors	> 19	40

Conclusie

Aangezien we slechts in het tweede jaar van de monitoring zitten, moeten de resultaten onder het nodige voorbehoud geïnterpreteerd worden. Toch kan de aandacht reeds gevestigd worden op volgende punten:

Soorten van strand- en plasvlaktes, slikken en schorren (zoals Kluut, Visdief en plevieren), weidevogels (Grutto, Tureluur, Veldleeuwerik, Graspieper...) en soorten van open water (eendachtigen) halen doorgaans toch nog lagere aantallen dan in de periode voor de monitoring. De meeste soorten lijken wel positief te evolueren. De meeste rietvogels halen nu al hoge aantallen.

Overwinterende ganzen

In het Vogelrichtlijngebied BE2301336 ' Schorren en polders van de Beneden-Schelde' komen enkel Kolgans en Grauwe gans in redelijke aantallen voor. De weergegeven resultaten hieronder beslaan de periode oktober 2003 tot en met begin maart 2004.

Grauwe gans

Er werden tot bijna 8000 Grauwe ganzen geteld in het studiegebied. De hoge aantallen in het gebied worden vooral in het najaar (oktober-november) waargenomen. Dit werd vorig jaar al vermoed en is waarschijnlijk te wijten aan de aanwezigheid van een tijdelijk zeer grote en makkelijk bereikbare voedselbron, namelijk oogstresten.

Kolgans

Er werden over de gehele periode maar tot 1700 Kolganzen geteld, wat al duidelijk minder is dan het maximum van vorige winter tijdens de tellingen (3000 ex.). Mogelijks waren er wel kortstondig hogere aantallen buiten de gestandaardiseerde tellingen in het gebied aanwezig.

Verspreiding ganzen

In de beschouwde periode kon men het grondgebruik van de ganzen in 2 perioden opdelen. In de periode begin oktober tot eind november werden grote aantallen aangetroffen op oogstresten, in het bijzonder van maïsakkers. Tegen half november is deze korttijdige voedselbron meestal verdwenen door omploeging en egalisering van de akkerpercelen.

Daarna (in de loop van november) waren de ganzen vooral geconcentreerd op de resterende graslanden in de polder. Deze zijn echter zeer schaars geworden en beslaan nog slechts 10 % van het volledig agrarisch gebied in de polder. Op de akkers bevonden zich delen van grote groepen die door plaatsgebrek niet helemaal op de resterende graslandpercelen terecht konden en zo gedeeltelijk op akkerland zaten. Een andere factor waar rekening mee dient gehouden te worden, is de verstoringsdruk door de landbouw. Opgestoten groepen ganzen verlaten dikwijls een gebied na verstoring. Dit is een aannemelijke verklaring voor een aantal tellingen met zeer lage aantallen, die samenvielen met verstoring door landbouwactiviteiten in de polder. De verdere inrichting van grote, onverstoorte graslandcomplexen in de polder zoals Putten West en Doelpolder Noord kan deze verstoring milderden. Momenteel is het natuurgebied De Putten het enige toevluchtsoord in de polder, waar omzeggens altijd ganzen pleisteren.

Hieruit kunnen volgende aanbevelingen afgeleid worden:

- omzetting van akkerland naar grasland is noodzakelijk om de populatie te onderhouden
- groepering van graslanden tot grotere eenheden zou de kans op verstoringen verminderen

Voor een uitgebreidere uiteenzetting over o.a. het grondgebruik van de ganzen wordt verwezen naar de bijlage van het Instituut voor Natuurbehoud.

Rugstreepadden

De populatie rugstreepadden op Linkeroever werd geïnventariseerd op basis van zingende mannetjes in het voorjaar van 2003 en 2004, aangevuld met vindplaatsen van reproductie. De populatie leeft zeer verspreid en enkel op het opgespoten gedeelte (cfr. kaart). Zij kan opgesplitst worden in vier delen:

- Vlakte van Zwijndrecht en omgeving
- Haasopweg en Steenlandlaan
- Noordoever Doeldok (De Putten Hoog en MIDA)
- Bayer en Deurganckdok

Tussen deze vier populaties liggen slechts enkele restpopulaties en is er bovendien weinig of geen (mogelijkheid tot) uitwisseling. In 2004 werden enkele gebieden bij gevonden waar in 2003 zeker geen Rugstreepadden voorkwamen. Dit levert interessante informatie over hun dispersiecapaciteiten.

Momenteel loopt al op verschillende niveaus overleg plaats om tot een netwerk van gebieden te komen om deze soort in het havengebied op te vangen. Deelpopulaties zijn in de nabije toekomst bedreigd door havenuitbreiding. In de aanleg van de buffer én het kiezen van het type ecologische infrastructuur dient met deze soort rekening gehouden te worden. Op sommige plaatsen zal bij deze de mogelijkheid tot veilige migratie mee ingebouwd moeten worden. Waar het leefgebied van kernpopulaties dreigt te verdwijnen, dienen uitwijkmogelijkheden voorzien te worden. Om de populatie op het tijdelijk compensatiegebied 'Vlakte van Zwijndrecht' op te vangen, zal dit al gebeuren op het oostelijk deel van het Groot Rietveld te Kallo.

Vleermuizen

In 2004 werd monitoring van Vleermuizen opgestart. Hierbij werden 5 soorten in het gebied aangetroffen: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis, Meervleermuis en Rosse vleermuis. De voornaamste fourageergebieden zijn plasgebieden en/of gebieden met grote oude bomen, in zoverre die bereikbaar zijn langs landschapselementen. Voor de meeste vleermuizen nemen we momenteel aan dat zij van buiten het gebied komen om te fourageren. Dit moet nog verder worden onderzocht. Gebieden die nu reeds als belangrijk kunnen worden omschreven zijn het Groot Rietveld, De Putten, Verrebroekse Plassen, Grote Geule en de noordkant van Drijdijck. Om deze gebieden als fourageergebied voor vleermuizen te behouden is het belangrijk dat ze bereikbaar blijven. Vooral voor de Verrebroekse Plassen houdt dit in dat ze langs de Westkant best niet volledig omsloten worden door 's nachts verlichte bedrijventerreinen.

Resultaten van metingen van vleermuis activiteit met bat detector

Algemeen overzicht van habitats

De stand van zaken voor 2004 wordt hieronder per doeltipe besproken.

'Riet en water' en 'Plas en Oevers'

Ten opzichte van 2003 is het aandeel van deze habitats slechts beperkt gestegen. Ze worden voornamelijk gerealiseerd in het Groot Rietveld, Haasop en de Verrebroekse Plassen, drie gebieden die er reeds verschillende jaren zijn. Steenlandpolder is intussen bijgekomen, maar het aandeel hiervan is beperkt. Het gaat immers om een klein gebied, dat ook nog verder moet ontwikkelen. Inrichtingswerken voor verdere creatie van deze habitattypes zijn aangevat, maar hebben nog geen resultaat op het terrein. Dit is vooral van belang voor de eendachtigen, maar ook voor de rietvogels waarvan de huidige broedgebieden voornamelijk buiten de compensatiegebieden liggen.

Strand en Plasvlakten

Uit de vergelijking van de aantallen van bijvoorbeeld Kluut of plevieren blijkt dat er een tekort aan strand- en plasvlakten is. Meer dan de helft van de huidige pioniersituatie in de compensatiegebieden ligt rond de Verrebroekse Plassen, maar die is vrij monotoon met weinig plas-dras en kent geen groot succes. De verdere inrichting van de Vlakte van Zwijndrecht en vooral de verdere evolutie van de MIDA zijn daarom belangrijk. De meeste doelsoorten van dit habitatype kunnen (op termijn) echter ook een geschikt habitat vinden op slik- en schorgebieden.

Weidevogelgebied

Ten opzichte van 2003 is er geen volledig ingericht weidevogelgebied bijgekomen. Een aantal verworven percelen werden wel ingezaaid met gras, wat toch voor een aantal bijkomende broedgevallen van weidevogels zorgde. Toename aan natte weidegebieden blijft echter cruciaal voor verschillende soorten.

Slik en schor

In 2004 werd door afgraving van het Paardenschor 11,3 ha van de 25 ha doeloppervlakte slik en schor gerealiseerd.

Deze evaluatie is een momentopname in een proces. Dit jaarverslag is enkel gebaseerd op gegevens die aangereikt werden door de actoren van de matrix. Via foto's is geprobeerd een reëel beeld te geven van de actuele toestand van elk gebied.

Het begrip 'gelijktijdigheid' van de natuurcompensaties

Matrix – bijlage 1 bij Protocol deel 1

“Als principe van gelijktijdigheid geldt dat per habitattype of leefgebiedtype waarvoor verlies wordt vastgesteld tengevolge de werken, met minstens één van de natuurcompenserende maatregelen vervat in het natuurcompensatieplan (zie rubriek 4.3.2 van het bouwdoossier) een aanvang is genomen op het ogenblik dat de corresponderende werken vervat in de bouwaanvraag A,B,C en/of D worden gestart.”

De gehanteerde oppervlaktes van de natuurcompensaties

Als 'oppervlakte natuurcompensatie' bij de stand van zaken van verwerving gebruikt de VLM de som van de kadastrale, niet-meetkundige oppervlaktes van de percelen die gelegen zijn binnen de perimeter van de natuurcompensatie zoals weergegeven op het kaartje bij het Nooddecreet. Oppervlaktes van openbare wegen en waterlopen worden hierbij niet in rekening gebracht, wegens kadastraal niet bekend en verwerving overbodig.

Het IN hanteert de oppervlaktes uit de matrix, gecombineerd met GPS-opmetingen op het terrein. Er wordt naar gestreefd om tegen volgend jaar te beschikken over een uniforme set van coördinaten en oppervlaktes voor elk gebied.

Streefbeeld

Strand en plasvlakten (tijdelijke compensatie)

Streefdatum

- Maatregelen ter voorkoming van ongewenst fysisch gebruik van opgespoten terreinen (a)¹¹ vanaf 01/01/'05
- Inrichtingsmaatregelen met het oog op ecologisch beheer spuitvelden (b) vanaf 01/01/'05

Stand van zaken

De baggerwerken in de eerste fase van het Deurganckdok werden gestart begin mei 2003. De gewonnen specie zal toegepast worden in *het te dempen gedeelte van het Doeldok*, in de opspuitzones aangrenzend aan het Deurganckdok, in de leefbaarheidsbuffer rond Doel en in de ringdijk voor het gecontroleerd overstromingsgebied Kruikeke-Bazel-Rupelmonde (KBR).

Op 2 april 2004 werd de bouwvergunning voor de aanpassing van de opvulmethode verleend door de Vlaamse Regering. Het bekrachtigingsdecreet volgde op 7 mei '04 en de publicatie in het Staatsblad op 25 mei '04.

De start van de opvulling van Doeldok wordt voorzien rond februari 2005, op voorwaarde dat de scheidingsdam dan 10 meter hoog is. Het tempo van de opvulling wordt geraamd op 1 meter per maand.

Monitoring

Hydrologie: aangezien de demping nog niet van start gegaan is, gebeurde hier nog geen hydrologische monitoring.

Vegetatie / Habitats: momenteel bestaat de ganse oppervlakte nog uit open water. Het doeltype is 74 ha strand en plasvlakten. De situatie is dezelfde als in 2003 en zoals gerapporteerd in het jaarverslag september 2002-oktober 2003.

Broedvogels: aangezien deze demping nog niet van start gegaan is, werden hier net zoals in 2003 geen broedvogels genoteerd.

Watervogels: het Doeldok is een belangrijk toevluchtsoord voor overwinterende watervogels. Vooral voor soorten als Fuut, Georde Fuut, Krakeend, Smient en Meerkoet is het één van de belangrijkste deelgebieden binnen het Vogelrichtlijngebied.

Foto : Björn Deduytsche (werken dwarsdam Doeldok, november '04)

¹¹ De lettercode verwijst naar het tijdsplan in de matrix van het Nooddecreet, zie bijlage 8.3

6.2 Opgespoten MIDA

Streefbeeld

Strand en plasvlakten (tijdelijke compensatie)

Streefdatum

- Maatregelen ter voorkoming van ongewenst fysisch gebruik van opgespoten terreinen (a) vanaf 01/01/'05
- Inrichtingsmaatregelen met het oog op ecologisch beheer spuitvelden (b) vanaf 01/01/'05

Stand van zaken

De baggerwerken in de eerste fase van het Deurganckdok werden gestart begin mei 2003. De gewonnen specie zal toegepast worden in het te dempen gedeelte van het Doeldok, *in de opspuitzones aangrenzend aan het Deurganckdok*, in de leefbaarheidsbuffer rond Doel en in de ringdijk voor het gecontroleerd overstromingsgebied Kruikeke-Bazel-Rupelmonde (KBR).

De zone **C45** is reeds opgespoten. De zone **C60** werd een drietal meter opgehoogd. Bij het doorbreken van de Scheldedijk (eind 2004) zal een tweede ophoging gebeuren. De afwerking met een zandlaag wordt voorzien in 2005 of later. De rust in de MIDA-zones zal gewaarborgd kunnen worden vanaf einde 2005.

Monitoring

Hydrologie: in het deelgebied "Opgespoten MIDA" gebeurde geen hydrologische opvolging, gezien de in uitvoering zijnde opspuiting.

Vegetatie / Habitats: de habitats in het deelgebied "Opgespoten MIDA" werden dit jaar niet gekarteerd. Doordat de opspuiting aan de gang is, is de habitatbeschikbaarheid in volle verandering en kunnen moeilijk oppervlaktecijfers worden bepaald. Er kan gesteld worden dat de habitats vermeld in het jaarverslag september 2002-oktober 2003 verdwenen zijn en volop worden omgezet in het doelttype "Strand en plasvlakten". In 2004 was dit reeds deels beschikbaar. Daarnaast waren ook nog steeds rietpartijen aanwezig.

Broedvogels: dit gebied kende een grondige 'shift' in het aantal van en de diversiteit aan broedvogels door het klaarmaken voor en het begin van de opspuiting. Onverwachts was het in 2004 nog een belangrijke schakel binnen het Vogelrichtlijngebied, in het bijzonder voor broedvogels van plas en oever.

Broedvogelterritoria Opgespoten MIDA		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
Roerdomp	0	1
Bruine Kiekendief	2	1
Porseleinhoen	1	0
Kluut	0	20
Blauwborst	6	3

Aandachtssoorten		
Dodaars	0	7
Geoorde Fuut	0	13
Bergeend	10	10
Krakeend	2	4
Slobeend	0	1
Zomertaling	0	1
Kuifeend	0	5
Tafeleend	0	4
Waterral	3	0
Kleine Plevier	0	2
Kievit	13	0
Scholekster	0	2
Grutto	4	0
Tureluur	1	0
Veldleeuwerik	1	1
Oeverzwaluw	0	140
Snor	1	0
Sprinkhaanzanger	1	0
Rietzanger	1	0
Kleine Karekiet	> 10	3
Bosrietzanger	2	1
Baardmannetje	1	0
Rietgors	3	1

Watervogels: tijdens de winter was er vrij veel verstoring door de werken wat resulteerde in verwaarloosbare aantallen watervogels.

Hydrologie: in het deelgebied "Opgespoten MIDA" gebeurde geen hydrologische opvolging, gezien de in uitvoering zijnde opspuiting.

Foto : Björn Deduysche (MIDA's, november '04)

Vegetatie / Habitats: de habitats in het deelgebied "Opgespoten MIDA" werden dit jaar niet gekarteerd. Doordat de opspuiting aan de gang is, is de habitatbeschikbaarheid in volle verandering en kunnen moeilijk oppervlaktecijfers worden bepaald. Er kan gesteld worden dat de habitats vermeld in het jaarverslag september 2002-oktober 2003 verdwenen zijn en volop worden omgezet in het doeltype "Strand en plasvlakten". In 2004 was dit reeds deels beschikbaar. Daarnaast waren ook nog steeds rietpartijen aanwezig.

6.3 Vlake van Zwijndrecht

Streefbeeld

Strand en plasvlakten (tijdelijke compensatie)

Streefdatum

- Maatregelen ter voorkoming van ongewenst fysisch gebruik van opgespoten terreinen en ecologisch beheer (c) vanaf 01/01/'01

Stand van zaken

Er werd met de toekomstige eigenaar van het terrein, Fina Antwerp Olefins (FAO), overeengekomen dat dit gebied minstens tot het najaar van 2007 niet in gebruik zal worden genomen voor industriële doeleinden. FAO stemt er mee in dat in deze periode het Vlaams Gewest alle nodige beheersmaatregelen mag uitvoeren in het gebied.

Een stedenbouwkundige vergunning werd verleend op 2 april '04. Het bekrachtigingsdecreet volgde op 7 mei '04 en de publicatie in het Staatsblad op 25 mei '04. Op 5 maart '04 werd reeds gestart met beperkte, niet-vergunningsplichtige werken, nl. het rooien van opslag, en frees- en ploegwerken. De vergunningsplichtige inrichtingswerken zijn gestart op 27 september '04 en beëindigd op 8 november '04.

De afrastering van de Vlake van Zwijndrecht was in 2004 verscheidene keren het voorwerp van vandalisme en moest dus voortdurend hersteld worden.

Tijdens het plaatsen van een pijpleiding langs het Groot Rietveld, werden de Konikpaarden tijdelijk overgeplaatst van het Groot Rietveld naar de Vlake van Zwijndrecht, dit buiten het broedseizoen.

Foto : Björn Deduytsche (inrichtingswerken Vlake van Zwijndrecht, oktober '04)

Monitoring

Hydrologie: in het deelgebied “Vlakte van Zwijndrecht” gebeurde geen grondwater-monitoring. Het doeltype “Strand en plasvlakten” vereist geen specifieke opvolging van grondwater. Door het zeer droge voorjaar droogden een aanzienlijk deel plassen al tijdens het broedseizoen uit.

Vegetatie / Habitats: in het jaarverslag september 2002-oktober 2003 werd aangegeven dat de Vlakte van Zwijndrecht deels voldoet aan het doeltype strand- en plas, maar dat er ook minder interessant habitat aanwezig was. De inrichtingswerken die dit moeten omzetten waren in het voorjaar 2004 nog niet uitgevoerd. Wel werd een deel van de struweelopslag verwijderd (2,6ha). Deze kapvlakten konden door het aanwezige strooisel niet als pioniersituatie bestempeld worden, maar droegen wel bij tot een opener structuur van het gebied. In het zuiden van het gebied werd een deel monotoon duinrietgrasland, wat minder geschikt is voor de vooropgestelde broedvogelsoorten, geploegd om het terug om te zetten tot pionierhabitat. Hierdoor was er 1,7ha meer pioniersituatie beschikbaar dan in 2003. Dit bracht het aandeel gerealiseerd doelhabitat van 35% naar 38%. Tijdens de zomer is dit in hoge mate terug gekoloniseerd door duinriet en door akkerdistel.

Door het droge voorjaar vielen veel tijdelijke plassen al zeer vroeg droog, waardoor er uiteindelijk weinig strand en plas situatie beschikbaar was.

De hieronder vermelde oppervlaktes slaan op het hooggelegen deel. De lager gelegen put van Fien, de waterloop en de bijhorende rietkragen worden bij het Groot Rietveld gerekend.

habitat	Oppervlakte (ha)
tijdelijk uitdrogende plas	2.7
pioniersituatie	19.2
<i>riet</i>	1.5
duinriet	13.9
ruigte	1.0
boomopslag, struweel en bos	3.5
kapvlakte	1.8
TOTAAL	43.5
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	21.8
Aandeel van het gebied waar het doeltype wordt gerealiseerd	50%
<i>Totaal behorend tot doeltypes uit de compensatiematrix</i>	<i>23.3</i>
Aandeel van het gebied waar doeltypes worden gerealiseerd	54%
Totaal te realiseren volgens de compensatiematrix	57
Aandeel gerealiseerd	38%

Broedvogels: het uitbreiden van de nuttige oppervlakte aan strand- en plasvlakten was niet echt succesvol, mede door het droge voorjaar. De vestiging van een redelijke kolonie Kluten kan wel door het ‘openmaken’ van het terrein beïnvloed zijn.

Het gebied blijft ook nog een belangrijk foerageer- of baltsgebied voor enkele broedvogels van het Groot Rietveld (o.a. Bruine Kiekendief).

Broedvogelterritoria Vlakte van Zwijndrecht		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
Kluut	3	43
Visdief	0	1
Blauwborst	6	5

Aandachtssorten		
Dodaars	1	1
Bergeend	13	11
Krakeend	4	4
Slobeend	3	5
Kievit	18	22
Scholekster	1	1
Kleine Plevier	3	0
Tureluur	9	7
Veldleeuwerik	12	12
Graspieper	2	2
Gele Kwikstaart	2	1
Kleine Karekiet	4	1
Bosrietzanger	1	1
Rietgors	4	5

Watervogels: 's Winters komen er op de Vlakte van Zwijndrecht geen noemenswaardige aantallen watervogels voor. Pas vanaf maart verschijnen de eerste watervogels die dan grotendeels bestaan uit de broedvogels.

Streefbeeld

Riet en water (permanente compensatie)

Streefdatum

- Verwerving eigendommen (d) vanaf 01/01/'02
- Start inrichtingswerken (f) vanaf 01/01/'03

Stand van zaken

Het MER "Aanleg weidevogelgebied en plasdrasgebied Drijdijck en aanleg langgerekte zoetwaterkreek in combinatie met realisatie weidevogelgebied (Putten West) en alle daarmee onlosmakelijk verbonden ingrepen", opgesteld door Belconsulting in opdracht van het GHA, werd conform verklaard op 14 januari '04. De stedenbouwkundige vergunning voor het geoptimaliseerde inrichtingsplan werd verleend door de Vlaamse Regering op 2 april '04. Het bekrachtigingsdecreet volgde op 7 mei '04 en de publicatie in het Staatsblad op 25 mei '04. In afwachting van de algemene afgraafwerken werden de reeds verworven percelen al afgeplagd (start 15 december '03). In het najaar 2004 worden de afplagwerken verdergezet op nieuw verworven percelen.

Verwerving op 15/10/'04:	Oppervlakte (ha)	% verworven
oppervlakte natuurcompensatie ¹²	41,6	
verworven (incl. 9,9 ha eig. MLSO)	36,8	88 %
voorstel grondruil	0,0	
getekende verkoopsovereenkomst	4,8	
nog in onderhandeling	0,0	

Een **overzichtskaart van de verwerving** van Putten West, Zoetwaterkreek, Doelpolder Noord en Kreek Buffer-Noord vindt u op p. 34.

Monitoring

Hydrologie: gezien de verwantschap met deelgebied "6.9 Putten West", wordt naar de bespreking hiervan verwezen.

Vegetatie / Habitats: tijdens het broedseizoen 2004 waren de nog niet verworven percelen nog in gebruik voor landbouw. Op een aantal percelen was akkerland intussen omgezet in grasland, echter zonder beweiding en zonder aanpassen van de hydrologische condities. Een klein stuk was afgeplagd als start van de inrichtingswerken.

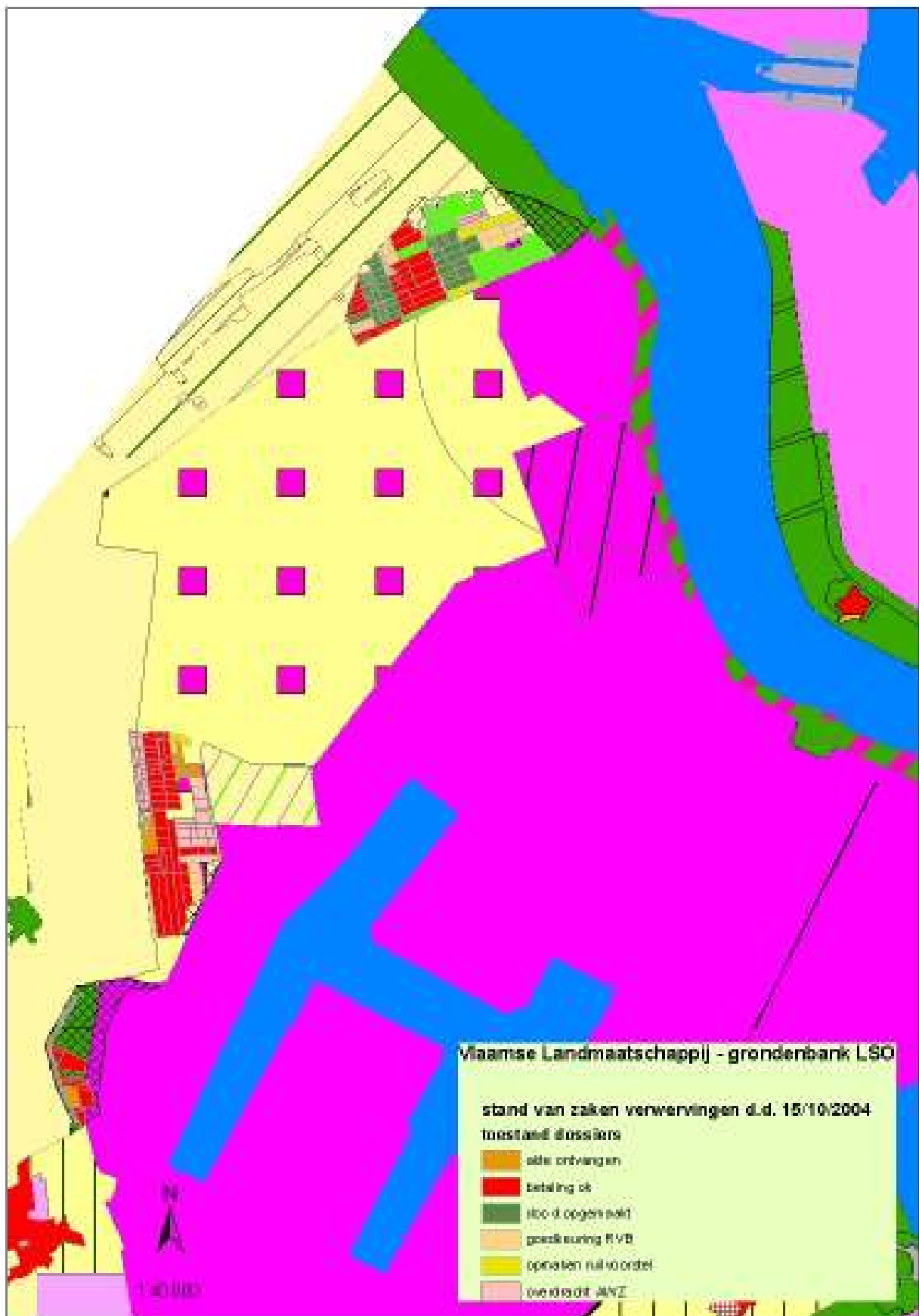
Habitat	Oppervlakte (ha)
weiland	0.5
grasland	7.5
akker	6.8
overige types	1.6
TOTAAL	16.3
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	0.0
Aandeel van het gebied waar het doeltype wordt gerealiseerd	0%

¹² Zie p. 25, opmerking i.v.m. oppervlaktes in de inleiding van hoofdstuk 6

<i>Totaal behorend tot doeltypes uit de compensatiematrix</i>	0.5
Aandeel van het gebied waar doeltypes worden gerealiseerd	3%
Totaal te realiseren volgens de compensatiematrix	17.8
Aandeel gerealiseerd	0%

Broedvogels: dit gebied werd in de tabel samengenomen met Putten West (zie 6.9). Enkele percelen die in 2003 ingezaaid werden, trokken nu al de vooropgezette doelsoorten aan. Het gaat om Grutto en Tureluur. Het inrichtingsplan voorziet een zoetwaterkreek met naburig weidevogelgebied. Hierop kunnen hogere dichtheden van deze soorten en nog andere soorten weidevogels en eendachtigen verwacht worden.

Watervogels: ook dit deel van de polder wordt regelmatig gebruikt door overwinterende ganzen en sporadisch door Kieviten of Wulpen. Net zoals de rest van de polder kan men echter niet spreken van een regelmatige pleisterplaats.

Overzichtskaart stand van zaken verwerving op 15 oktober '04 (VLM)

6.5 Steenlandpolder

Streefbeeld

Riet en water (tijdelijke compensatie)

Streefdatum

- Ecologische inrichting van watergangen en –randen op basis van principes NTMB (h) vanaf 01/01/'02

Stand van zaken

Dit gebied werd reeds ingericht in 2003. Er werd een beheervisie opgesteld, die enkel het beheer op korte termijn beoogt, aangezien de inplanting van de Liefkenshoekspoorverbinding bepalend zal zijn voor de toekomst van het gebied. Het beheer wordt geconcentreerd op waterbeheer, maaibeheer (om distels te verwijderen) en ev. grasbeheer.

Foto : Ralf Gyselings (Steenlandpolder, nieuwe stuw, april '04)

Monitoring

Hydrologie: de inrichtingswerken die werden uitgevoerd in het najaar 2003 resulteerden in een aanzienlijke vernatting van voornamelijk de westkant van het gebied. Door opstuwing van het water ontstonden nieuwe plassen en plas dras situaties. In de nabijheid hiervan wordt een permanent hogere waterstand gemeten ten opzichte van 2003. Aan de oostzijde van het gebied zet zich dit niet door. Enerzijds is dit stuk hoger gelegen, anderzijds is de ondergrond zeer kleiig. De winterwatertafel aan de westzijde lag iets hoger dan vorig jaar,

maar doordat de plassen de watertafel kunnen blijven voeden resulteerde dit tijdens het broedseizoen in een vernatting die lokaal varieert van 20 tot 50cm. Door de relatief hoge ligging van het maaiveld geeft dit in de meeste aanpalende grasland- en ruigtezones echter nog steeds een waterstand van meer dan 1 meter beneden maaiveld.

Enkel in het noordelijkste deel werd ook een stuk grasland sterk vernat, maar de oppervlakte is relatief klein. In het begin van het broedseizoen werd er een gunstige waterstand van 20cm beneden maaiveld gemeten, maar door het droge voorjaar kromp het aandeel nat grasland er snel in. De vernatting in noordelijk deel moet dus vooral worden gezien in het licht van het creëren van plas en potentie voor rietuitbreiding.

Het zuidelijk deel van de Steenlandpolder was vroeger reeds nat. Tijdens het broedseizoen was de gemiddelde waterstand in het weidedeel hier tussen 22 en 34cm beneden maaiveld, wat een optimale situatie voor weidevogels is.

Vegetatie / Habitats: vermits de inrichtingswerken plaats vonden na het groeiseizoen was het voornaamste verschil ten opzichte van 2003 de grotere aanwezigheid van water en plas dras. Voor rietuitbreiding zijn een aantal potenties gecreëerd, maar een duidelijke toename van het riet moet vooral vanaf volgend jaar worden verwacht. Het aanwezige riet is op de meeste plaatsen wel duidelijk vernat. Uit de tabel blijkt dat de totale oppervlakte voor het doeltype wel gehaald wordt, maar dit voor 2004 toch sterk worden gerelativeerd. Voor het doeltype riet en water zou ongeveer 75% van de oppervlakte riet moet zijn, en dat zeker nog niet het geval. De aanwezige rietpartijen liggen ook versnipperd over het gebied. Door zandberging zijn op sommige plaatsen pioniersituaties ontstaan, die echter snel zullen verruigen.

De nog aanwezige akkers werden uit gebruik genomen, en ontwikkelden allemaal tot ruigte. De weilanden in het zuiden zijn nat en zilt en beantwoorden daarmee aan het doeltype weidevogelgebied.

Habitat	Oppervlakte (ha)
permanente plas	3.2
tijdelijk uitdrogende plas	1.9
pioniersituatie	2.6
riet	4.7
<i>weiland</i>	1.7
duinriet	0.3
ruigte	17.1
grasland	4.8
overige types	0.9
TOTAAL	37.2
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	9.9
Aandeel van het gebied waar het doeltype wordt gerealiseerd	27%
<i>Totaal behorend tot doeltypes uit de compensatiematrix</i>	11.6
Aandeel van het gebied waar doeltypes worden gerealiseerd	31%
Totaal te realiseren volgens de compensatiematrix	10
Aandeel gerealiseerd	99%

Broedvogels: dit was het eerste broedseizoen na de inrichting van het gebied in 2003. Bijna alle soorten van rietlanden en water kenden een stijging van de broedaantallen. Ook de weidevogels reageerden in positieve zin. Het gaat echter om variaties op kleine aantallen. De volgende jaren zullen moeten uitwijzen of de trend zich doorzet. De vestiging van 3 paartjes Kleine Plevier moet waarschijnlijk als een tijdelijk fenomeen gezien worden.

Broedvogelterritoria Steenlandpolder		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
Bruine Kiekendief	1	0
Blauwborst	5	5
Aandachtssorten		
Dodaars	0	1
Bergeend	1	4
Slobeend	0	2
Krakeend	1	5
Kleine Plevier	0	3
Kievit	16	22
Scholekster	1	3
Grutto	3	2
Tureluur	0	3
Veldleeuwerik	1	0
Rietzanger	1	1
Kleine Karekiet	5	8
Bosrietzanger	0	2
Graspieper	0	0
Rietgors	1	2

Watervogels: het gebied werd in het winterhalfjaar 2003-2004 slechts matig gebruikt door trekkende of overwinterende watervogels. Het gaat voornamelijk over meeuwen, Kieviten en Kuif- en Krakeenden. Het gebied is te weinig gebufferd tegen de nabijgelegen drukke infrastructuur om hoge aantallen te herbergen.

Foto : Björn Deduytsche (Steenlandpolder, november '04)

6.6 Kreek buffer-Noord

Streefbeeld

Slik – schor – ondiep water (permanente compensatie)

Streefdatum

- Verwerving eigendommen (*d*) vanaf 01/01/'02
- Start inrichtingswerken (*g*) vanaf 01/01/'04

Stand van zaken

De hydraulische studie van het Waterbouwkundig Laboratorium werd afgerond. Het MER "Aanleg van een Kreek in Buffer Noord en een weidevogelgebied in de zoekzone Doelpolder Noord en alle daarmee onlosmakelijk verbonden ingrepen", opgesteld door Belconsulting in opdracht van het GHA, werd conform verklaard op 20 juli '04. De aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning werd ingediend op 26 juli '04.

Verwerving op 15/10/'04:	Oppervlakte (ha)	% verworven
oppervlakte natuurcompensatie	52,4	
verworven	12,7	24 %
voorstel grondruil	4,0	
getekende verkoopsovereenkomst	14,1	
nog in onderhandeling	21,6	

Monitoring

Hydrologie: het gebied was in 2004 nog in landbouwgebruik. De hydrologie werd dus volledig bepaald door de drainage van de polder. Deze wordt algemeen voor het poldergebied besproken onder het deel "6.13 Percelen van de Vlaamse overheid".

Vegetatie / Habitats: tijdens het broedseizoen 2004 was het gebied nog in gebruik voor landbouw.

Habitat	Oppervlakte (ha)
riet	0.1
<i>weiland</i>	5.2
grasland	0.9
akker	29.0
overige types	1.1
TOTAAL	36.2
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	0.1
Aandeel van het gebied waar het doeltype wordt gerealiseerd	0%
<i>Totaal behorend tot doeltypes uit de compensatiematrix</i>	5.3
Aandeel van het gebied waar doeltypes worden gerealiseerd	15%
Totaal te realiseren volgens de compensatiematrix	17.8
Aandeel gerealiseerd	1%

Broedvogels: gezien de grootte van het gebied zijn de resultaten aan de lage kant te noemen. Na inrichting kan een stijging van soorten en aantallen broedvogels verwacht worden.

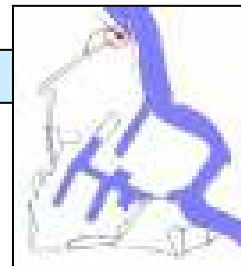
Broedvogelterritoria Kreek Buffer Noord		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
Blauwborst	1	1
Aandachtssoorten		
Bergeend	1	0
Kievit	3	1

Watervogels: in dit gebied zitten regelmatig Grauwe ganzen en Kolganzen, soms vergezeld van Wulpen, Kieviten of Goudplevieren. Andere watervogels zijn hier niet aanwezig.

Orthofoto met begrenzing van Doelpolder Noord en Kreek Buffer-Noord

6.7 Paardenschor

Streefbeeld

Slik – schor – ondiep water (permanente compensatie)

Streefdatum

- Verwerving eigendommen (d)
- Start inrichtingswerken (e)

vanaf 01/01/'02

vanaf 01/01/'02

Stand van zaken

De inrichtingswerken zijn afgerond op 15 mei '04. Het Instituut voor Natuurbehoud schreef op 15 juli '04 een positieve "Evaluatie van de afgraving van het Paardenschor als natuurcompensatie voor de werken aan het DGD" (IN.A.2004.105).

Monitoring

Hydrologie: een hydrologische opvolging wordt niet opgezet gezien het om slik gaat, maar de evolutie van het slik wordt opgevolgd. Vanaf volgend jaar wordt dit hier gerapporteerd.

Vegetatie / Habitats: de hier vermelde gegevens zijn opgemeten na de inrichting. Het slik werd pas na het broedseizoen 2004 beschikbaar.

Habitat	Oppervlakte (ha)
slik	11.3
overige types (berm en dijk)	3.2
TOTAAL	14.5
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	11.3
Aandeel van het gebied waar het doeltype wordt gerealiseerd	78%
<i>Totaal behorend tot doeltypes uit de compensatiematrix</i>	<i>11.3</i>
Aandeel van het gebied waar doeltypes worden gerealiseerd	78%
Totaal te realiseren volgens de compensatiematrix	14.5
Aandeel gerealiseerd	78%

Broedvogels: de werken in dit gebied hebben het volledige broedseizoen beslaan. Het gebied was dan ook ongeschikt voor broedvogels.

Watervogels: behalve Grauwe ganzen en Wulpen kwamen in dit gebied voor de aanvang van de inrichtingswerken geen overwinterende watervogels voor. Aantallen na de inrichtingswerken komen aan bod in het volgende jaarrapport waar het winterseizoen 2004-2005 zal worden besproken.

Foto : Jan Hemelaer (Paardenschor, september '04)

Foto : GHA (luchtfoto Paardenschor)

Streefbeeld

Weidevogelgebied (permanente compensatie)

Streefdatum

- Verwerving eigendommen (d) vanaf 01/01/'02
- Opzeggen van precaire vergunningen (i) vanaf 01/01/'02
- Inrichtingsmaatregelen met het oog op ontwikkeling weidevogelgebied (j) vanaf 01/01/'02
- Beheersmaatregelen met het oog op ontwikkeling en instandhouding weidevogelgebied (k) vanaf 01/01/'02

Stand van zaken

De hydraulische studie van het Waterbouwkundig Laboratorium werd afgerond. Het MER "Aanleg van een Kreek in Buffer Noord en een weidevogelgebied in de zoekzone Doelpolder Noord en alle daarmee onlosmakelijk verbonden ingrepen", opgesteld door Belconsulting in opdracht van het GHA, werd conform verklaard op 20 juli '04. De aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning werd ingediend op 26 juli '04. Op 14,15 ha was in 2004 een gebruiksovereenkomst weidevogelbeheer van kracht, die in 2005 stopgezet wordt n.a.v. de inrichtingswerken. Een **overzichtskaart van de gebruiksovereenkomsten** vindt u op p. 55.

Verwerving op 15/10/'04:	Oppervlakte (ha)	% verworven
oppervlakte natuurcompensatie	62,7	
verworven	22,5	36 %
ruilvoorstel	2,2	
verkoopsovereenkomst	27,7	
nog in onderhandeling	10,3	

Foto : Ralf Gyselings (Doelpolder Noord)

Monitoring

Hydrologie: het gebied was in 2004 nog hoofdzakelijk in landbouwgebruik. De hydrologie werd dus volledig bepaald door de drainage van de polder. Deze wordt algemeen voor het poldergebied besproken onder het deel "6.13 Percelen van de Vlaamse overheid". De peilgegevens opgemeten in dit gebied zelf geven aan dat er geen beduidend verschil was met 2003. Ter hoogte van het peilpunt bedroeg de gemiddelde waterstand tijdens het broedseizoen 83cm beneden maaiveld. Na het broedseizoen werd het peilbuizennetwerk in dit gebied aanzienlijk uitgebreid met het oog op de komende inrichting. Dit was in 2003 nog niet mogelijk gezien toen onvoldoende percelen waren verworven.

Foto : Jan Hemelaer (Doelpolder Noord, oktober '04)

Vegetatie / Habitats: in 2004 was het gebied nog hoofdzakelijk in landbouwgebruik. Wel waren een aantal reeds verworven percelen omgezet in grasland.

Habitat	Oppervlakte (ha)
Weiland	5.8
Grasland	5.9
Akker	46.6
boomgaard	10.9
overige types	2.0
TOTAAL	71.1
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	5.8
Aandeel van het gebied waar het doeltype wordt gerealiseerd	8%
<i>Totaal behorend tot doeltypes uit de compensatiematrix</i>	<i>5.8</i>
Aandeel van het gebied waar doeltypes worden gerealiseerd	8%
Totaal te realiseren volgens de compensatiematrix	71
Aandeel gerealiseerd	8%

Broedvogels: de aantallen weidevogels die hier in 2003 en 2004 tot broeden kwamen zijn maar een fractie van wat hier na inrichting verwacht kan worden. Deze jaren kunnen als referentie genomen worden om de aantallen na inrichting als weidevogelgebied te evalueren.

Broedvogelterritoria Doelpolder Noord		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
Blauwborst	0	1
Aandachtssoorten		
Bergeend	4	3
Kievit	2	6
Scholekster	2	2
Grutto	0	2
Kleine Karekiet	0	2
Bosrietzanger	0	1

Watervogels: op een klein deel van de oppervlakte zitten regelmatig Grauwe ganzen en Kolganzen, soms vergezeld van Wulpen, Kieviten of Goudplevieren. Andere watervogels zijn hier niet aanwezig.

Streefbeeld

Weidevogelgebied (minstens tot 2007)

Streefdatum

- Verwerving eigendommen (d) vanaf 01/01/'02
- Opzeggen van precaire vergunningen (i)
- Inrichtingsmaatregelen met het oog op ontwikkeling weidevogelgebied (j) vanaf 01/01/'02
- Beheersmaatregelen met het oog op ontwikkeling en instandhouding weidevogelgebied (k) vanaf 01/01/'02

Stand van zaken

Het MER "Aanleg weidevogelgebied en plasdrasgebied Drijdijck en aanleg langgerekte zoetwaterkreek in combinatie met realisatie weidevogelgebied (Putten West) en alle daarmee onlosmakelijk verbonden ingrepen", opgesteld door Belconsulting in opdracht van het GHA, werd conform verklaard op 14 januari '04. Een stedenbouwkundige vergunning voor het geoptimaliseerde inrichtingsplan werd verleend door de Vlaamse Regering op 2 april '04. Het bekrachtigingsdecreet volgde op 7 mei '04 en de publicatie in het Staatsblad op 25 mei '04. De overeenkomsten weidevogelbeheer werden in 2004 afgesloten n.a.v. de geplande inrichtingswerken.

Verwerving op 15/10/'04:	Oppervlakte (ha)	% verworven
oppervlakte natuurcompensatie	52,3	
verworven	46,3	89 %
voorstel grondruil	1,9	
getekende verkoopsovereenkomst	4,0	
nog in onderhandeling	0,1	

Monitoring

Hydrologie: het gebied was in 2004 nog deels in landbouwgebruik. De hydrologie werd nog volledig bepaald door de drainage van de polder. Deze wordt algemeen voor het poldergebied besproken onder het deel "6.13 Percelen van de Vlaamse overheid". Ter hoogte van het peilpunt bedroeg de gemiddelde waterstand tijdens het broedseizoen 97cm beneden maaiveld. In het broedseizoen 2003 was dit 90cm.

Vegetatie / Habitats: tijdens het broedseizoen 2004 was het gebied nog deels in gebruik voor landbouw. Op een aantal percelen was akkerland intussen omgezet in grasland, echter zonder beweiding en zonder aanpassen van de hydrologische condities.

Habitat	Oppervlakte (ha)
weiland	4.3
grasland	19.0
ruigte	2.9
akker	24.4
overige types	1.1
TOTAAL	51.8
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	4.3
Aandeel van het gebied waar het doeltype wordt gerealiseerd	8%

Totaal behorend tot doeltypes uit de compensatiematrix	4.3
Aandeel van het gebied waar doeltypes worden gerealiseerd	8%
Totaal te realiseren volgens de compensatiematrix	52
Aandeel gerealiseerd	8%

Broedvogels: dit gebied werd in de tabel samengenomen met Zoetwaterkreek (zie 6.4). Enkele percelen die in 2003 ingezaaid werden, trokken nu al de vooropgezette doelsoorten aan. Het gaat om Grutto en Tureluur. Het inrichtingsplan voorziet een zoetwaterkreek met naburig weidevogelgebied. Hierop kunnen hogere dichtheden van deze soorten en nog andere soorten weidevogels en eendachtigen verwacht worden.

Broedvogelterritoria Putten West (+ zoetwaterkreek)		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
-		
Aandachtsoorten		
Bergeend	1	3
Kievit	29	21
Scholekster	1	3
Grutto	0	11
Tureluur	0	2
Veldleeuwerik	1	2
Graspieper	0	2
Gele Kwikstaart	0	2

Watervogels: ook dit deel van de polder wordt regelmatig gebruikt door overwinterende ganzen en sporadisch door Kieviten of Wulpen. Net zoals de rest van de polder kan men echter niet spreken van een regelmatige pleisterplaats.

Foto : Björn Deduytsche (Putten West, november '04)

6.10 KBR weidevogelgebied

Streefbeeld

Weidevogelgebied (permanente compensatie)

Streefdatum

- Verwerving eigendommen (*d*) vanaf 01/01/'02
- Inrichtingsmaatregelen met het oog op ontwikkeling weidevogelgebied (*j*) vanaf 01/01/'02
- Beheersmaatregelen met het oog op ontwikkeling en instandhouding weidevogelgebied (*k*) vanaf 01/01/'02

Stand van zaken

In het gebied Kruike-Bazel-Rupelmonde (KBR) wordt een gecontroleerd overstromingsgebied (GOG) gerealiseerd in het kader van het Sigmaphan. In dit gebied wordt bovendien aan natuurontwikkeling gedaan door de inrichting van een weidevogelgebied en een slikken-en-schorregebied.

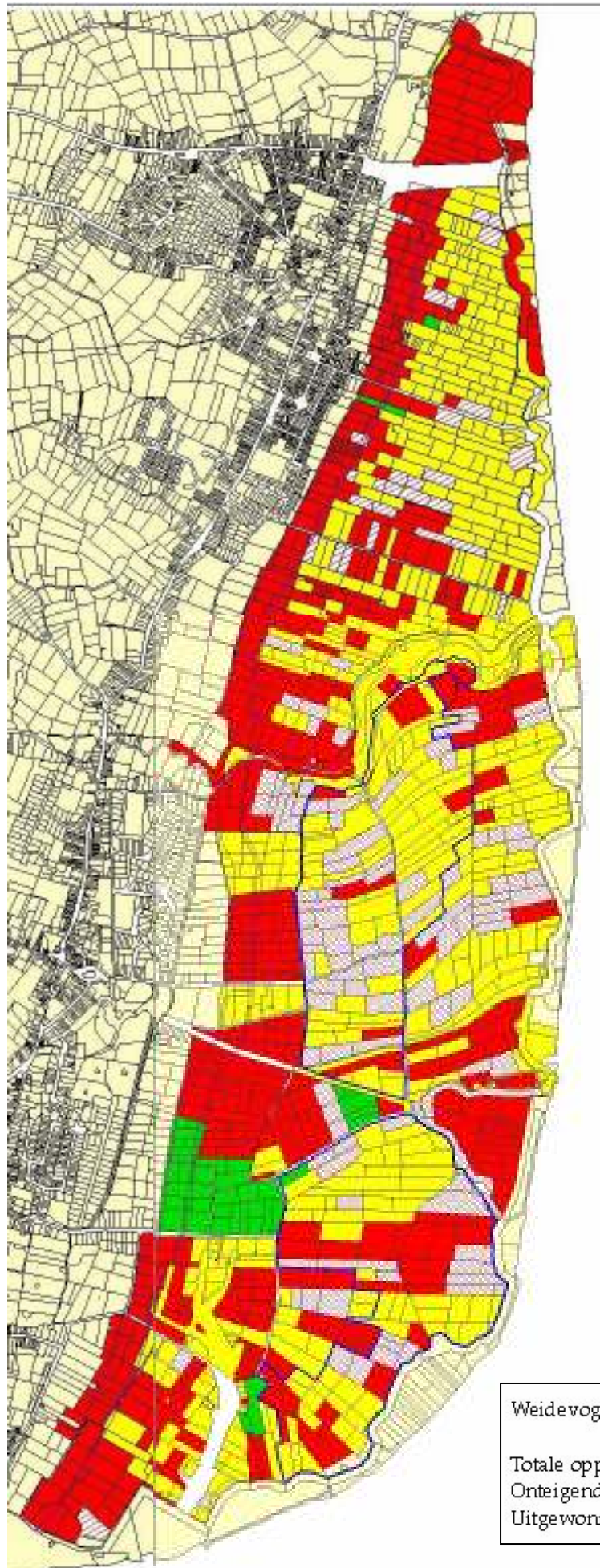
De voorbereidende werken (ontbossen, aanbrengen werfweg en aanpassen afwatering) voor delen 1 t.e.m. 4 van de ringdijk zijn klaar. Momenteel worden de voorbereidende werken aan deel 5 en 6 van de ringdijk uitgevoerd. Het dijklichaam van delen 1 en 2 is in opbouw. De aanbesteding voor de delen 3 t.e.m. 7 van de ringdijk vond plaats op 15 juni '04. De grondwerken voor deel 3 starten binnenkort.

Er wordt een integraal plan opgesteld voor de inrichting van het gebied. Op 15 oktober '04 werd gestart met de opmaak van het MER op dit integraal plan.

De 'Beheercommissie Natuurcompensatie KBR-gebied' zal pas opgericht worden zodra het definitieve inrichtingsplan beschikbaar is. Dit werd op 30 april '04 meegedeeld aan de Vlaamse Regering door de betrokken ministers. In afwachting worden de realisatie en de monitoring van het weidevogelgebied opgevolgd door de Beheercommissie Natuurcompensaties LSO, en meer bepaald door een specifieke werkgroep ervan. Deze werkgroep vergadert maandelijks onder voorzitterschap van de voorzitter van de Beheercommissie Natuurcompensaties LSO. Sinds april '04 worden bovendien het afdelingshoofd van Afdeling Zeeschelde, de heer Leo Meyvis, en projectingenieur Stefaan Nollet uitgenodigd op alle vergaderingen van de Beheercommissie.

Verwerving op 14/10/'04:	Oppervlakte (ha)	% verworven
percelen Afdeling Natuur	19	
onteigend	231	42 %
uitgewonnen	84	
nog te onteigenen	261	
totale oppervlakte KBR	595	
Waarvan weidevogelgebied	147	
onteigend	29	20 %
uitgewonnen	39	
nog te onteigenen	79	

Vanaf 2005 treedt op min. 75 ha een "onderhoudscontract voor een gunstig weidevogelbeheer" in werking. Dit houdt de omzetting naar permanent grasland en de bescherming van nesten in.

Legende

- Weidevogelgebied
- Zone ringdijk
- Percelen afd. Natuur
- Onteigend 14 oktober '04
- Uitgewonnen 14 oktober '04
- Te onteigenen
- Kadasterplan Kruisbeker

Onteigeningen: 14 oktober 2004
 afd. Natuur: 65 percelen, 19 ha
 Te Onteigenen: 1045 percelen, 876 ha
 Onteigend: 602 percelen, 251 ha
 Uitgewonnen: 140 percelen, 34 ha

Weidevogelgebied (vlg. onteigeningen 14 okt 2004)
 Totale oppervlakte weidevogelgebied: 234 percelen, 147 ha
 Onteigende oppervlakte: 40 percelen, 29 ha
 Uitgewonnen oppervlakte: 56 percelen, 39 ha

Overzichtskaart stand van zaken vererving KBR op 14 oktober '04 (AWZ - Afdeling Zeeschelde)

Monitoring

Broedvogels:

Broedvogelterritoria KBR		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
-		
Aandachtssoorten		
Kievit	5	2
Scholekster	1	0

In 2004 werden hier opnieuw enkel de broedende steltlopers geïventariseerd. De gegevens beslaan de volledige polder die 600 ha beslaat (zie 6.16). Deze kunnen dienen als referentiesituatie. Ondertussen worden op verschillende percelen al overeenkomsten weidevogelbeheer met landbouwers gesloten waarvan verwacht wordt dat die vanaf het broedseizoen 2005 toch al enige effect op de broedvogelpopulaties zal hebben. Na de inrichting van het weidevogelgebied mag hier een merkbare stijging aan broedende weidevogels verwacht worden.

Watervogels: gezien de ligging buiten Linkeroever werden de watervogeltellingen van dit gebied niet verwerkt.

Foto : Afdeling Zeeschelde (luchtfoto KBR)

6.11 Drijdijck

Streefbeeld

Plas en oevers (permanente compensatie)

Streefdatum

- Verwerving eigendommen (*d*) vanaf 01/01/'02
- Start inrichtingswerken (*f*) vanaf 01/01/'03

Stand van zaken

Het MER "Aanleg weidevogelgebied en plasdrasgebied Drijdijck en aanleg langgerekte zoetwaterkreek in combinatie met realisatie weidevogelgebied (Putten West) en alle daarmee onlosmakelijk verbonden ingrepen", opgesteld door Belconsulting in opdracht van het GHA, werd conform verklaard op 14 januari '04. Een stedenbouwkundige vergunning voor het geoptimaliseerde inrichtingsplan werd verleend door de Vlaamse Regering op 2 april '04. Het bekrachtigingsdecreet volgde op 7 mei '04 en de publicatie in het Staatsblad op 25 mei '04. De reeds verworven percelen werden al afgeplagd (start 15 december '03), in afwachting van de algemene afgraafwerken. de afgeplagde grond wordt afgevoerd deels voor de versterking van de leefbaarheidsbuffer, en deels voor de landschapsbuffer tussen Verrebroek en het havengebied.

Verwerving op 15/10/'04:	Oppervlakte (ha)	% verworven
oppervlakte natuurcompensatie	57,7	
verworven	53,9	93 %
voorstel grondruil	0,0	
getekende verkoopsovereenkomst	0,0	
nog in onderhandeling (dijken)	3,8	

Monitoring

Hydrologie: tijdens het broedseizoen 2004 waren de inrichtingswerken aan de gang tot mei. De grondwaterstand tijdens het broedseizoen was 20 tot 30cm lager dan in 2003. Hij varieerde van 60 tot 150cm beneden maaiveld, gerefereerd naar het maaiveldniveau voor afplaggen. Na afplaggen ontstonden lokaal wel nattere stukken.

Vegetatie / Habitats: de meeste percelen van Drijdijck werden in 2003 ingezaaid met een mengsel van grassen en klaver, en in het najaar beweide. Tijdens de eerste fase van de inrichtingswerken tot mei werd daarvan 14,3ha afgeplagd. Riet was net zoals vorig jaar aanwezig als lijnvormig element in sloten.

Habitat	Oppervlakte (ha)
<i>pioniersituatie</i>	14.3
riet	0.5
<i>weiland</i>	21.9
ruigte	3.4
akker	4.2
boomopslag, struweel en bos	4.2
overige types	17.5
TOTAAL	51.7
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	0.5
Aandeel van het gebied waar het doeltype wordt gerealiseerd	1%

Totaal behorend tot doeltypes uit de compensatiematrix	36.7
Aandeel van het gebied waar doeltypes worden gerealiseerd	71%
Totaal te realiseren volgens de compensatiematrix	31.6
Aandeel gerealiseerd	1%

Broedvogels: ondanks de verstoring door werkzaamheden in het voorjaar, kwamen hier nog redelijke aantallen broedvogels tot broeden. Verschillende soorten (in het bijzonder Tureluur) reageerden bovendien zeer snel op het verschijnen van een grote oppervlakte kale bodem met hier en daar een tijdelijk plasje door regenwater. De verdere inrichting als plas- en weidevogelgebied kan hier een zichtbare stijging van de beoogde soorten teweeg brengen. De momenteel al broedende vogels kunnen hier naar verwachting na de inrichting in hoger aantal tot broeden komen.

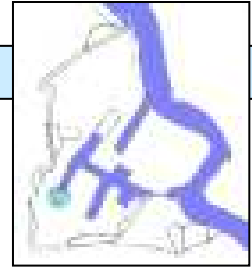
Broedvogelterritoria Drijdijck		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
Blauwborst	4	4
Aandachtssorten		
Bergeend	1	0
Kievit	6	9
Scholekster	1	1
Tureluur	0	1
Roodborsttapuit	1	2
Kleine Karekiet	3	4
Bosrietzanger	4	1

Watervogels: dit gebied werd vorige winter ook nog niet gebruikt door watervogels.

Foto : Jan Hemelaer (Drijdijck, oktober '04)

6.12 Verrebroekse Plassen

Streefbeeld

Plas en oevers (tijdelijke compensatie)

Streefdatum

- Maatregelen ter voorkoming van ongewenst fysisch gebruik van kunstmatige waterplassen (*l*) vanaf 01/01/'02
- Inrichtingsmaatregelen met het oog op ecologisch beheer kunstmatige waterplassen (*m*) vanaf 01/01/'02

Stand van zaken

De Verrebroekse Plassen werden in 2003 voorzien van een afsluiting die de rust in het gebied garandeert. Er werd een beheervisie opgesteld, die enkel het beheer op korte termijn beoogt, gezien de toekomstige aanleg van het Verrebroekdok 3de fase op deze site. Het beheer wordt geconcentreerd op vrijwaren van de rust in het gebied, waterbeheer en het verwijderen van overtollige wilgenopslag. Het GHA gaf opdracht tot het voorzien van een vogelkijkwand om observatie door natuurliefhebbers mogelijk te maken zonder het gebied te moeten betreden.

Foto : GHA (luchtfoto Verrebroekse Plassen)

Monitoring

Hydrologie: in het gebied gebeurde geen grondwatermonitoring. Het doeltype van het gebied is Plas en Oevers. Het gebied omvat 55,2 ha plas.

Vegetatie / Habitats: wat vegetatie betreft noteren we geen verandering ten opzichte van 2003. Het gebied blijft een bijzonder waardevolle aaneenschakeling van diep en ondiep water met eilanden, rietpartijen en pioniersituaties.

Habitat	Oppervlakte (ha)
permanente plas	51.1
tijdelijk uitdrogende plas	4.1
<i>pioniersituatie</i>	77.2
riet	6.7
ruigte	1.4
duinriet	17.5
overige types	1.4
TOTAAL	159.4
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	61.9
Aandeel van het gebied waar het doeltype wordt gerealiseerd	39%
<i>Totaal behorend tot doeltypes uit de compensatiematrix</i>	139.1
Aandeel van het gebied waar doeltypes worden gerealiseerd	87%
Totaal te realiseren volgens de compensatiematrix	niet bep.
Aandeel gerealiseerd	-

Broedvogels: dit gebied evolueerde op korte termijn naar één van de belangrijkste broedgebieden binnen het Vogelrichtlijngebied. De omheining van het gebied in het voorjaar 2003 heeft voor de nodige rust onder de broedvogels gezorgd. Het vormt momenteel een belangrijke schakel van het Vogelrichtlijngebied voor zowel broedende als doortrekkende en overwinterende vogelsoorten. Voor soorten als Lepelaar, Geoorde Fuut, Fuut, Aalscholver en Knobbelswaan is het de enige broedlocatie binnen het Vogelrichtlijngebied. Het aantal Lepelaars groeide in 2004 tot 5 koppels die 10 uitgevlogen jongen produceerden. Daarnaast was er dit jaar ook een succesvol broedgeval van Roerdomp.

Foto : Marc De Vos (Verrebroekse Plassen, juni '04)

Broedvogelterritoria Verrebroekse Plassen		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
Roerdomp	0	1
Lepelaar	1	5
Bruine Kiekendief	1	1
Zwartkopmeeuw	200	416
Blauwborst	9	5
Aandachtssoorten		
Dodaars	6	8
Geoorde Fuut	18	61

Aalscholver	2	7
Bergeend	7	12
Krakeend	19	25
Slobeend	5	7
Zomertaling	1	0
Kuifeend	19	16
Tafeleend	8	6
Waterral	2	1
Kievit	18	14
Scholekster	4	5
Kleine Plevier	2	1
Grutto	5	6
Tureluur	5	9
Kokmeeuw	> 750	950
Veldleeuwerik	10	10
Oeverzwaluw	55	62
Graspieper	3	2
Gele Kwikstaart	1	0
Rietzanger	1	4
Kleine Karekiet	10	19
Bosrietzanger	0	1
Baardmannetje	0	1
Rietgors	2	3

Watervogels: dit gebied is momenteel naast Putten Plas en het (nog niet gedempte) Doeldok één van de drie belangrijkste watervogelgebieden van het Vogelrichtlijngebied. Het is vooral belangrijk voor Smienten, Wintertalingen, Wilde eenden en duikeenden.

Putten Plas: de gedeeltelijk opgevulde Putten Plas had ook in 2004 nog een hoge waarde voor de avifauna. Naast hoge aantallen van overwinterende vogels zoals Smient, Kuif- en Tafeleend was de plas ook nog een belangrijk broedgebied voor soorten van strand- en plasvlakten, slikken en schorren. Er werden 46 broedparen Kluut gekarteerd, 1 broedpaar Kleine plevier, 2 broedparen Kievit, 1 broedpaar Scholekster en 3 broedparen Bergeend.

Foto : Ralf Gyselings (Verrebroekse Plassen)

6.13 Percelen van de Vlaamse overheid

Streefbeeld

Ecologisch waardevolle polder (minstens tot 2007)

Streefdatum

- Maatregelen ter verbetering ecologische kwaliteit van polder (*n*) vanaf 01/01/'02

Stand van zaken

In januari '04 sloot VLM gebruiksovereenkomsten af op alle gronden overgedragen van AWZ naar VLM binnen het havengebied, in totaal ca. 65 ha. Op 55,68 ha hiervan werden gebruiksovereenkomsten akkerland afgesloten (geel gekleurde percelen op overzichtskaart), en op 9,47 ha gebruiksovereenkomsten grasland (groen gekleurde percelen), waar in april '04 gras werd ingezaaid.

Na uitvoering van de inrichtingswerken zal 26 ha gegroepeerd en afgesloten worden binnen het niet-ecologisch deel van buffer Zuid-West B, aansluitend aan de Zoetwaterkreek en het weidevogelgebied Putten West.

Monitoring

Hydrologie: het doel van deze percelen is de ecologische waarde van de polder te verhogen. Hier wordt daarom de toestand van de ganse polder in 2004 beschreven. Door de gecontroleerde drainage van de polder waren de broedseizoen waterstanden in 2004 binnen een marge van enkele centimeter gelijk aan die van 2003, wat wil zeggen gemiddeld tussen 70 en 160cm beneden maaiveld.

Vegetatie / Habitats: in het jaarverslag september 2002-oktober 2003 werd aangegeven dat gemiddeld slechts 10% van de polder weide is. Veel weidepercelen zijn klein en versnipperd. Dikwijls gaat het om huiskavels die ook sterk aan verstoring onderhevig zijn. Deze situatie is in 2004 niet wezenlijk veranderd. Enkele percelen werden in afwachting van inrichting ingezaaid met gras, maar hun aandeel in het totaalbeeld is klein.

Broedvogels: het doel van deze percelen is de ecologische waarde van de polder te verhogen. Hier wordt daarom de toestand van de ganse polder in 2004 beschreven. Dit is inclusief de compensatiegebieden die in de polder gelegen zijn maar exclusief het natuurreservaat De Putten. We merken een duidelijke stijging van een aantal soorten zoals Grutto en Tureluur. Dit was gedeeltelijk door het inzaaien van graslanden. Ook een graslandperceel (dat geschikt werd door de afbraak van de aangelegen hoeve) in Doelpolder werd onmiddellijk gekoloniseerd door weidevogels. De totale aantallen en gemiddelde densiteiten blijven echter beperkt. Deze gegevens wijzen op de noodzaak van goed ingerichte weidevogelgebieden, maar ook op het feit dat bijkomende gebieden snel worden gekoloniseerd.

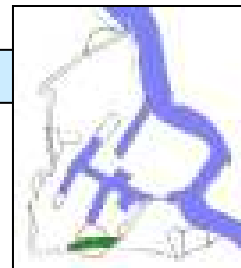
Broedvogelterritoria Weidevogels ganse polder		
	2003	2004
Kievit	157	147
Scholekster	17	19
Grutto	10	36
Tureluur	1	7
Bergeend	49	41

Krakeend	3	3
Veldleeuwerik	11	9
Graspieper	2	4
Gele Kwikstaart	>5	11

Watervogels: onder de overwinterende watervogels zijn vooral de ganzen belangrijk naast kleinere aantallen van Wulpen, Kieviten en Goudplevieren.

Overzichtkaart gebruiksovereenkomsten weidevogelbeheer en ecologisch waardevolle polder VLM

Streefbeeld

Riet en water / instandhouding van huidige natuurwaarden ¹³
(historisch passief)

Stand van zaken

In de vergadering van de Beheercommissie van 15 september '04 werd de naamswijziging van Zuidelijke Groenzone naar Haasop definitief goedgekeurd. Deze naamswijziging gebeurde op vraag van Natuurpunt-WAL. In dit jaarverslag worden beide namen nog naast elkaar gevoerd. In het volgende jaarverslag zal enkel nog de naam Haasop gebruikt worden. In alle overige documenten (verslagen e.d.) wordt sinds september '04 enkel 'Haasop' gebruikt.

Dit gebied werd in 2003 voorzien van een afsluiting om de rust in het gebied te garanderen en wordt sindsdien begraasd door Konikpaarden en Galloway-runderen. In maart '04 werden een aantal afwateringsbuizen dichtgelast om meer water in het gebied vast te houden. In mei '04 voerde de natuurwachter in samenwerking met de federale politie er een gerichte actie tegen motorcross.

Foto : Ralf Gyselings (Haasop)

Monitoring

Hydrologie: tijdens het broedseizoen 2004 varieerden de grondwaterstanden in het gebied Haasop van enkele tot 30 cm beneden het peil van 2003. Dit is te wijten aan het droge voorjaar. Het gebied is hooggelegen en bestaat voor een groot deel uit goed doorlatende zandgrond. Natte stukken en plassen aan de zuidzijde van het gebied zijn waarschijnlijk te wijten aan lokaal voorkomende klei. Een vernatting van het gebied zou de natuurwaarden kunnen verhogen, maar de haalbaarheid ervan is nog niet duidelijk. Verdere opvolging en onderzoek moeten daar duidelijkheid in brengen.

¹³ Cfr. Nooddecreet (voorstel tot decreet, bijlage 5)

Vegetatie / Habitats: ten opzichte van 2003 is er geen verandering in de vegetatie van het gebied Haasop. Het habitattype Riet en Water is in het gebied, in verhouding tot de totale oppervlakte, beperkt aanwezig. Het mozaïek met een aantal andere types is waardevol, maar het aandeel duinriet en populieraanplant is hoog. De vermelde pioniersvegetatie is voor het grootste deel te sterk verruigd om waardevol te kunnen zijn. Een vernatting zou de waarden van het gebied kunnen verhogen als ze mogelijk is.

Habitat	Oppervlakte (ha)
permanente plas	6.2
tijdelijk uitdrogende plas	1.3
<i>pioniersituatie</i>	11.8
riet	12.2
ruigte	4.1
duinriet	24.7
akker	7.8
boomopslag, struweel en bos	36.8
overige types	2.2
TOTAAL	107.1
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	19.7

In de matrix voor het Historisch Passief is dit gebied opgenomen voor zijn huidige natuurwaarden, waaronder de bestaande oppervlakte Riet en water. Verdere verwerving of inrichting ter vernatting van het ganse gebied is geen vereiste binnen het compensatiedossier, maar kan wel in het kader van verder beheer en optimalisatie voorgesteld worden.

Broedvogels: het gedeelte van dit gebied met riet- en waterbiotop kan als zeer waardevol broedvogelgebied beschouwd worden. De hoger gelegen, drogere gronden, die een groot deel van de totale oppervlakte bestrijken, zijn echter van gering belang naar broedvogels toe. Een uitbreiding van de riet- en waterbiotopen zou een duidelijke meerwaarde aan het gebied geven.

Broedvogelterritoria Haasop		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
Bruine Kiekendief	4	6
Porseleinhoen	1	0
Blauwborst	18	14
Aandachtssorten		
Dodaars	8	7
Bergeend	12	8
Krakeend	8	7
Slobeend	4	2
Kuifeend	9	6
Tafeleend	3	8
Waterral	7	5
Kievit	2	1
Scholekster	4	3
Roodborsttapuit	3	4
Sprinkhaanzanger	1	2

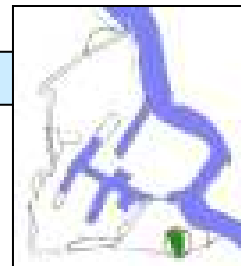
Rietzanger	1	2
Kleine Karekiet	38	32
Bosrietzanger	7	6
Rietgors	6	6

Watervogels: dit gebied wordt doorgaans niet meegeteld tijdens de midmaandelijke watervogeltellingen. Door het gering aandeel aan open water komen hier ook lage aantallen overwinterende watervogels voor.

Foto's : Björn Deduysche (Haasop, Konikpaarden en Gallowayrunderen, augustus '04)

6.15 Groot Rietveld

Streefbeeld

Riet en water / instandhouding van huidige natuurwaarden ¹⁴
(historisch passief)

Stand van zaken

Dit gebied werd in 2003 voorzien van een afsluiting om de rust in het gebied te garanderen en wordt sindsdien begraasd door 2 Konikpaarden. Einde 2003 werden de afwateringsschotten gerenoveerd met het oog op verhoging van de waterstand. Het resultaat van deze ingreep was in 2004 duidelijk merkbaar. In september '04 werd de afsluiting gedeeltelijk verwijderd voor de plaatsing van een pijpleiding (en weer hersteld). Tijdens deze werken werden de paarden tijdelijk overgeplaatst naar de Vlakte van Zwijndrecht. Op 25 oktober '04 werd gestart met het plaatselijk dunnen van wilgenopslag op het Groot Rietveld.

Monitoring

Hydrologie: door verbeteringswerken aan de stuwen werd de waterstand in het Groot Rietveld verhoogd. Tijdens het winterseizoen en het broedseizoen lag de watertafel 10 centimeter hoger dan in 2003. In combinatie met de natte zomer zorgde dit ervoor dat de plasgebieden niet meer volledig droog kwamen te staan. De waterstanden voldoen nu veel meer aan de ideale omstandigheden voor een vitale groei van riet. In het noordelijk deel kan een lichte extra verhoging worden overwogen om de plas meer reserve te geven naar het zomerseizoen toe.

Vegetatie / Habitats: ten opzichte van 2003 zijn er geen significante wijzigingen in de vegetatie. Het aandeel riet en water is hoog, en het gebied blijft een zeer waardevol natuurgebied.

Habitat	Oppervlakte (ha)
permanente plas	3.4
tijdelijk uitdrogende plas	9.6
<i>pioniersituatie</i>	3.4
riet	50.1
ruigte	3.2
duinriet	13.6
boomopslag, struweel en bos	4.9
TOTAAL	88.2
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	63.1

In de matrix voor het Historisch Passief is dit gebied opgenomen voor zijn huidige natuurwaarden, waaronder de bestaande oppervlakte Riet en water.

Broedvogels: de maatregel om de watertafel hier gevoelig te verhogen in de winter kan als een positieve maatregel naar het broedvogelbestand beschouwd worden. Gegevens tussen haakjes voor het jaar 2003 geven indicatief de broedaantallen aan. Een gestandaardiseerde broedvogelkartering werd toen niet uitgevoerd. Voor enkele rietvogels moet dit gebied samen met de Vlakte van Zwijndrecht (zie 6.3) bekeken worden.

¹⁴ Cfr. Nooddecreet, voorstel tot decreet, bijlage 5

Broedvogelterritoria Groot Rietveld		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
Roerdomp	-1	0
Bruine Kiekendief	3 à 4	4
Blauwborst	(> 20)	32
Aandachtssorten		
Dodaars	3 à 4	12
Bergeend	ng	2
Zomertaling	1	0
Krakeend	ng	4
Slobeend	ng	3
Kuifeend	ng	6
Tafeleend	> 3	7
Waterral	-10	5
Kievit	2	1
Veldleeuwerik	ng	1
Roodborsttapuit	3	1
Sprinkhaanzanger	(3 à 4)	6
Rietzanger	-3	33
Kleine Karekiet	ng	42
Bosrietzanger	ng	> 19
Baardmannetje	5	8
Buidelmees	1	0
Rietgors	ng	23

Watervogels: in het gebied komen kleine aantallen overwinterende watervogels voor. Het gaat voornamelijk over Wilde Eenden, Meerkoeten en Waterhoen.

Foto's : Marc De Vos (Groot Rietveld, juni '04)

6.16 Aanvullende tijdelijke strand- en plasvlakten

Streefbeeld

Strand en plasvlakten (tijdelijke compensatie)

Streefdatum

- Maatregelen ter voorkoming van ongewenst fysisch gebruik van opgespoten terreinen en ecologisch beheer (c) vanaf 01/01/'01

Stand van zaken

Deze gebieden werden niet voorzien in de matrix, maar werden toch ingericht om een mogelijk tekort aan strand- en plasvlakten tijdelijk op te vangen, als gevolg van voorlopige conclusies uit de monitoring 2002-2003. Het gaat over de R2-vlakte (zone tussen op- en afrittencomplex R2, in de nabijheid van Zuidelijke Groenzone/Haasop en Steenlandpolder) en de Zwartkopmeeuwsite (zone werfkeet Deurganckdok, mogelijke toekomstige sluislocatie).

Rond de R2-vlakte werd op 8 maart '04 een afsluiting geplaatst door Afdeling Natuur.

Foto : Björn Deduytsche (R2-vlakte, november '04)

Op de Zwartkopmeeuwsite werd in januari '04 wilgen- en berkenopslag verwijderd. Op 8 maart '04 zijn de graafwerken gestart, waarbij een sleuf gegraven werd om een rusteiland te creëren. Sinds april '04 loopt een onderzoek over de mogelijke bouw van de tunnelelementen voor de Oosterweelverbinding op deze locatie.

Foto : Björn Deduytsche (Zwartkopmeeuwsite, november '04)

Monitoring

Hydrologie: in deze gebieden gebeurde geen specifieke opvolging.

Vegetatie / Habitats: op beide plaatsen werden inrichtingswerken uitgevoerd om pionierhabitat in combinatie met plas en water te creëren. Na het broedseizoen trad verruiging en/of struweelopslag op, die naar volgend seizoen toe best verwijderd wordt.

Habitat	Oppervlakte (ha)
<i>permanente plas</i>	1.3
<i>tijdelijk uitdrogende plas</i>	1.6
<i>pioniersituatie</i>	8.4
<i>riet</i>	0.2
duinriet	1.4
boomopslag, struweel en bos	1.7
overige types	2.1
TOTAAL	16.7
Totaal behorend tot het doeltype voor het gebied	n.v.t.
Aandeel van het gebied waar het doeltype wordt gerealiseerd	-
<i>Totaal behorend tot het doeltypes uit de compensatiematrix</i>	11.5
Aandeel van het gebied waar doeltypes worden gerealiseerd	69%
Totaal te realiseren volgens de compensatiematrix	n.v.t.
Aandeel gerealiseerd	-

Broedvogels:

De R2-driehoek:

Dit gebied werd in het najaar van 2003 ingericht om voornamelijk plaats voor vogels van strand- en plasvlakten te creëren. Dit terrein zal enkele jaren moeten 'rijpen' gezien het voornamelijk om kale zandgrond gaat waar nog maar weinig voedsel in te vinden is. In 2004 broedde hier enkel een koppel Scholekster. In 2005 mogen hier soorten als Kluut en Kleine Plevier verwacht worden.

Meeuwenbroedplaats:

Dit gebied werd ingericht om dienst te doen als tijdelijke opvang voor broedende meeuwen. Deze doelstelling werd in 2004 al gehaald. Bovendien kwamen ook nog een aantal weidevogels en soorten van strand- en plasvlakten in dit gebied tot broeden.

Broedvogelterritoria Meeuwenbroedplaats		
	2003	2004
Bijlage I-soorten		
Zwartkopmeeuw		37
Blauwborst		1
Aandachtssorten		
Bergeend		3
Krakeend		1
Slobeend		1
Kuifeend		3
Kievit		4
Scholekster		1
Kleine Plevier		1
Grutto		2
Tureluur		2
Kokmeeuw		140

Nieuw in dit verslag zijn het toevoegen van een aantal beheervisies voor sommige gebieden (zie hoofdstuk 4 en bijlage 8.6). Verder werden per deelgebied in hoofdstuk 6 de verwezenlijkingen van dit jaar aangehaald. Ook de bijlagen werden geactualiseerd.

Bij de monitoring valt op te merken dat dit jaar voor het eerst met een monitoring van vorig jaar kan vergeleken worden. Toekomstige monitoring zal een beter inzicht moeten geven in de populatietrends voor Linkeroever. Daarvoor zijn idealiter tijdsreeksen van minstens 3 à 5 jaar nodig. Uit de monitoring (hoofdstuk 5.2) halen we enkele evoluties naar voren :

Fauna

Voor broedvogels van de bijlage I:

“Er komen 9 soorten broedvogels van de bijlage I tot broeden in het Vogelrichtlijngebied, waarvan 7 broeden in de compensatiegebieden. Enkel voor de Visdief dalen de aantallen. De andere soorten vertonen soms spectaculaire stijgingen in hun broedaantallen.”

Voor broedvogels die onder aandachtsoorten vallen, geldt binnen de compensatiegebieden: *“Een loutere numerieke vergelijking geeft voor 27 soorten een toename, voor 10 soorten een status quo en voor slechts 6 soorten een afname aan. In globo kan men spreken van een positieve evolutie.”*

Enkele compensatiemaatregelen kunnen als zeer positief beschouwd worden. Zo draagt de aanduiding en afrastering van het tijdelijk compensatiegebied de Verrebroekse Plassen in hoge mate bij tot de instandhouding van verschillende Bijlage I soorten zoals Zwartkopmeeuw, Lepelaar en Roerdomp. Bovendien moet het broeden van de hoge aantallen Geoorde Futen en eendachtigen als een zeer positief neveneffect beschouwd worden. Ook de gedeeltelijk opgevulde Putten Plas gold in 2004 nog als een belangrijk broed- en overwinteringsgebied voor verschillende soorten, o.a. Kluut en Smient. Daarnaast trok de sinds 2004 ingerichte Steenlandpolder al een groot aantal ‘te verwachten’ soorten aan en ook kleinschalige maatregelen binnen de compensatiegebieden Drijdijck en Putten West konden al verschillende soorten weidevogels aantrekken.

Conclusie voor broedvogels:

“Soorten van strand- en plasvlaktes, slikken en schorren (zoals Kluut, Visdief en plevieren), weidevogels (Grutto, Tureluur, Veldleeuwerik, Graspieper ...) en van soorten van open water (eendachtigen) halen doorgaans toch nog lagere aantallen dan in de periode voor de monitoring. Voor de meeste soorten lijkt wel een positieve evolutie begonnen te zijn. De meeste rietvogels halen nu al hoge aantallen.”

Aanbevelingen mee te nemen voor overwinterende ganzen zijn:

- *“Omzetting van akkerland naar grasland is noodzakelijk om de populatie te onderhouden.*
- *Groepering van graslanden tot grotere eenheden zou de kans op verstoringen verminderen.”*

Op verschillende niveaus heeft overleg plaats om tot een netwerk van gebieden voor rugstreeppad te komen om deze soort in het havengebied op te vangen. De monitoring van vleermuizen werd gestart in 2004. De voornaamste fourageergebieden zijn plasgebieden waarbij het onzeker is vanwaar de vleermuizen komen. Dit zal de volgende jaren duidelijker moeten worden.

Habitats

Riet & Water en Plas & Oevers: een aantal van de realisaties nam een aanvang maar zijn nog niet afgewerkt.

Strand & Plasvlakten: uit de vergelijking van de aantallen van bijvoorbeeld Kluut of plevieren blijkt dat er een tekort aan geschikt habitat is. De verdere inrichting van de Vlake van Zwijndrecht en vooral de verdere evolutie van de MIDA zijn daarom belangrijk (op korte termijn). De meeste doelsoorten van dit habitatype kunnen (op lange termijn) echter ook een geschikt habitat vinden op slik- en schorgebieden.

Weidevogelgebied: ondanks de inzaaiing van een aantal verworven percelen blijft een toename aan natte gebieden cruciaal.

Slik en schor: Paardenschor is gerealiseerd en de vergunning voor de werken voor de realisatie van de Kreek Buffer-Noord is afgeleverd.

Alle vergunningen nodig voor de realisatie zullen dus in orde zijn tegen eind van dit jaar, maar de uitvoering kan wat vertraagd zijn door andere factoren, zoals vertraging in de verwerving van Doelpolder Noord en de Kreek Buffer-Noord.

Wat het behalen van de timing van de matrix betreft, moet benadrukt worden dat de realisatie van Deurganckdok even belangrijk is als de voorgestelde timing van de matrix. Het Deurganckdok-project zelf heeft ongeveer een jaar vertraging opgelopen en de matrix stelt dat : *“Als principe van gelijktijdigheid geldt dat per habitatype of leefgebiedtype waarvoor verlies wordt vastgesteld tengevolge de werken, met minstens één van de natuurcompenserende maatregelen vervat in het natuurcompensatieplan (zie rubriek 4.3.2 van het bouwdoossier) een aanvang is genomen op het ogenblik dat de corresponderende werken vervat in de bouwaanvraag A,B,C en/of D worden gestart.”*

Alhoewel de meeste realisaties op schema zitten is het duidelijk dat, ondanks de inspanningen die worden geleverd, sommige tekorten aan habitats niet snel genoeg aangevuld worden met functionele vervanghabitats (zie hoofdstuk 6 voor de details). Anderzijds telt voor de Europese Commissie het hele Richtlijngebied en niet enkel wat voortvloeit uit de compensatiematrix voor Deurganckdok.

Bijlage	Titel	Pagina
8.1	Tijdslijn	68
8.2	Matrix (bijlage 1&2 bij protocol deel 1)	69
8.3	Overzicht stedenbouwkundige vergunningen Nooddecreet	71
8.4	Overzichtskaart natuurcompensaties	73
8.5	Matrix grondverzet (versie 2003)	74
8.6	Beheervisies <ul style="list-style-type: none">• Groot Rietveld en Vlake van Zwijndrecht• Zuidelijke Groenzone / Haasop• Steenlandpolder• Verrebroekse Plassen	75
8.7	Jaarrapport van de monitoring	LOS
8.8	Uitgeprinte rapporten van de RANA-database	LOS

8.1 Tijdslijn

07-11-78	Gewestplan Sint-Niklaas-Lokeren
02-04-79	Vogelrichtlijn
17-10-88	Aanwijzing SBZ 3.6 "Schorren en polders van de Beneden-Schelde"
21-05-92	Habitatrichtlijn
14-02-96	Aanwijzing SBZ 3.5 "Durme en middenloop van de Schelde"
17-06-96	Gewestplanwijziging
20-01-98	Beslissing tot aanleg Deurganckdok
23-06-98	Goedkeuring voorstel ter compensatie / gedeeltelijke schrapping van Vogelrichtlijngebied 3.5
24-07-98	Goedkeuring Sociaal Begeleidingsplan Doel
25-05-99	Goedkeuring Strategisch Plan Linkeroever
01-06-99	Eerste gewestplanwijziging Gewestplan Sint-Niklaas-Lokeren
01-09-99	Start werken Deurganckdok
17-12-99	Beslissing tot aanleg GOG-KBR
24-03-00	Bekrachtiging van compensatie / gedeeltelijke schrapping van Vogelrichtlijngebied 3.5
31-05-00	Arrest Raad van State (schorsing 1ste gewestplanwijziging)
08-09-00	Tweede gewestplanwijziging Gewestplan Sint-Niklaas-Lokeren
18-01-01	Ingebrekestelling EC
07-03-01	Arrest Raad van State
01-10-01	Nieuwe MER LSO-Deurganckdok
14-12-01	Nooddecreet
20-12-01	Publicatie Nooddecreet
20-02-02	Goedkeuring resolutie
18-03-02	Goedkeuring protocol 1
18-03-02	Stedenbouwkundige vergunning
20-03-02	Ingebrekestelling EC tweede gewestplanwijziging
27-03-02	Bekrachtiging van sted. Verg.
29-03-02	Afkondiging van bekrachtiging
30-03-02	Publicatie van bekrachtiging
21-06-02	Goedkeuring protocol 2
30-07-02	Schorsing van tweede gewestplanwijziging
17-09-02	Installatievergadering Beheercommissie
24-06-03	Vernietiging van eerste gewestplanwijziging

8.2 Matrix (bijlage 1&2 bij Protocol deel 1)

De stroefoppervlaktes betreffen de totaliteit aan geraamde oppervlaktes noodzakelijk ter realisatie van de compensatiemaatregelen ten gevolge van de aanleg (en de exploitatie) van het Deurganckdok.	TAAKVERDELING											
	Verwerving			Vergunningen			Intichting			Beheer		
Als principe van gelijkwaardigheid geldt dat per habitatype of	Verwervings	Verwerving van privé-eigendommen	Financiering (Verwerving) in EURO	Verwerving van vergoeding	Aanvraag en verdunding	Intichting (verdunding)	Intichting (verdunding)	Financiering (verdunding)	Beheer & onderhoud (verdunding)	Financiering (verdunding)	Beheer & onderhoud (verdunding)	Overdracht
Strand & Plasvlakten	NVT	Reeds verworven	NVT	GHA	NN	GHA	GHA	GHA	49.579	GHA	GHA	MSLO -> GHA
	NVT	Reeds verworven	NVT	GHA	NN	GHA	GHA	GHA	49.579	GHA	GHA	MSLO -> GHA
	Vl. Gewest	Ceprelin. gronden	p.m.	GHA	NN	GHA	GHA	GHA	49.579	AMINAL	GHA	AWZ -> AMINAL
Riet & water	VLM	8,3 ha	AWZ	308.627	GHA (i.s.m. VLM)	GHA (i.s.m. VLM)	GHA (i.s.m. VLM)	GHA (i.s.m. VLM)	991.574	GHA / AWZ / VLM	GHA	AWZ -> GHA(1)
	NVT	Reeds verworven	NVT	GHA	GHA	GHA	GHA	GHA	p.m.	GHA	GHA	AWZ -> GHA(1)
Slik-schor-ondiep water	VLM	36 ha	AWZ	1.338.625	GHA (i.s.m. VLM)	GHA (i.s.m. VLM)	GHA (i.s.m. VLM)	GHA (i.s.m. VLM)	1.983.148	GHA	GHA	AWZ -> GHA(1)
	VLM	14,5 ha	AWZ	359.446	GHA	GHA	GHA	GHA	4.957.870	AWZ	AWZ	NVT
	VLM	64 ha	AWZ	2.379.778	VLM	VLM	VLM	VLM	p.m.	VLM/AM/	GHA	NVT
	VLM	39 ha	AWZ	1.450.177	GHA (i.s.m. VLM)	GHA (i.s.m. VLM)	GHA (i.s.m. VLM)	GHA (i.s.m. VLM)	p.m.	VLM/AM/	GHA	NVT
Weidevogelgebied	AWZ/VLM	150 ha	AWZ	5.577.604	AWZ / AMINAL	AWZ / AMINAL	AWZ / AMINAL	AWZ / AMINAL	p.m.	AMINAL	AMINAL	AWZ -> AMINAL
	VLM	12,4 ha	AWZ	461.082	GHA	GHA	GHA	GHA	1.487.361	AMINAL	AMINAL	AWZ -> AMINAL
Plas & oevers	NVT	Reeds verworven	NVT	GHA	GHA	GHA	GHA	GHA	p.m.	GHA	GHA	GHA
	NVT	overdracht t AWZ->	NVT	VLM	VLM	VLM	VLM	VLM	p.m.	VLM	VLM	GHA
Ecologisch waardevolle polder	NVT		NVT									NVT

Legende:

- (1): in toepassing van artikel 9§1 van het havedecreet – i.c. overdracht van ecologisch beheer van openbaar domeinen
 (2): idem als (1) behalve signaal blijft in beheer van AWZ
 (3): in afwijking van de algemeen geldende principes, de inrichtingskosten zijn van marginaal belang in verhouding tot de aanlegkosten GOG
 (4): d.m.v. een decretaal overdracht van rechtswege

Afkortingen:

- NK: Niet noodzakelijk in voorliggend compensatieplan
 NVT: Niet van Toepassing
 GHA: Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen (in voorkomend geval zullen met de "Maatschappij" nadere afspraken worden vastgelegd omtrent verantwoordelijkheden)
 VG: Het verantwoordelijke bestuur binnen het Vlaams Gewest

Maatregelen (zie compensatieplan (in onderhavig bouwdoosier))

- a: Maatregelen ter voorkoming van ongewenst fysisch gebruik opgespoten terreinen (zie rubriek 4.3)
 b: Inrichtingsmaatregelen met het oog op ecologisch beheer spuivelden (zie rubriek 4.3.2.10)
 c: Maatregelen ter voorkoming van ongewenst fysisch gebruik van opgespoten terreinen en ecologisch beheer (zie rubriek 4.3.2.10)
 d: Verwerving eigendommen in bedoeld gebied
 e: Start inrichtingswerken in bedoeld gebied
 f: Start inrichtingswerken in bedoeld gebied
 g: Start inrichtingswerken in bedoeld gebied
 h: Ecologische inrichting van watergangen en -randen op basis van principes NTMS (zie rubriek 4.3.2.2)
 i: Inrichtingsmaatregelen met het oog op ontwikkeling weidevogelgebied (zie rubriek 4.3.2.1 en 4.3.2.7)
 j: Opzeggen van precare vergunningen
 k: Beheersmaatregelen met het oog op ontwikkeling en instandhouding weidevogelgebied (zie rubriek 4.3.2.1 en 4.3.2.7)
 l: Maatregelen ter voorkoming van ongewenst fysisch gebruik van de kunstmatige waterplassen (zie rubriek 4.3.2.9)
 m: Inrichtingsmaatregelen met het oog op ecologisch beheer kunstmatige waterplassen (zie rubriek 4.3.2.9)
 n: Maatregelen ter verbetering ecologische kwaliteit van polder (zie rubriek 4.3.2.8)

Tijdsplan

- Vanaf 2005
 Vanaf 2005
 Vanaf 2001
 Vanaf 2002
 Vanaf 2002
 Vanaf 2004
 Vanaf 2004
 Vanaf 2002
 Vanaf 2002
 Vanaf 2002
 Vanaf 2002
 Vanaf 2002
 Vanaf 2002

HISTORISCH PASSIEF		TAAKVERDELING														
		Oppervlakte Zone		Aard van de compensatiezone		Verwerving			Vergunningen			Beheer				
Compenserend habitatype	Zoekzone (Bestemming)			Verwervingsinstrument	Verwerving van privé-eigendommen	Financiering (verwerving)	Vererving van Stedenbouwk. Vergunningen (indien vereist)	Aanraag en vererving overige vergunningen en toelatingen (indien vereist)	Financiering inrichting (uitvoering)	Beheer & Onderhoud (uitvoering)(2)	Financiering beheer & onderhoud (uitvoering)	Overrecht beheer				
Riet & water	Zuidelijke Groenzone (1)	101,5	waarvan ca 100 ha permanent	MLSO	grotendeels verworven	AWZ	375.000 €	AMINAL	AMINAL	AMINAL	AMINAL	AMINAL	AMINAL	AMINAL	AMINAL	precair gebruik AWZ -> AMINAL
	Groot Rietveld (1)	82,4	permanent	VI.Gewest	Geprefinancierde gronden	VI.Gewest	p.m	AMINAL	AMINAL	AMINAL	AMINAL	AMINAL	AMINAL	AMINAL	AMINAL	precair gebruik AWZ -> AMINAL
Slijk-schor-ondiep water	Aanleg Slijk en Schorrengebied in Kruibeke-Bazel-Rupelmondgebied(2)	300,0	permanent	AWZ / VLM	onteigening in uitvoering	AWZ	ca 8,7 mJ €	AWZ / AMINAL	AWZ / AMINAL	AWZ / AMINAL	AWZ / AMINAL	AWZ -> AMINAL				

Legende

(1): Instandhoudingsmaatregelen en natuurontwikkeling

(2) realisatie afhankelijk van ontwikkeling gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij

8.3 Overzicht stedenbouwkundige vergunningen nooddecreet

DOK-, SPOOR- en WEGINFRASTRUCTUUR					
NATUURCOMPENSATIES					
1ste TREIN					
<i>parlementair stuk 1120,1-4 ; staatsblad p. 13613-13615 (30-32) VR/PV/2002/10 punt 1 en 2</i>					
Project	Aanvrager	Bekrachtiging door VR	Bekrachtigings-decreet	Publicatie staatsblad	
A	Deurganckdok (kaaimuren en droge grondwerken)	GHA	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
B	Baggerwerken - terreinophogingen - opvullen Doeldok	AMT	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
C	Leefbaarheidsbuffer Doel	AMT	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
D	Ontsluitingswegen	AMT	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
E	Compensaties - herstel Paardenschor	GHA	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
F	Compensaties - aanleg plas Drijdijk	GHA	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
G	Compensaties - aanleg Zoetwaterkreek	GHA	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
NMBS	Spoorontsluiting	NMBS	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
KBR	Ringdijk KBR	AZS	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
KBR	Zandstock 2	AZS	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
KBR	Baileybrug	AZS	18/03/2002	29/03/2002	30/03/2002
2de TREIN					
<i>parlementair stuk 1734,1-4 ; staatsblad p. 35695-35696 (11-12)</i>					
	Verdieping Drempel van Frederik en Zandvliet	AMT	9/05/2003	27/06/2003	2/07/2003
	Persleiding Paardenschor en oeeverversteviging Doeldok	GHA	9/05/2003	27/06/2003	2/07/2003
	Inrichten Steenlandpolder	GHA	9/05/2003	27/06/2003	2/07/2003
3de TREIN					
<i>parlementair stuk 2026,1-3 ; staatsblad p.10371-10372 (27-28)</i>					
A	Spoorbundel Liefkenshoek (oostelijke spoorontsluiting)	NMBS	9/01/2004	13/02/2004	23/02/2004
B	Spoorbundel Arenberg (westelijke spoorontsluiting)	NMBS	9/01/2004	13/02/2004	23/02/2004
C	Spoorzaten voor westelijke spoorontsluiting en geluidsbuffer	GHA	9/01/2004	13/02/2004	23/02/2004
D	Westelijke wegontsluiting	GHA	9/01/2004	13/02/2004	23/02/2004

4de TREIN		<i>parlementair stuk 2262,1-3 ; staatsblad p. 40493 (11)</i>			
	Aanpassen uitvoeringsmethode opvulling Doeldok	AMT	2/04/2004	7/05/2004	25/05/2004
	Putten West, Zoetwaterkreek en verbetering ecol. Kwaliteit polder	GHA	2/04/2004	7/05/2004	25/05/2004
	Drijdijk	GHA	2/04/2004	7/05/2004	25/05/2004
	Vakte van Zwijndrecht	GHA	2/04/2004	7/05/2004	25/05/2004
5de TREIN					
A	Wegenis- en rioleringswerken Waaslandhaven-Noord	AMT	12/11/2004		
B	Rotonde Steenlandlaan - Hazopweg	AMT	12/11/2004		
C	Verbindingsweg tussen Geslecht en Scheldedijk en doodloper Kalishoek	AMT	12/11/2004		
D	Doelpolder Noord en kreek in Buffer Noord	GHA	12/11/2004		

Overzicht compensatiegebieden Linkerscheldeoever

Legende

compensatiegebieden

- Pias en oevers
- Riet en water
- Stik-echter-onstap water
- Strand- en plasvakkie
- Weidvogelgebied

Vogelrichtlijngebieden

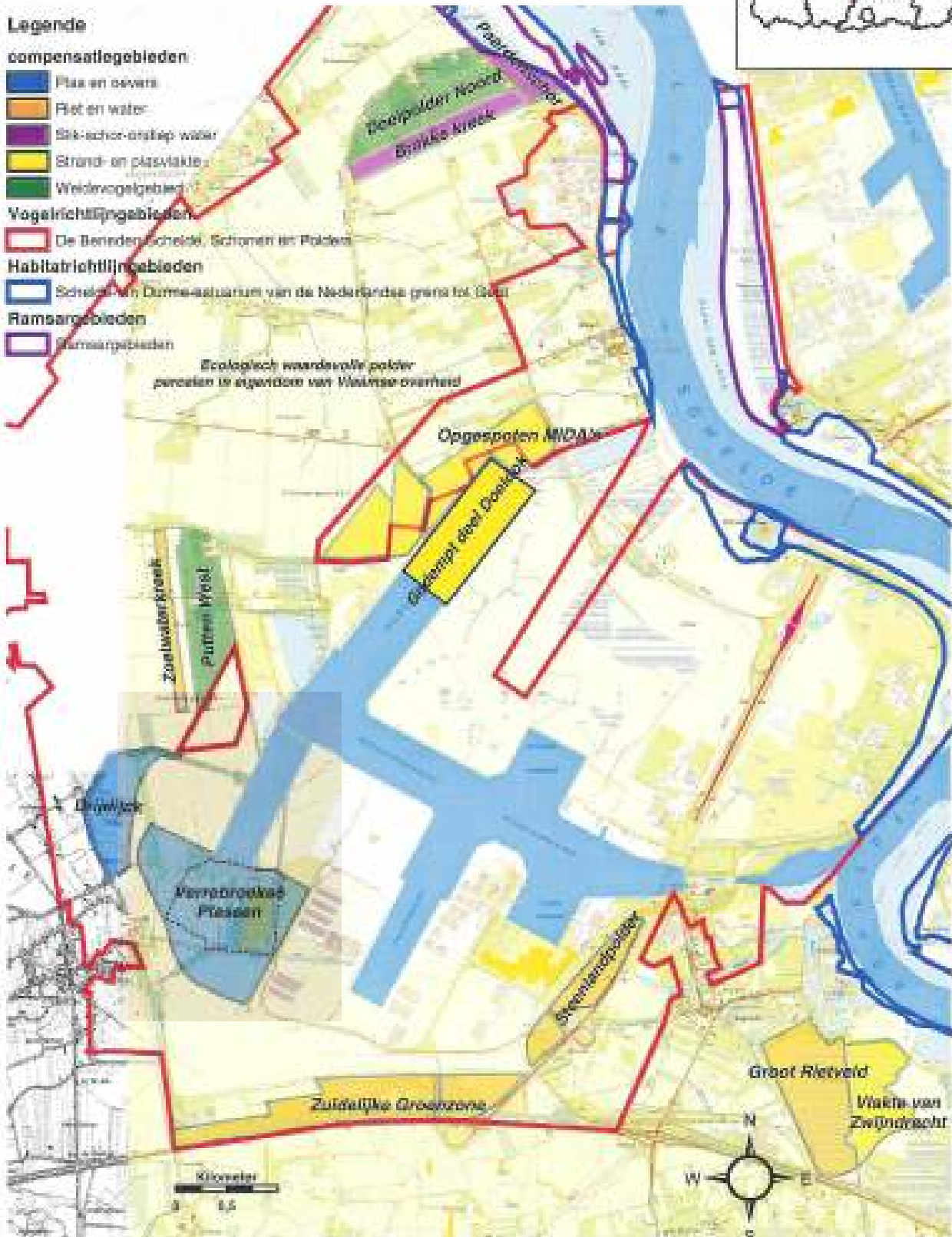
- De Biezen en Schelde, Schromen en Polder

Habitatrichtlijngebieden

- Schelde van Dornes-aastuarium van de Nederlandse grens tot Gou

Ramsargebieden

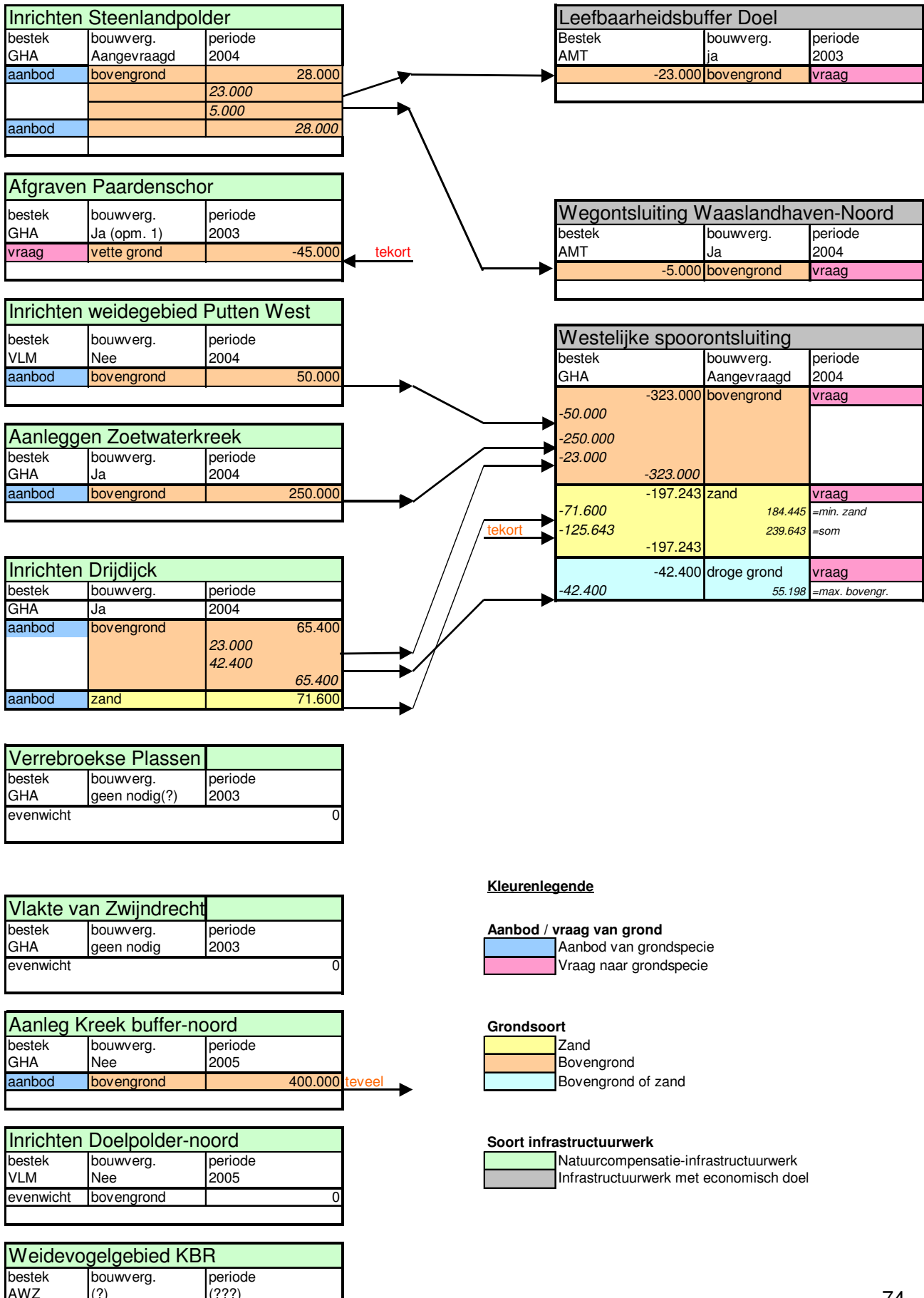
- Dornesgebieden

Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever

8.5 Matrix grondverzet

Deze versie dateert van 2003 en zal in de loop van volgend jaar geactualiseerd worden door GHA.

Departement Leefmilieu en Infrastructuur
Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Afdeling Natuur
Koning Albert II laan 20 bus 8
1000 BRUSSEL
tel. (02)553 76 82
fax. (02)553 76 85
natuur@lin.vlaanderen.be

Beheervisie voor het Groot Rietveld en de
Vlakte van Zwijndrecht

April 2004

1) Inleidende beschrijving van het gebied

1.1) Het Groot Rietveld

Het Groot Rietveld behoort, met uitzondering van de put van Fien en het Lange Eind, volledig tot het grondgebied Beveren (provincie Oost-Vlaanderen). De put van Fien en het Lange Eind behoort tot het grondgebied Zwijndrecht (provincie Antwerpen). De oppervlakte van het Groot Rietveld, zo'n 82 ha, valt uiteen in een aantal verschillende deelgebieden.

Een eerste deelgebied (Het *Kerngebied* of zuidelijk gedeelte) is ongeveer 28 ha groot en bestaat uit laag gelegen rietveld. Het bevindt zich ongeveer op de oorspronkelijke polderhoogte. Aan de zuidelijke rand van het deelgebied bevindt zich een opgespoten strook van ongeveer 50 m breed. Deze strook wordt gekenmerkt door een kale grasvlakte. Deze strook gaat over in een ruige zone, vooral begroeid met duinriet, die tenslotte afloopt tot in het niet-opgespoten deel dat volledig bedekt is met riet. Enkele wilgen wisten zich te vestigen aan de randen van het kerngebied.

Het laag gelegen gebied staat op de bodemkaart ingekleurd als sterk gleyige gronden op klei met reductiehorizont.

Het tweede deelgebied (De *Variatiezone*) bevindt zich ten noorden van de opspuitdijk van het *Kerngebied*. Het is een half opgespoten terrein met heel wat rietvegetatie. Centraal heeft zich een langwerpige wilgenbosje ontwikkeld. Sommige hoger gelegen stukken zijn begroeid met grassen en duinriet, terwijl lager gelegen delen het grootste deel van het jaar onder water staan. Een opspuitdijk over de hele breedte van het gebied vormt de grens met het Kerngebied. Ook centraal in de Variatiezone loopt een opspuitdijk en enkele ontwateringskanalen vormen nu interessante waterpartijen. Omdat de opspuiting in het verleden onvolledig gebeurde, ontstond een gevarieerd landschap opgebouwd uit rietvelden, plassen, drogere stukken, wilgenstruwelen en wilgenbos. Er ontwikkeld zich eveneens, ten noorden van het deelgebied, een pioniersbos voornamelijk bestaande uit berken verjonging. De totale oppervlakte van de Variatiezone bedraagt zo'n 47 hectare.

Het derde deelgebied is het *Lange eind*, dat als restant van een oude verdedigingsgracht een langgerekte waterpartij vormt, langs twee kanten afgeschermd door dijken. Op de binnenste dijk loopt de grens tussen Zwijndrecht en Beveren, waardoor het grootste gedeelte van Zone 3 op grondgebied van de Provincie Antwerpen ligt. Deze dijk is bedekt met een vegetatie die gedomineerd wordt door ruigtekruiden en Vlier. De dijk aan de kant van het industrieterrein, de opgehoogde oude Verdedigingsdijk is slechts schaars begroeid vanwege zijn zandig karakter. In het midden van het Lange Eind bevindt zich de Put van Fien, een overblijfsel van een schans (een militair verdedigingsbolwerk). De waterpartij en de bijhorende dijken vormen samen een oppervlakte van ongeveer 7 ha.

Het Groot Rietveld is nu opgenomen als permanent natuurcompensatiegebied in het kader van het Historisch Passief voor het verlies aan habitatype Riet & water.

1.2) De Vlake van Zwijndrecht

De Vlake van Zwijndrecht, ten oosten van het Groot Rietveld, is een grote opgespoten open vlakte (57 ha) met de karakteristieke landschapkenmerken van opgespoten terreinen, namelijk zand, schaarse begroeiing en natte terrein delen. Door verstuiwing is het zuidelijk deel van het gebied meer reliëfrijk. Door oprukkende successie komt verspreid reeds wilgenstruweel voor. Diverse biotopen kunnen onderscheiden worden, namelijk zandvlakte, mossteppe, duinrietvegetaties, struweel en openwater. Het gebied is bijzonder in trek bij zeldzame en schaarse vogelsoorten op doortrek en is tevens zeer interessant voor meerdere soorten strand- en koloniebroeders. Door het vergevorderd successiestadium beantwoorden grote delen van het terrein echter niet meer aan de habitatvereisten van laatstgenoemde vogelsoorten. Naast vogels komen nog andere waardevolle fauna-elementen voor. Vermeldenswaard is zeker het voorkomen van Rugstreppad in en naast het gebied. De openwater partijen van de Vlake van Zwijndrecht zijn buiten een broedbiotoop voor rugstreppadden bijzonder voor libellen (o.a. zwerfende heidelibel, grote keizerlibel,...)

De Vlake van Zwijndrecht is nu opgenomen als tijdelijke (tot 2007) compensatie in het compensatieplan Deurganckdok voor het verlies aan habitatype Standvlakte en Plas.

2) VISIEVORMING

Het is de bedoeling dat visies rond enkele aspecten van het Groot Rietveld en de Vlake van Zwijndrecht besproken worden om deze vervolgens te vertalen naar concrete doelstellingen. Deze doelstellingen zullen op hun beurt leiden tot concrete inrichtings- en beheersmaatregelen.

2.1) Beleidscontext

De Vogelrichtlijn (1979) beoogt de instandhouding van alle natuurlijke in het wild voorkomende vogelsoorten en hun leefgebieden. Het Groot rietveld en de Vlake van Zwijndrecht vallen niet onder het Europees Vogelrichtlijngebied *Schorren en polders van de Beneden-Schelde*, maar zijn hiermee wel verbonden door het natuurcompensatieplan van het Validatiedecreet van 14/12/01 (zie verder). Dit vogelrichtlijngebied is belangrijk voor o.a. Bruine kiekendief, Blauwborst, Visdief, Kluut, Kolgans, Grauwe gans, Krakeend en Bergeend. Bijlage I-soorten van de Vogelrichtlijn die broeden in het Groot Rietveld zijn: Bruine Kiekendief, Blauwborst, Porseleinhoen en Roerdomp. Bijlage I-soorten die broeden op de Vlake van Zwijndrecht zijn: Bruine kiekendief, Blauwborst, Visdief en Kluut.

Bovendien komt in beide gebieden de Rugstreppad voor. Deze soort is een Bijlage IV-soort van de Habitatrictlijn en heeft dus een internationale beschermingsstatus. Er dient bijgevolg het nodige gedaan te worden om de aanwezige populatie te beschermen.

In het gebied fourageren een aantal vleermuissoorten: Dwergvleermuis, Watervleermuis en Rosse vleermuis. Dit zijn soorten van de Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. De vleermuizen zijn eveneens wettelijk beschermd door het Koninklijk besluit van 22 september 1980. Bij de inrichting en het beheer dient bijgevolg rekening te worden gehouden met de habitat-vereisten van deze soorten.

Een aantal broedvogels komen voor op de Vlaamse Rode-lijst en zijn dan ook prioritair te beschermen. Voor het Groot Rietveld zijn dat Dodaars, Geoorde fuut, Zomertaling, Patrijs, Tureluur, Veldleeuwerik, Oeverzwaluw, Roodborsttapuit, Snor, Rietzanger, Baardmannetje, Buidelmees en Rietgors. Voor de Vlakte van Zwijndrecht zijn dat Zomertaling, Patrijs, Bontbekplevier, Strandplevier, Tureluur, Oeverzwaluw, Veldleeuwerik en Rietgors.

Het Groot Rietveld is eveneens wettelijk beschermd door het Natuurdecreet. Rietland is volgens dit decreet een niet te wijzigen vegetatie (Bijlage V, Besl.VI. reg. 23/07/98).

Het Groot Rietveld en de Vlakte van Zwijndrecht zijn opgenomen als natuurcompensatiegebieden in het Validatiedecreet van 14/12/01. Dit decreet bevat een natuurcompensatieplan voor het verlies aan natuur in het vogelrichtlijngebied *Schorren en polders van de Beneden-Schelde*.

Het Grootrietveld is hierbij opgenomen als permanent natuurcompensatiegebied in het kader van het Historisch Passief voor het verlies aan habitatype Riet & water.

De Vlakte van Zwijndrecht is opgenomen als tijdelijke (tot 2007) compensatie in het compensatieplan Deurganckdok voor het verlies aan habitatype Standvlakte en Plas.

2.2) Toegankelijkheid

Het is de bedoeling de natuurgebieden zoveel mogelijk open te stellen voor het publiek, zodat de bevolking van de omliggende gemeenten alsook natuurliefhebbers van de wijde omstreken deze gebieden kunnen ontdekken. De toegankelijkheid van beiden gebieden is uiteraard afhankelijk van de draagkracht van deze gebieden alsook van de doelstellingen.

Omwille van de verstoring van (broed)vogels, is het niet aangewezen dat het in het rietland in het Groot rietveld toegankelijk gesteld wordt. Van op de aanwezige dijken is het gebied trouwens volledig te overzien. De op deze dijken aanwezige vegetatie vormt bovendien voldoende beschutting zodat de verstoring van de aanwezige vogels beperkt blijft. De Vlakte van Zwijndrecht is opgenomen als tijdelijke compensatie voor het verlies aan habitatype Standvlakte en Plas. Dit impliceert dat tijdens het broedseizoen de verstoring van de aanwezige strandbroeders minimaal moet zijn. De Vlakte van Zwijndrecht is thans niet voorzien van een toegangspad.

3) Doelstellingen

Op basis van de hierboven opgesomde principes en prioriteiten worden volgende doelstellingen geformuleerd. De 3 eerste doelstellingen zijn prioritaire doelstellingen, de laatste doelstelling (toegankelijkheid) kan beschouwd worden als een bijkomende of minder prioritaire doelstelling

3.1) Behoud aandachtsoorten

De belangrijkste doelstelling is het behoud van de aanwezige Bijlage I-soorten van de Vogelrichtlijn en de Bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn (i.e. vleermuizen en Rugstreeppad) . Daarnaast wordt binnen deze doelstellingen het beheer ook afgestemd op de Vlaamse Rode-lijstsoorten die voorkomen in het gebied. Gezien het om soorten gaat met gelijkaardige habitatvoorkeuren (moeras, strandvlakten, struweel), zal het gekozen beheer ook deze soorten ten goede komen.

3.2) Ontwikkeling van waardevol habitat

Het is de bedoeling door inrichting en beheer te komen tot waardevolle habitats zodat het leefgebied van de in stand te houden aandachtsoorten behouden en/of verbeterd wordt. Voor het Groot Rietveld is vooral “waterriet” (riet dat met ‘de voeten in het water’ staat) in combinatie met open water van groot belang. Dit habitattype is ideaal voor moerasvogels. De Vlake van Zwijndrecht dient ingericht en beheerd te worden als strandvlakte en plas. Hierbij komt het erop aan in functie van de vooropgestelde aandachtsoorten (strandbroeders en steltlopers), voldoende open zandige terreinen en plassen te behouden en/of te ontwikkelen als broedbiotoop. Dit habitattype is eveneens ideaal voor de rugstreeppad.

3.3) Rust in de gebieden

De nodige maatregelen dienen genomen te worden zodat de rust in de gebieden niet langer verstoord wordt door harde recreatie (motocross e.d.). Ook hengelen, fietsen en zwemmen zorgen voor te veel verstoring.

3.4) Toegankelijkheid

Het is de bedoeling de natuurgebieden i.f.v. draagkracht en rekeninghoudend met rust, open te stellen voor wandelaars. Hiervoor dient de bezoeker te kunnen beschikken over aangepaste infrastructuur en informatie, inclusief de verbods- en gebodsbepalingen..

4) Inrichting

Enige inrichtingswerken dienen uitgevoerd te worden ter verwezenlijking van de hierboven geformuleerde doelstellingen.

4.1) Plaatsen van een afrastering

Ten einde de mogelijkheid te bieden beide gebieden te laten begrazen door grote grazers werden beide gebieden afgerasterd. De afrastering die werd geplaatst rond de Vlake van Zwijndrecht is voorzien van een gladde draad waar elektrische stroom op staat. De stroom wordt gegenereerd door zonnepanelen. De begrazing heeft tot doel de vegetatiesuccessie op de opgespoten terreingedeeltes enigszins in toom te houden en meer structuur te brengen in de vegetatie, zodat een waardevol habitat behouden blijft. De plaatsing van een afrastering kan bovendien bijdragen tot de nodige rust in de gebieden.

4.2) Plaatsen van toegankelijkheids infrastructuur

Beide gebieden zijn enkel voor voetgangers toegankelijk en verboden voor honden. Het is eveneens verboden in deze gebieden te zwemmen of te vissen.

Op verscheidene plaatsen werden in de geplaatste afrastering klaphekken voor voetgangers voorzien zodat de toegangspaden in de gebieden toegankelijk zouden zijn. Ook werden ter hoogte van de dienstwegen dwarsboomconstructies geplaatst ten behoeve van het beheer.

De voornaamste ingangen voor voetgangers werden voorzien van infoborden. Voor deze infoborden dienden de gepaste informatieposters ontwikkeld te worden, zodat de bezoeker zich degelijk kan informeren. Op deze infoborden worden door middel van pictogrammen de geboden en verboden die gelden voor ieder gebied vermeld.

Het Groot Rietveld is jaarrond toegankelijk voor voetgangers op de opengestelde paden die zich bevinden op de dijken. Tijdens het broedseizoen (van 15/03 tot 15/06) blijft één centrale dijk altijd toegankelijk voor vogelobservatie. Op strategische plaatsen dienen op de tijdelijk ontoegankelijk verklaarde dijken, bijkomende infobordjes geplaatst te worden ter herinnering van het tijdelijk toegangsverbod.

De Vlake van Zwijndrecht dient ontoegankelijk verklaard te worden tijdens het broedseizoen (van 15/03 tot 15/06) behoudens personen met toestemming (enkel wetenschappelijke doeleinden). Hiervoor dienen, naast de bestaande infoborden, bijkomende infobordjes geplaatst te worden ter herinnering van het tijdelijk toegangsverbod. Concreet dienen het klaphekje die de verbinding tussen het Groot Rietveld en de Vlake van Zwijndrecht vormt, en de klaphekken van de Vlake van Zwijndrecht die niet voorzien zijn van een infobord, voorzien te worden van dergelijk bijkomend infobordje.

4.2) Inrichtingswerken voor de Vlakte van Zwijndrecht

De Vlakte van Zwijndrecht dient ingericht en beheerd te worden als strandvlakte en plas. Hierbij komt het erop aan in functie van de vooropgestelde doelsoorten (strandbroeders en steltlopers), voldoende open zandige terreinen en plassen te behouden en/of te ontwikkelen als broedbiotoop. Vermits het terrein thans reeds in een vergevorderd successiestadium verkeert waardoor grote delen ervan niet meer beantwoorden aan de habitatvereisten van de doelsoorten, dienen instanhoudingwerken uitgevoerd te worden om het terrein terug optimaal te maken. Sterk vergraste en verstruweelde terreingedeelten dienen hiervoor ontdaan te worden van vegetatie. Dit kan op een zeer eenvoudige wijze uitgevoerd worden, namelijk door oppervlakkig met een bulldozer het terrein af te schrapen (10 à 15 cm) en de grond met vegetatie op bermen te duwen. De afgegraven vegetatie wordt afgedekt en aangedrukt met zand. Deze bermen worden zo opgebouwd dat ze langs de westzijde tegelijkertijd dijken vormen om waterverlies tegen te gaan en rust-gebieden creëren door deelgebieden af te schermen. Het werken met de bulldozer vormt op dit terrein geen probleem omdat zand weinig compacteert en er bijgevolg geen gevaar bestaat voor bodembeschadiging. Een inrichtingsplan werd opgesteld door het studie bureau Econnection.

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen (GHA) zal, overeenkomstig met de matrix van het validatiedecreet, instaan voor de uitvoering van de inrichtingwerken. Deze eenmalige ingrepen zouden voldoende moeten zijn om tot 2007 te beantwoorden aan de habitatvereisten van de doelsoorten waarvoor het gebied een tijdelijke natuurcompensatie is. Indien uit monitoring blijkt dat deze inrichtingswerken niet voldoende zouden zijn, dienen bijkomende inrichtingswerken uitgevoerd te worden.

4.3) Renovatie van de regelbare stuwen van het Groot Rietveld

Momenteel zijn de stuwen in slechte staat en wordt het Groot Rietveld tijdens de winter als het ware gedraineerd, waardoor er in de zomer minder water beschikbaar is en het Groot Rietveld te snel en te vroeg droog komt te staan. Vervanging van een deel van de schotbalken moet het mogelijk maken het peil opnieuw te kunnen regelen en te komen tot een ecologisch optimaal peilbeheer. Dit peilbeheer moet leiden tot een hoge waterstand 's winters, eventueel gepaard gaande met al dan niet langdurige overstromingen, en een lagere zomerwaterstand. Opvolging van de toestand van de afwateringssystemen is zeker noodzakelijk. Als verdere maatregelen zich opdringen, zullen die genomen moeten worden.

4.5) Graven van poelen

Gezien de bescherming van de Vlakte van Zijdrecht maar loopt tot 2007, zal de daar aanwezige populatie Rugstreeppadden hoogstwaarschijnlijk verdwijnen. Daarom is het, voor het behoud van

deze (kern)populatie, noodzakelijk dat, proactief, een gedeelte van het opgespoten deel van het Groot Rietveld zodanig ingericht wordt dat deze hier opgevangen kan worden. Door het graven van poelen wordt de aanwezigheid berkenopslag in het Groot Rietveld omgezet in het doelhabitattype 'riet en water'. Deze inrichting komt tegelijk de aanwezige populatie rugstreeppadden te goede. Deze inrichting kan uitgevoerd worden door enerzijds oppervlakkig met een bulldozer het terrein af te schrapen (10 à 15 cm) en de grond op over het terrein uit te vlakken en te nivelleren. Hierbij wordt de aanwezige berkenopslag en duinrietvegetatie apart verwijderd en naar een erkende compostering installatie gebracht. Anderzijds dienen een aantal poelen gegraven te worden met flauw hellende oevers. Een enkelvoudige grondboring laat vermoeden dat de grondwatertafel zich hier gemiddeld op 1 m diepte onder het maaiveld bevindt. Gezien het plaatselijk voorkomen van kleilenzen en sliblagen in opgespoten gronden, dienen nog meerdere boringen uitgevoerd te worden, zodat bepaald kan worden waar het best poelen kunnen worden gegraven. Deze poelen zijn uiteraard ook interessant voor steltlopers. Voor de uitvoering van deze werken dient een bouwvergunning aangevraagd te worden.

5) Beheer

5.1) Ecologisch optimaal Peilbeheer van het Groot Rietveld

De meest wezenlijke beheersmaatregel voor het Groot Rietveld is het instellen van een ecologisch optimaal peilbeheer. Dit zorgt voor een stabielere moerasmilieu en komt in het bijzonder te goede aan zeldzamere moerasvogels.

5.1.1) Kwantiteit

Bij een ecologisch optimaal peilbeheer wordt een hoge waterstand 's winters, eventueel gepaard gaande met al dan niet langdurige overstromingen, en een lagere zomerwaterstand nagestreefd (die echter niet gekwantificeerd is). Vooral de waterstand tijdens het vegetatieseizoen is hierbij belangrijk. In normaal 's zomers droogvallende rietlanden zou het waterpeil nooit lager mogen zakken dan een tiental cm onder het maaiveld. Een "hoge" waterpeil zorgt voor een stabielere moerasmilieu en komt de ontwikkeling van waterriet ten goede en wordt de opslag van wilgen tegengegaan. Onder deze omstandigheden kan een vitale rietvegetatie gedurende lange tijd blijven bestaan. Bovendien worden een aantal potentieel dominante plantensoorten hierdoor onderdrukt (bv. Harig wilgenroosje). Door de aanwezige stuwen opnieuw regelbaar te maken, kan een peilverhoging verwezenlijkt worden. Hierdoor kan meer water tijdens de winter opgevangen worden, zodat het gebied globaal gezien het hele jaar door natter wordt. Een peilverhoging van 20 cm zal bijzonder zeldzame moerasvogels zoals roerdomp en snor ten goede komen. Door deze peilverhoging zal vermoedelijk de oppervlakte open water toenemen. Gezien de flauwe helling die in het gebied aanwezig is van oost naar west, zal de

gradiënt in de vegetatie zich mee verplaatsen en zal het oppervlak nat riet of waterriet niet afnemen. De evolutie van de vegetatie zal in de komende jaren geëvalueerd worden. Zonodig wordt het pijlbeheer bijgestuurd door middel van de regelbare stuwen.

5.1.2) Kwaliteit

De waterkwaliteit is, bij het beheer van rietlanden een prioritair punt. Door de hydrologische isolatie van het Groot Rietveld (geen aanvoer van (vervuild) oppervlakte water) is een goede waterkwaliteit wellicht blijvend gegarandeerd en bestaat er bijgevolg weinig gevaar voor een eutrofiërings- en verrijgingsinvloed als gevolg van inundatie.

5.2) Begrazing

Teneinde de vegetatiesuccessie enigszins in toom te houden en meer structuur te brengen in de opgespoten terreingedeeltes die momenteel vergrassen met duinriet of verbossen met berk en wilg, zal een extensieve jaarrondbegrazing plaatsvinden met paarden (Koniks). Twee Koniks zullen het gebied begrazen. De aanwezigheid van deze paarden zal hopelijk het draagvlak voor natuur in het havengebied vergroten. Vermoedelijk zal de aanwezigheid van grote grazers de drempel voor rustverstoring in het gebied groter maken en zal vandalisme (zoals het doorknippen van de omheining), omwille van een groter verantwoordelijkheidsgevoel, niet meer plaatsvinden.

Het Grootrietveld en de Vlakte van Zwijndrecht zullen buiten het broed seizoen als één begrazings blok begraasd worden. Tijdens het broedseizoen zullen de Koniks zich enkel op het Groot Rietveld begeven zodat strandbroeders, op de Vlakte van Zwijndrecht, niet verstoord worden. De begrazing zal jaarlijks geëvalueerd worden en, indien nodig, bijgestuurd worden

5.3) Maaien van riet

In principe wordt de ontwikkeling van het rietland gestuurd door het peilbeheer (zie 5.1.1.). Waar wilgenopslag dominant dreigt te zijn kan gericht gekapt worden. Bij verregaande verlanding of verrijging is (gefaseerd) maaien tijdens de winter noodzakelijk. Hiertoe kan een rotatiesysteem ingevoerd worden, waarbij in de (potentieel) minder interessante stukken minder frequent en minder zorgvuldig wordt beheerd. Een grondige strooiselverwijdering van sommige delen zal waarschijnlijk nodig zijn. Gefaseerd maaien van riet zal, gezien de omvang van het Groot Rietveld, een serieuze jaarlijkse meerkost met zich meebrengen. Daarom moet door het peilbeheer de ontwikkeling van het rietland zo goed mogelijk gestuurd worden, zodat het gefaseerd maaien van riet zolang mogelijk uitgesteld wordt.

5.4) Maaien van paden

Ten einde de toegangspaden begaanbaar te houden dienen deze regelmatig te worden gemaaid.

Het toegangsdijken op het Groot Rietveld worden minstens 2 maal per jaar gemaaid. Eén keer vlak voor het broedseizoen en een keer half september. Afhankelijk van de status van toegankelijkheid kan er besloten worden meer te maaien. Het maaisel wordt naast de gemaaide paden in hopen gelegd. Het is de bedoeling een pad te verkrijgen doorheen een ruigtevegetatie. Het is niet de bedoeling op deze dijk een botanisch interessante vegetatie te ontwikkelen.

5.5) Maaien van vegetatie langs afsluiting

De afrastering die werd geplaatst rond de Vlakte van Zwijndrecht is voorzien van een gladde draad waar stroom op staat. Deze draad moet voldoende vrijgemaakt worden van vegetatie zodat geen te groot stroomverlies optreedt. Daarom moet de vegetatie langs de afrastering minstens twee maal per jaar gemaaid worden.

Het maaisel wordt naast de gemaaide stroken in hopen gelegd.

5.5) Toezicht en handhaving van de rust

Ten einde de rust in de gebieden te verzekeren, wordt door de natuurwachter toezicht gehouden. Dit toezicht dient als overgangsmaatregel intensief te gebeuren (inclusief weekend- en nachtdiensten). Het is de bedoeling te streven naar een eindsituatie waarbij het toezicht minder intensief kan geschieden. De plaatsing van infoborden waarop de geboden en verboden duidelijk vermeld staan, zullen hier voor een deel toe bijdragen.

Departement Leefmilieu en Infrastructuur
Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Afdeling Natuur
Koning Albert II laan 20 bus 8
1000 BRUSSEL
tel. (02)553 76 82
fax. (02)553 76 85
natuur@lin.vlaanderen.be

Beheervisie voor
De Zuidelijke Groenzone

April 2004

1) Voorwoord

Deze beheersvisie voor de Zuidelijke Groenzone beoogt enkel een verantwoording te zijn voor het beheer dat er momenteel wordt uitgevoerd. Het is gebaseerd op de actuele situatie en houdt bijgevolg geen rekening met de toekomst op lange termijn. Gezien de vele plannen die bestaan voor het gebied (aanleggen van spoorweginfrastructuur, volumebuffer en logistiek park, al dan niet afkoppelen van de Grote watergang en het al dan niet ecologisch inrichten van deze watergang, enz) en de grote onzekerheid omtrent de verwezenlijking van deze plannen, zal enkel het huidige beheer toegelicht worden.

2) Inleidende beschrijving van het gebied

Foto: overzicht van de Zuidelijke Groenzone

De Zuidelijke Groenzone is ongeveer 98 ha groot en is een smalle strook die een afscherming vormt tussen het Waaslandhavengebied ten noorden en het woon- en landbouwgebied ten zuiden. Het gebied wordt ten zuiden begrensd door de E34-expressweg, ten oosten begrensd door een op- en afrittencomplex en ten westen begrensd door de afwateringsgracht 'De Nieuwe Watergang'. Vier verschillende zones kunnen in de Zuidelijke Groenzone onderscheiden worden (zie kaart). Het *zuidelijk deel*, gelegen tussen de expressweg en de Grote watergang. De drie andere zones liggen ten noorden van de Grote watergang. Ten oosten van de Koestraat bevindt zich het *oostelijk deel*. Ten westen van de Koestraat begint het *centrale deel*. Ten westen van dit *centrale deel* bevindt zich nog het *westelijk deel* dat bestaat uit een smallere strook.

Het *zuidelijk deel* bestaat uit populieren aanplant en voor een klein deel nog uit maïsakker. Dit deel heeft een beperkte natuurwaarde en zal bovendien op termijn plaats moeten maken voor wegen- en spoorinfrastructuren.

Het *centrale deel* van de Zuidelijke Groenzone bestaat uit twee sterk verschillende delen. Het zuidelijk deel, ten noorden van de Grote watergang vormt een depressie met tijdelijke en permanente plassen en zeer vochtige terreingedeeltes. De vegetatie bestaat uit rietkragen en andere moerassige vegetaties. Buiten een voortplantingsbiotoop voor rugstreeppadden is het zuidelijk deel bijzonder voor libellen (o.a. zwervende heidelibel) en moerasvogels.

Het noordelijk gedeelte van het *centrale deel* werd opgespoten met zandspecies en ligt daardoor hoger. Door de opspuitingen en andere grondbergingen oogt het gebied zeer geaccidenteerd, wat aanleiding

geeft tot lokaal zeer sterke verschillen in vochtigheidsgraad, oriëntatie t.o.v. de zon, temperatuur, enz. De opgespoten grond is zeer rijk aan schelpzand, waardoor de bodem een kalkrijk karakter vertoont. De vegetatie is hier zeer gevarieerd gaande van typische pioniersvegetaties voor arme kalkrijke zandgronden, tot duinrietvegetaties, struweel en wilgenbossen. Verscheiden terreingedeeltes werden vroeger ingezaaid met luzerne. Dit deel is bijzonder voor vlinders (Bruin en Icarus blauwtje, Zwartsriet dikkopje, Oranje luzernevlinder,...).

Het *westelijk deel* is gelijkaardig aan het *centrale deel*. Het is echter smaller en bevat helemaal ten westen een plas.

Het *oostelijk deel* is volledig opgespoten. Hier werd in het verleden een bos aangeplant bestaande uit een grote verscheidenheid aan boom- en struiksoorten. Aan de westelijke rand werd een brede bosrand aangeplant door verscheidene inheemse struiksoorten (o.a. hondsroos, wegedoorn, eenstijlige meidoorn, lijsterbes, sleedoorn) in ruim plantverband aan te planten. De bosaanplanting bestaat uit groepsgewijze aanplantingen van schietwilg, zomereik, beuk en populier. De oostelijke en noordelijke rand werd niet beplant. Het oostelijk gedeelte bestaat voornamelijk uit duinrietvegetatie, het noordelijk gedeelte is iets minder hoog opgespoten en is bijgevolg natter en begroeid met riet.

Voor bijkomende informatie inzake de aanwezige natuurwaarden in de Zuidelijke Groenzone wordt, naast wat hieronder beschreven wordt, verwezen naar de natuurontwikkelingsstudie van de Zuidelijke Groenzone opgemaakt door de Universiteit Antwerpen in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Administratie Waterwegen en Zeewezen.

3) VISIEVORMING

Het is de bedoeling dat visies rond enkele aspecten van de Zuidelijke Groenzone besproken worden om deze vervolgens te vertalen naar concrete doelstellingen. Deze doelstellingen zullen op hun beurt leiden tot concrete inrichtings- en beheersmaatregelen.

3.1) Beleidscontext

De Vogelrichtlijn (1979) beoogt de instandhouding van alle natuurlijke in het wild voorkomende vogelsoorten en hun leefgebieden. De Zuidelijke Groenzone valt onder het Europees Vogelrichtlijngebied *Schorren en polders van de Beneden-Schelde*. Dit vogelrichtlijngebied is belangrijk voor o.a. Bruine kiekendief, Blauwborst, Visdief, Kluut, Kolgans, Grauwe gans, Kraakeend en Bergeend. Bijlage I-soorten van de Vogelrichtlijn die broeden in de Zuidelijke Groenzone zijn: Bruine Kiekendief en Blauwborst. Bovendien komt in dit gebied de Rugstreepad voor. Deze soort is een Bijlage IV-soort van de Habitatrichtlijn en heeft dus een internationale beschermingsstatus.

In het gebied fourageren een aantal vleermuissoorten: Dwergvleermuis, Watervleermuis en Rosse vleermuis. Dit zijn soorten van de Bijlage IV van de Habitatrictlijn. De vleermuizen en padden zijn eveneens wettelijk beschermd door het Koninklijk besluit van 22 september 1980. Bij de inrichting en het beheer dient bijgevolg rekening te worden gehouden met de biotoop-vereisten van deze soorten.

Een aantal broedvogels komen voor op de Vlaamse Rode-lijst en zijn dan ook prioritair te beschermen. In de Zuidelijke Groenzone broeden Dodaars, Patrijs, Tureluur, Veldleeuwerik, Roodborsttapuit, Rietgors, Baardmannetje, Graspieper, Roodborsttapuit, Wielewaal en Rietgors.

Delen van de Zuidelijke Groenzone zijn eveneens wettelijk beschermd door het Natuurdecreet. Moerassen, waaronder rietland, zijn volgens dit decreet een niet te wijzigen vegetatie (Bijlage V, Besl.VI. reg. 23/07/98).

De Zuidelijke Groenzone is opgenomen als natuurcompensatiegebied in het Validatiedecreet van 14/12/01. Dit decreet bevat een natuurcompensatieplan voor het verlies aan natuur in het vogelrichtlijng gebied *Schorren en polders van de Beneden-Schelde*.

De Zuidelijke Groenzone is hierbij opgenomen als permanent natuurcompensatiegebied in het kader van het Historisch Passief voor het verlies aan habitatype Riet & water.

Bijlage 5 (ecologische compensaties) van het voorstel van decreet (parl.stuk 872/1) vermeldt dat er geen inrichting nodig is, enkel instandhouding van de huidige natuurwaarden.

3.2) Toegankelijkheid

Het is de bedoeling de natuurgebieden op Linker Scheldeoever zoveel mogelijk open te stellen voor het publiek, zodat de bevolking van de omliggende gemeenten alsook natuurliefhebbers van de wijde omstreken deze gebieden kunnen ontdekken. De toegankelijkheid van het gebied is uiteraard afhankelijk van de ecologische draagkracht van dit gebied alsook van de doelstellingen ervan.

4) Doelstellingen

Op basis van de hierboven opgesomde principes en prioriteiten worden volgende doelstellingen geformuleerd.

4.1) Behoud van in stand te houden aandachtsoorten

De belangrijkste doelstelling is het behoud van de aanwezige bijlage I-soorten van de Vogelrichtlijn (i.e. Bruine Kiekendief en Blauwborst) en de Bijlage IV-soorten van de Habitatrictlijn (i.e. vleermuizen en Rugstreeppad) . Daarnaast wordt binnen deze doelstellingen het beheer ook afgestemd

op de Vlaamse Rode-lijstsoorten die voorkomen in het gebied. Gezien het om soorten gaat met gelijkaardige habitatvoorkeuren (plassen, rietvelden en gevarieerde moerassige vegetaties, grasland, struweel, wilgenbos), zal het gekozen beheer ook deze soorten ten goede komen.

4.2) Instandhouding van waardevol habitat

Het is de bedoeling door inrichting en beheer te komen tot waardevolle habitats zodat het leefgebied van de in stand te houden aandachtsoorten, behouden en/of verbeterd wordt. Voor de Zuidelijke Groenzone is voornamelijk de instandhouding van een variatie van verscheidene habitattypes (plassen, rietvelden en gevarieerde moerassige vegetaties, grasland, struweel, wilgenbos) van belang.

4.3) Toegankelijkheid

Het is de bedoeling de natuurgebieden i.f.v. draagkracht en rekeninghoudend met de nodige rust, open te stellen voor wandelaars. Hiervoor dient de bezoeker te kunnen beschikken over aangepaste infrastructuur en informatie, inclusief de verbods- en gebodsbepalingen op maat van het gebied.

4.4) Rust in de gebieden

De nodige maatregelen dienen genomen te worden zodat de rust in de gebieden niet langer verstoord wordt door harde recreatie (motocross e.d.). Ook hengelen, fietsen en zwemmen zorgen voor te veel verstoring. Het gebied moet voldoende rust kennen zodat de aanwezige broedende en pleisterende vogels niet verstoord zouden worden en de aantrekkelijkheid van het gebied voor vogels aldus gewaarborgd blijft.

5) Inrichting

Enige inrichtingswerken dienen uitgevoerd te worden ter verwezenlijking van de hierboven geformuleerde doelstellingen.

5.1) Plaatsen van een afrastering

Ten einde de mogelijkheid te bieden het gebied te laten begrazen door grote grazers (zie 6.1) werd het gebied afgerasterd. Hierbij werd het gebied verdeeld in twee afgerasterde blokken zodat de vrije toegang tot de Koestraat behouden blijft. De toegang tot deze straat moet vrij blijven voor ondermeer onderhoudswerken aan de Grote watergang. Het oostelijk deel van het gebied vormt het eerste afgerasterde blok. Het tweede en grootste afgerasterde blok omvat het westelijk en centrale deel van het gebied. De afrastering die werd geplaatst is voorzien van een gladde draad waar elektrische stroom op staat. De stroom wordt gegenereerd door zonnepanelen. De plaatsing van een afrastering kan, naast de beoogde begrazing, bijdragen tot de nodige rust in de gebieden. Om praktische redenen bestaan er

afwijkingen tussen de plaats waar het raster staat t.o.v. van de contouren van de oppervlakte in technisch beheer zijn.

5.2) Plaatsen van toegankelijkheidsinfrastructuur

Op verscheidene plaatsen werden in de geplaatste afrastering klaphekkens voor voetgangers voorzien zodat de toegangspaden in de gebieden toegankelijk zouden zijn. Ook werden ter hoogte van de dienstwegen dwarsboomconstructies geplaatst ten behoeve van het beheer.

De voornaamste ingangen werden voorzien van infoborden. Voor deze infoborden dienen de gepaste informatieposters ontwikkeld te worden, zodat de bezoeker zich degelijk kan informeren. Op deze infoborden worden door middel van pictogrammen de geboden en verboden die gelden voor het gebied vermeld. De Zuidelijke Groenzone is jaarrond toegankelijk voor voetgangers op de Gemaalweg. Deze weg loopt door het gebied. Het gebied is verboden voor honden en gemotoriseerde voertuigen. Het is eveneens verboden in deze gebieden te zwemmen, te fietsen of te vissen.

5.3) Dicht maken van de afwateringsbuizen

Teneinde het gebied te vernatten en bijgevolg waardevol habitat verder te ontwikkelen, dienen de afwateringsbuizen van de zuidelijk gelegen plassen geheel of gedeeltelijk dicht gemaakt te worden.

In eerste instantie zullen 2 van de 3 afvoerbuizen dicht gemaakt worden en zal het effect hiervan opgevolgd worden. Indien zou blijken dat de effecten van deze maatregel ongewenst zijn, zullen de afvoerbuizen opnieuw open gemaakt worden. In een tweede fase kan overwogen worden om de derde afvoerbuis eveneens dicht te maken. Men moet echter eerst zeker zijn dat dit geen problemen veroorzaakt voor de waterafvoer van de nabijgelegen spoorzaten.

6) Beheer

6.1) Begrazing in het westelijk en centrale deel

In het *westelijk* en *centrale deel* van het gebied is gekozen voor een begrazing met grote grazers. De begrazing heeft tot doel een gevarieerde vegetatiestructuur te behouden en te ontwikkelen. Er werd daarom gekozen voor een extensieve jaarrond begrazing met Konik paarden en Galloway runderen. Bij jaarrond begrazing gaan de dieren 's winters de ruigtes te lijf, die 's zomers zijn blijven staan. Verder gaan ze ook twijgen eten en bomen en struiken schillen. Op deze manier hebben ze dus een grote invloed op de vegetatiestructuur en vooral op struwelen en jonge bossen. Er ontstaat een mozaïekpatroon met geleidelijke overgangen van grasland via struweel naar bos. Er werd gekozen voor een gemengde begrazing met Konik paarden en Galloway runderen omdat een groot deel van de aanwezige fauna en flora baat heeft bij meerdere soorten grazers, die ieder afzonderlijk, maar ook in

wisselwerking met elkaar voor een gevarieerde vegetatiestructuur zorgen. Iedere soort heeft zijn eigen actieradius, zijn eigen voedselvoorkeur en intensiteit van grazen. Samen leveren ze een bonte schakering aan graaspatronen op. Door vertrapping van de zandige bodem met hun hoeven kunnen deze grote grazers eveneens bijdragen tot de instandhouding van enkele bijzondere pioniersplanten zoals Herfstbitterling, Echt -en Fraai duizendguldenkruid en Bleekgele droogbloem.

In eerste instantie zullen 2 Koniks (2 merries) en 4 Galloways (4 koeien) ingezet worden. De Zuidelijke Groenzone zal als overwinteringsplaats dienen voor een aantal Shetlandpony's. Na verloop van tijd kunnen, indien zou blijken dat een grotere veebezetting wenselijk is, bijkomende beesten worden ingezet. De evolutie van de vegetatie onder invloed van deze begrazing zal daarom worden opgevolgd en jaarlijks worden geëvalueerd. Op deze manier kan de begrazing, indien nodig, worden bijgestuurd.

De aanwezigheid van deze grote grazers zal hopelijk het draagvlak voor natuur in het havengebied vergroten. De ervaring leert dat de aanwezigheid van grote grazers de drempel voor rustverstoring in het gebied groter maakt. Vandalisme, zoals het doorknippen van de omheining, vindt dan omwille van een grotere aansprakelijkheid en burgerzin minder plaats.

6.2) Kappen van wilgenopslag in riet

Ten einde de verbossing van het rietland tegen te gaan kan de wilgenopslag, op termijn, gericht gekapt worden.

6.3) Maaien van vegetatie langs afsluiting

De afrastering die werd geplaatst is voorzien van een gladde draad waar stroom op staat. Deze draad moet voldoende vrijgemaakt worden van vegetatie zodat geen te groot stroomverlies optreedt. Daarom moet de vegetatie langs de afrastering minstens twee maal per jaar gemaaid worden. Eén maal kort na het broedseizoen en één maal in het najaar.

Het maaisel blijft liggen.

6.4) Toezicht en handhaving van de rust

Ten einde de rust in de gebieden te verzekeren, wordt door de natuurwachter toezicht gehouden. Dit toezicht dient als overgangsmaatregel intensief te gebeuren (inclusief weekend- en nachtdiensten). Het is de bedoeling te streven naar een eindsituatie waarbij het toezicht minder intensief kan gebeuren. De plaatsing van infoborden waarop de geboden en verboden duidelijk vermeld staan, zullen hier voor een deel toe bijdragen.

6.5) Oostelijk deel

Een aanzienlijke oppervlakte van het *oostelijk deel* werd in het verleden bebost. Deze bebossing wordt behouden. In totaal is werd ongeveer 1,5 ha beplant met Amerikaanse eik. Deze Amerikaanse eiken dienen verwijderd te worden en vervangen te worden door Zomereik.

Verder dient de vegetatie langs de afsluiting gemaaid te worden zoals beschreven werd in §6.3.

Toezicht en de handhaving van de rust dienen in het *oostelijk deel* van het gebied eveneens te gebeuren.

6.6) Zuidelijk deel

Het *Zuidelijk deel* van het gebied is gelegen tussen de expressweg en de Grote watergang. Gezien de beperkte natuurwaarde en het feit dat dit deel op termijn plaats zal moeten maken voor wegen- en spoorweginfrastructuren, zal het beheer voor dit gebied beperkt zijn tot enkele zaken.

De bermen van de grote watergang zullen door middel van gebruiksovereenkomsten met schapenhouders, begraasd worden door schapen.

De akkerlanden dienen braak te liggen zodat een ruigtevegetatie zich spontaan kan ontwikkelen. Er moet er dus op toegezien worden dat de illegale akkerbouw zoals die in het verleden plaats vond, niet meer gebeurt.

Beheervisie Steenlandpolder

22 september 2004

GEMEENTELIJK HAVENBEDRIJF ANTWERPEN
HAVENHUIS ENTREPOTKAAI 1 B-2000 ANTWERPEN TEL 32-3-205 20 11 FAX 32-3-205 20 28 BTW BE 248 399 380

1) Voorwoord

Deze beheervisie voor de Steenlandpolder beoogt vooral de korte termijn, gezien het tijdelijk karakter van het gebied. Doordat de planning omtrent het gebied nog niet volledig duidelijk is, kan deze tekst snel haar waarde verliezen. Vooral de inplanting van de Liefkenshoekspoorverbinding zal bepalend zijn voor de toekomst van het gebied. Dit neemt echter niet weg dat er in de tussentijd beheer kan plaatsvinden.

2) Inleidende beschrijving van het gebied

Het natuurcompensatiegebied Steenlandpolder ligt ingesloten tussen de R2 en de Steenlandlaan en bestaat uit een grotere noordelijk en een zuidelijk deelgebied. Deze twee deelgebieden zijn gescheiden door weginfrastructuur (op- en afrittencomplex R2).

In het kader van de realisatie van de natuurcompensatie zijn reeds werken uitgevoerd. Daarom wordt kort de vroegere toestand gegeven en daarna het gebied na de inrichting.

Vroegere toestand

Het zuidelijk deelgebied waterde af via een verbinding onder de R2 naar de restanten van de Watergang van de Hoge Landen (Beverse Dijk). Het noordelijk deelgebied watert af via een kreekrestant van de Melkader en verder in westelijke richting onder de R2 via de Melkader naar de Noordelijke Watergang (Melkader).

Natte gronden in het gebied situeerden zich centraal in het noordelijk deelgebied waar kreekrestanten van de Melkader liggen en in het zuidelijk deelgebied. Deze gronden liggen lager en hebben een meer kleiige ondergrond, wat hun waterrijk karakter verklaard.

Het zuidelijk deelgebied is het minst verstoord en de oorspronkelijke licht-zandleemgronden zijn nog terug te vinden. In het noordelijk deelgebied zijn de gronden meer verstoord door ophogingen, dit is vooral het geval in het meest noordelijke gebied. Oorspronkelijk had dit deelgebied vooral een kleibodem.

De oorspronkelijke hoogte van het noordelijk deelgebied situeerde zich tussen 2,5 en 3m TAW. In de oude kreekbedding daalt de hoogte zelfs tot 1m TAW. Door de reeds vernoemde ophogingen komen er nu stukken tot 6m TAW voor. Het zuidelijk deelgebied kent over het algemeen een hoogteligging tussen de 1,25 en 2m TAW.

Voor de inrichtingswerken was het noordelijk deelgebied vooral in gebruik als akker (maïs, tarwe, raaigras) met wat riet en droge ruigte aan de kant van de Steenlandlaan op braakliggende percelen en ter hoogte van het kreekrestant. In het zuidelijk deelgebied was naast maïs, riet, droge ruigte ook weiland en historisch permanent grasland aanwezig.¹

Aanleg spoorinfrastructuur

Naast de ecologische doelstellingen dient ook de aanleg van de Liefkenshoekspoorverbinding vermeld te worden. De aanleg daarvan kan echter pas gebeuren nadat aangetoond is dat de compensatieverplichtingen voor het Deurganckdok-project vervuld zijn (d.m.v. passende beoordeling).

3) Visievorming

3.1 Wettelijke en beleidscontext

Voor de bouw en exploitatie van het Deurganckdok zijn, na de nodige procedures, natuurcompensaties voorzien omdat deze ingreep een significant negatieve impact had op het vogelrichtlijngebied 3.6 "Schorren en Polders van de Beneden Schelde" en het habitatrictlijngebied "Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent". De realisatie van deze natuurcompensaties is vastgelegd in het decreet van 14 december 2001 voor enkele bouwvergunningen waarvoor dwingende redenen van groot algemeen belang gelden (nooddecreet) en het Protocol ter uitvoering van het compensatieplan van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en de Zeeschelde waarbij een matrix hoort die het plan gedetailleerd weergeeft.

Het gebied is al sedert de opmaak van de gewestplannen (1978) gereserveerd voor de aanleg van (spoor)infrastructuur. Momenteel loopt het onderzoek over de inplanting van de Liefkenshoekspoorverbinding. Daaruit zal moeten blijken of het gebied significant wordt aangetast en of dit tijdelijk/semi-permanent natuurcompensatiegebied (nooddecreet) moet verplaatst worden.

De monitoring (IN O.2003.15-december 2003) kan de situatie voor broedvogels na de inrichtingswerken niet geven, maar voor de inrichtingswerken broedden er al een vijftal koppels blauwborst en een koppel bruine kiekendief, naast Kieviten, Grutto, Kleine Karekiet,...

¹ De natuurwaarde die de Steenlandvlakte had voor de inrichtingswerken, is onder andere terug te vinden in een brochure van Natuurpunt-WAL.

Na de inrichtingswerken is het wateroppervlak vergroot en kwamen er al kleine aantallen watervogels voor in het najaar 2003 (vooral Meeuwen en Kieviten).

De prioriteit voor het gebied zijn riet en water maar daarnaast kan het gebied ook een functie vervullen binnen het netwerk ecologische infrastructuur. Een eventuele oeverwaluwand en natte weilanden betekenen dan een ecologische meerwaarde.

4) Doelstellingen

4.1 ecologisch streefbeeld

In het natuurcompensatieplan zijn de ecologische doelstellingen voor het gebied bepaald in functie van de vogelrichtlijnverplichtingen. Er dient 10ha bijkomend rietland en open water voorzien te worden. Dit binnen een ruimere zoekzone van een 38 ha. Doelsoorten zijn bruine kiekendief, blauwborst, waterral, porseleinhoen en mogelijk ook roerdomp en woudaapje. Daarnaast kan het (riet)gebied ook een positieve impact hebben op de populaties kleine karekiet, boesrietzanger en rietgors. Het open water en de weidevogelgebied zijn ook geschikt voor kievit, grutto, tureluur, scholekster, watersnip en eenden (slobeend, krakeend, winter- en zomertaling, pijlstaart). Voor oeverwaluwen kan ook broedgelegenheid voorzien worden.

Het aantrekken van deze vogels gebeurt logischerwijs door het creëren van geschikte habitats, in dit geval riet en water met aansluitend natte weilanden.

5) Inrichting

In het kader van het nooddecreet is een stedenbouwkundige vergunning verleend voor inrichtingswerken die uitgevoerd zijn. Deze inrichtingswerken betreffen:

- het verbreden van grachten, zowel in het noordelijk als het zuidelijk deelgebied, en het minder steil maken van de oevers. Dit zorgt voor extra ontwikkeling van riet en andere grachtvegetaties.

- het vernatten van het gebied door het plaatsen van regelbare stuwen en het afsluiten van andere plaatsen waar water kan wegvloeien. Weidevogelgebieden, rietvegetaties en open water vragen een hoge grondwaterstand.

- maaiveldverlaging zorgt er voor dat het oppervlak dichterbij de grondwater tafel gebracht wordt zodat er in combinatie met grondwaterstijging de nodige vernatting gebeurt.

- het water van de Steenlandlaan komt eerst in een bezinkingsbekken dat uitgegraven is.

Indien er voldoende stabiele zandhopen zijn kan er geopteerd worden om deze af te steken om zo oeverwaluwanden te creëren. Deze inrichtingsmaatregel behoort echter niet tot de verplichtingen in het kader van het Deurganckdokcompensatieplan.

De bijgevoegde kaart geeft een overzicht van de inrichtingswerken.

6) Beheer

Waterbeheer is belangrijk voor het gebied. Op basis van monitoring moeten de stuwen geregeld worden om zo het meest gewenste waterpeil in te stellen. De eerste jaren is een plotse grote waterpeilstijging niet gewenst omdat dan aanwezige vegetaties dreigen te verdrinken. De vraag is of er voldoende water in het gebied zal komen. Voor de inrichting lag het waterpeil een heel stuk onder maaiveld (b.v. GLG peilbuis WAHP456X: -178cm; WAHP457X: -265cm). Op basis van de toestand in 2004 kan besloten worden dat de huidige hoogte van de stuwen geschikt is.

In 2003 was de waterkwaliteit nog niet optimaal. Overschrijding van de norm voor pesticiden werd vastgesteld. Uit de monitoring moet blijken of de vervuiling evolueert naar een lager niveau. Indien noodzakelijk kunnen maatregelen om het water te verversen overwogen worden. Door de snelle vernatting na de inrichtingswerken wordt ook een hogere concentratie van sulfaten waargenomen. Doordat de bestrijdingsmiddelen afbreekbaar zijn, wordt een drastische maatregel als volledig verversing niet wenselijk geacht wegens het grote risico op schade aan riet, het doeltypische habitat. Wel kunnen maatregelen voor een grotere doorstroming in overweging worden genomen.

Seizoensbegrazing van de weilanden wordt voorgesteld in de periode van 15 juni tot 15 november. Dit is uiteraard afhankelijk van de aanwezigheid van voldoende voedsel. Indien uit de monitoring blijkt dat er in een bepaald deel geen weidevogels broeden dan kan de datum van 15 juni vervroegd worden naar 15 mei. Met het oog op het creëren van een maatschappelijk draagvlak wordt er voorgesteld om de begrazing te laten gebeuren door runderen van landbouwers uit de omgeving (Kallo). De seizoensbegrazing (veebezetting +/- 2 GVE/ha) is nuttig om verbossing en te verregaande verruiging tegen te gaan zonder schade aan het habitat aan te richten. Het riet kan best beschermd worden door het uit te rasteren. De verantwoordelijkheid voor de dieren zal in een overeenkomst met de eigenaar moeten vastgelegd worden. Het is daarbij te verkiezen dat de eigenaar, die de dieren het beste kent, bij een eventuele ontsnapping of andere problemen, het nodige moet doen. De inrichting van het

terrein moet door een geschikte (stevige) afrastering problemen tot een minimum beperken. Ook de bescherming van het riet en kwetsbare zones gebeurt door uitrasteren. In het zuidelijk deelgebied is het om eutrofiëring tegen te gaan, misschien het beste om enkel het zuidelijk deel te begrazen, eventueel met een lagere veebezetting. In het noordelijk deelgebied wordt het riet uitgesloten. Drinkplaatsen voor het vee moeten voorzien worden.

Voor het riet is, naast bescherming tegen begrazing, het waterpeil in het gebied belangrijk. Op basis van de monitoring (habitatkaart) in het jaar na de inrichting (2004) zal gekeken worden of bijsturing noodzakelijk is. Belangrijke vraag, naast de aantallen vogels, is of er 10ha riet en open water (streefdoel) ontstaan is.

In de zomer van 2004 was er, door de omzetting van intensieve landbouwgrond in natuur, een grote groei van distels. Deze zijn gemaaid omwille van de verplichtingen voortvloeiend uit het KB van 19 november 1987 betreffende de bestrijding van voor planten en plantaardige producten schadelijke organismen. Indien distels een groot probleem blijven en niet verdwijnen door een verarming van het gebied (maaisel wordt afgevoerd), kan geopteerd worden om naast maaien ook deze zones in te zaaien met een grasmengsel. Dit lijkt de beste optie te zijn.

Na de aanleg van de Liefkenshoekspoorverbinding moet nagegaan worden hoe de overblijvende delen verder kunnen beheerd worden in het kader van het netwerk ecologische infrastructuur in het zeehavengebied en/of toch nog haar rol kan spelen in het natuurcompensatieplan. De gepaste procedures (MER, passende beoordeling,...) zullen dit uitwijzen.

Toegankelijkheid

Een maatschappelijk draagvlak is essentieel voor natuurgebieden. Zowel vogelliefhebbers als andere recreanten moeten kunnen genieten van het natuurschoon. De ecologische draagkracht van het is uiteraard belangrijk en de te behalen instandhoudingsdoelstellingen zijn dwingend, maar dit maakt het niet onmogelijk om zachte recreatie in het gebied toe te laten. De Steenlandpolder is echter omgeven door drukbereden weginfrastructuren (R2, Steenlandlaan) en dus minder attractief. Samen met het tijdelijke statuut van het gebied omwille van de geplande spoorinfrastructuur zijn grote investeringen in toegankelijkheid niet wenselijk. Wel kunnen de bestaande wegen in het gebied gebruikt worden en is er een infobord voorzien.

Belangrijk is dat de verkeersveiligheid niet in het gedrang komt. Zo is het niet toegestaan om met de wagen te rijden op de toegangsweg naar de tunnel voor de hulpdiensten. Ook is het niet de bedoeling dat auto's zich zomaar langs de Steenlandlaan parkeren om het gebied te bezoeken. De infoborden dienen ook op toegankelijke plaatsen te staan en mogen niet uitnodigen tot ongewenste handelingen.

Toezicht en handhaving

Voor het Linkerscheldeoevergebied is een natuurwachter aangesteld die instaat voor toezicht en handhaving. Vandalisme, diefstal en harde recreatie (b.v. motorcross) zijn aandachtspunten.

Literatuur

Jaarverslag september 2002 - oktober 2003 Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever.

Spanoghe, G. Gyselings, R. & Van den Bergh E., 2003. Monitoring van het Linkerscheldeoevergebied: in uitvoering van de resolutie van het Vlaams Parlement van 20 februari 2002: resultaten van het eerste jaar. Bijlage 8.7 van het eerste jaarverslag van de Beheercommissie van het Linkerscheldeoevergebied. Verslag Instituut voor Natuurbehoud IN.O.2003.15, Brussel

Natuurontwikkelingsplan voor de Steenlandpolder te Beveren. Econnection oktober 2002

Compensatie 10 ha rietland en watergangen in Steenlandpolder, Instituut voor Natuurbehoud IN.A.2002.221

Impact op de natuurontwikkelingsmogelijkheden van de Steenlandpolder bij aanleg van de Liefkenshoekspoorverbinding, Econnection november 2002.

**Natuurentwickelingsplan van de
Steenlandpolder te Beveren**

Bouwvergunningaanvraag
Plaats: 2 - Inplantingsplan
Inrichting en uitbevoeren in ontgravingen

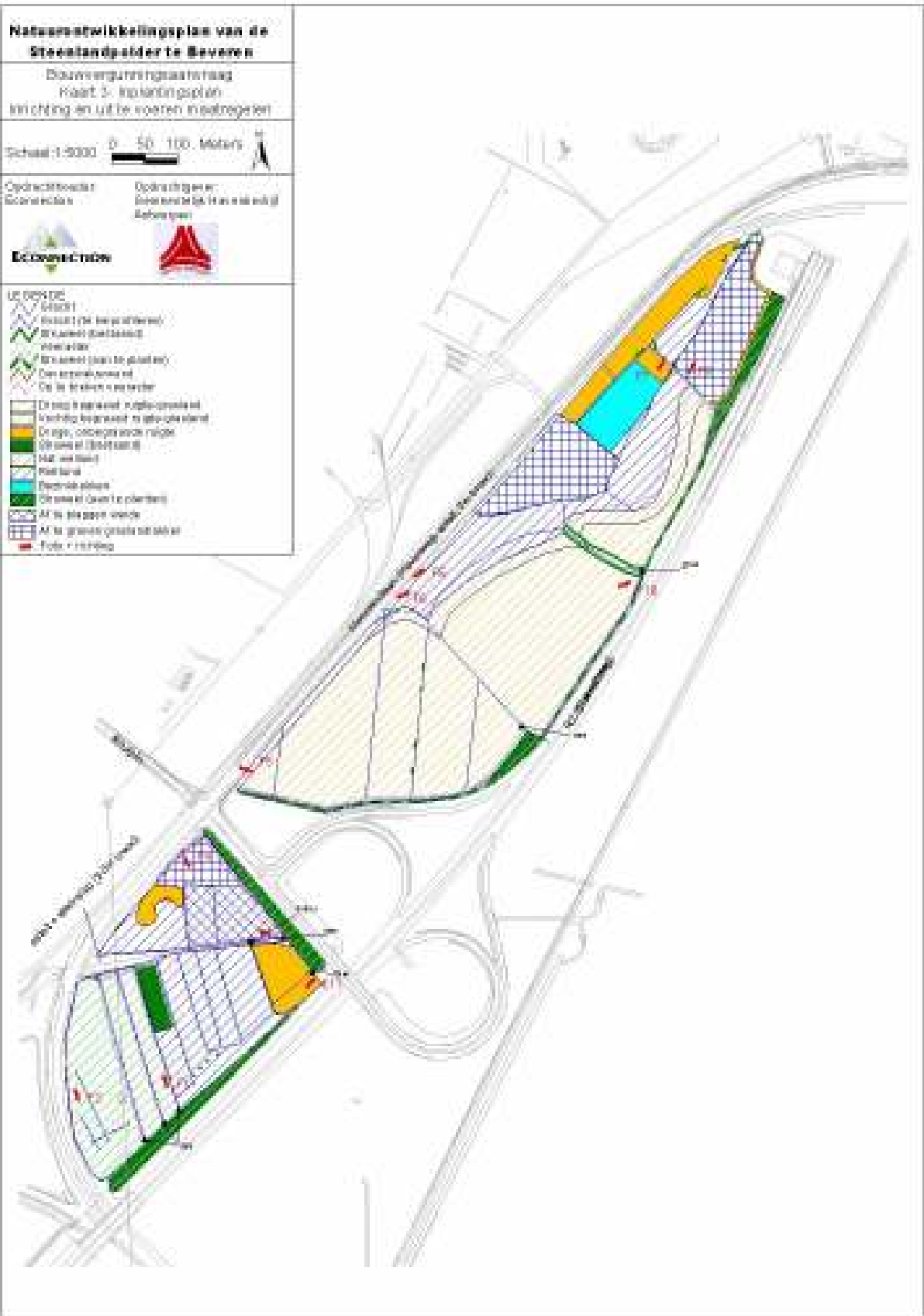
Schaal: 1:5000

Opdrachtgever: **Bevoegd gezag: Beveren**

Bevoegd gezag: **Beveren**

Bevoegd gezag:

- LEGENDA**
- Waterloop
 - Waterloop met oeverwal
 - Waterloop met oeverwal en vegetatie
 - Waterloop met oeverwal, vegetatie en bomen
 - Waterloop met oeverwal, vegetatie, bomen en water
 - Waterloop met oeverwal, vegetatie, bomen en water en water
 - Waterloop met oeverwal, vegetatie, bomen en water en water en water
 - Waterloop met oeverwal, vegetatie, bomen en water en water en water en water
 - Waterloop met oeverwal, vegetatie, bomen en water en water en water en water en water
 - Waterloop met oeverwal, vegetatie, bomen en water en water en water en water en water en water

Beheervisie Verrebroekse Plassen

22 september 2004

GEMEENTELIJK HAVENBEDRIJF ANTWERPEN

HAVENHUIS ENTREPOTKAAI 1 B-2000 ANTWERPEN TEL 32-3-205 20 11 FAX 32-3-205 20 28 BTW BE 248 399 380

.1 Inleidende beschrijving van het gebied

De Verrebroekse Plassen zijn gelegen aan het uiteinde van het nog af te werken Verrebroekdok op het grondgebied van de gemeente Beveren. De Verrebroekse Plassen zelf zijn gelegen binnen de zogenaamde “groene afsluiting” en zijn ongeveer 80 ha groot. Daar rond bevindt zich nog een braakliggende zone, binnen de “rode afsluiting”.

De zone is een deel van de werfzone van het Verrebroekdok. De werken aan dit dok zijn omwille van budgettaire redenen stopgezet en het gebied is onder water komen te staan. Zo ontstond een gebied met veel natuurpotenties dat om te voldoen aan de voorwaarden uit het natuurcompensatieplan Deurganckdok als compensatie voor plas en oevers is aangeduid. Het is een tijdelijke compensatie aangezien het de bedoeling is om zo snel mogelijk het Verrebroekdok af te werken (fase III) en in gebruik te nemen. De compensatieplicht blijft dan uiteraard gelden.

Het grootste deel van het gebied zijn permanente plassen. Dit zijn hoofdzakelijk de gronden die nog op hun oorspronkelijk maaiveld liggen (+/- 2m TAW) en nu doordat het waterpeil op 3,5m TAW is komen te staan ongeveer 1,5m diep zijn. In het oostelijk deel komt er ook een belangrijk deel riet voor. Samen met andere overgangszones (droogvallende zones) vormt dit een goed gevarieerd habitat. De omringende zone en ook enkele zones in het oostelijk deel van de plassen zijn grotendeels zand met pioniersvegetatie en ruigte (opslag). Dit zijn reeds opgespoten zones. In het westelijk deel staan nog knotwilgen in het overstroomde gebied. Deze worden ondermeer gebruikt als rust- en slaappleats door verschillende vogels.

De restanten van de vroegere waterloop van de Hoge Landen en Zuidelijke Watergang zijn nog zichtbaar in het gebied. De afwatering verloopt nu echter via een pompgemaal Watermolen naar de hierop aansluitende in 2002 gegraven afwateringsgracht naar het Verrebroekdok. Deze afwateringsgracht is bedijkt. Tussen het Verrebroekdok en de afwateringsgracht is een open verbinding onder de voorlopige weg op de voorlopige kop van het Verrebroekdok. Het peil in het Waaslandkanaal en bijhorende dokken is +/- 3,5m TAW is. De ondergrond van weinig doorlatende polderklei zorgt er voor dat het water weinig wegsijpelt. Er is ook een aanvoer van neerslagwater en uitsijpeling uit de opgespoten gronden. Het water is brak.

.2 Visievorming

.2.1. Wettelijke en beleidscontext

Als eerste zijn er de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (inmiddels omgezet in het decreet natuurbehoud) in het kader waarvan de compensaties voor het Deurganckdok (& Verrebroekdok) dienen te gebeuren. Het compensatieplan, opgemaakt in het kader van het MER Linkerscheldeoever-Deurganckdok, is verankerd in het decreet van 14 december 2001 voor enkele bouwvergunningen waarvoor dwingende redenen van groot algemeen belang gelden (nooddecreet). Hierin is de compensatie Verrebroekse Plassen niet expliciet opgenomen. Wel valt dit onder de compensatie “Zoekzone “Putten Plas” en overige waterplassen in Z2-gebied” zoals beschreven in bijlage 5 memorie van toelichting bij het nooddecreet.

Deze compensatie is ook weergegeven in de matrix bij het “Protocol ter uitvoering van het compensatieplan van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en Zeeschelde” (21 juni 2002). Daar valt het onder “Plas en Oevers – kunstmatige waterplassen in Z2-gebied” als tijdelijke compensatie.

.2.2 Toegankelijkheid

De ecologische doelstellingen staan uiteraard voorop maar omdat een maatschappelijk draagvlak nodig is moet het gebied mogelijkheden kennen voor natuurrecreatie. Bij inrichting moet met de eis van toegankelijkheid rekening worden gehouden. Om het gebied niet te veel aan verstoring bloot te stellen worden kijkwanden voorzien.

.3 Doelstellingen

.3.1. Voorzien van geschikt habitat voor aandachtsoorten

Het gebied is zowel van belang voor broedende als voor doortrekkende en overwinterende (water)vogels. Vooral deze laatste twee categorieën zijn belangrijk omdat het gebied Putten Plas compenseert.

Wat broedvogels betreft worden Zwartkopmeeuw; Blauwborst, Bruine Kiekendief en Lepelaar aangehaald als relevante bijlage 1 soorten. Daarnaast kunnen heel wat watervogels als aandachtsoorten beschouwd worden (Geoorde Fuut, Kuifeend, Krakeend,...).

Bij de wintervogels zijn verschillende eenden belangrijk (bergeend, wilde eend, krakeend, Pijlstaart, Tafeleend, Brilduiker, Nonnetje, Smient,...) en ook soorten als Wulp en Kievit.

De Verrebroekse Plassen voldoen als compensatiegebied voor Putten Plas. Dit concludeerde het Instituut voor Natuurbehoud (IN.A.2003.123) na vergelijking van de aantallen van de aanwezige vogelsoorten.

Voor deze watervogels is het habitattype Plas en Oevers het meest geschikte. Deze dienen dus in stand gehouden te worden tot er een vervangende compensatie is.

.3.2. Rust in het gebied behouden

Zowel de broedvogels als de overwinterende vogels hebben rust nodig in het gebied. Een beperkte toegankelijkheid, afsluitingen en een omliggende zone moeten dit garanderen.

.3.3. Toegankelijkheid

De ecologische doelstellingen staan uiteraard voorop maar omdat een maatschappelijk draagvlak nodig is moet het gebied mogelijkheden kennen voor zachte recreatie van zowel natuurliefhebbers als andere recreanten (uit de omgeving). Bij inrichting moet met de eis van toegankelijkheid rekening worden gehouden.

.4 Inrichting

.4.1 Afrastering

Rond de eigenlijke compensatie is de zogenaamde "groene" afsluiting geplaatst en rond de daaromheen liggende zone de "rode" afrastering. Deze moeten verstoring door b.v. motorcrossers verhinderen.

.4.2. Informatie- en Toegankelijkheidsinfrastructuur

Een vogelkijkwand en infobord worden als minimum informatie- en toegankelijkheidsinfrastructuur vooropgesteld.

.4.3. waterbeheersing

De centrale afwateringsgracht staat in open verbinding met het Verrebroekdok d.m.v. grote kokers. Het pompemaal Watermolen pompt water uit de polders in de afwateringsgracht. Het waterpeil is 3,5m TAW.

.5 Beheer

.5.1. Handhaving en toezicht

Om de rust in het gebied te verzekeren is er toezicht door de natuurwachter. In het gebied zijn reeds diefstallen van poorten (afsluiting) gemeld en vandalisme (doorknippen van afsluiting). Naast de weg naar AET ligt ook heel wat afval.

.5.2. Waterpeilbeheersing

Grote schommelingen in het waterpeil dienen vermeden te worden. Buiten de werken om een persleiding uit het gebied te verwijderen (augustus 2003) zijn nog geen grote, plotse peilschommelingen opgetreden.

.5.3. behoud van geschikte habitats

Het streefhabitat plas en oevers dient behouden te blijven.

.5.4. andere soorten

Voor vleermuizen is het gebied een belangrijk fourageergebied. Ook voor vissoorten als rietvoorn en vetje zijn de Verrebroekse Plassen belangrijk. De Provinciale Visserijcommissie staat in voor de monitoring van het visbestand.

Voor exoten (Canadese ganzen!) wordt best op een hoger niveau aan een oplossing van het probleem gewerkt.

.5.5. Botulisme

Indien botulisme wordt vastgesteld dienen de kadavers uit het gebied verwijderd te worden. Dit dient deskundig te gebeuren (vermijden van contact met de huid).

8.7 Jaarrapport van de monitoring

Het jaarrapport van de monitoring door het Instituut voor Natuurbehoud vormt een **losse bijlage** bij het jaarverslag van de Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerschelde-oever.

8.8 Uitgeprinte rapporten van de RANA-database

De uitgeprinte rapporten van de RANA-database vormen een **losse bijlage** bij het jaarverslag van de Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever.

COLOFON

JAARVERSLAG november 2003 – november 2004 Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoever

Adres Steenlandlaan, Sluisgebouw bus 8, 9130 KALLO
Tel. 03/575.26.85
Fax 03/575.26.86
E-mail ludo.hemelaer@lin.vlaanderen.be / katrien.weyn@lin.vlaanderen.be

Voorzitter Ludo Hemelaer
Secretaris Katrien Weyn
Datum 25 november '04
Status goedgekeurde versie
Bestand jaarverslag 2004.doc
Tekst Ludo Hemelaer, Katrien Weyn, Erika Vanden Bergh, Ralf Gyselings, Geert Spanoghe, Björn Deduytsche
Foto's Björn Deduytsche, Ralf Gyselings, Jan Hemelaer, Marc De Vos, Stefaan Nollet, Katrien Weyn, GHA
Omslagfoto Marc De Vos (Verrebroekse Plassen)